

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MUZIKOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

RASA VAŠKELIENĖ

**PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS
NEFORMALIAJAME MUZIKINIAME UGDYME:
MOTYVACIJOS SKATINIMO ASPEKTAS**

MAGISTRO DARBAS

Mokslinė vadovė –
prof. dr. D. Strakšienė

Šiauliai, 2012

Santrauka

PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS NEFORMALIAJAME MUZIKINIAME UGDYME: MOTYVACIJOS SKATINIMO ASPEKTAS

Rasa Vaškeliienė

Neformaliojo muzikinio ugdymo poreikiui patenkinti ir jo tikslų įgyvendinimui užtikrinti svarbu ne tik galimybė pasirinkti interesus atitinkančią ugdymo įstaigą ar mokymo programą, bet ir sudaryti sąlygas vaikui džiaugtis pasirinkta muzikine neformalia veikla. Deja, neretai susiduriama su sėkmingai vaiko neformaliai muzikinei veiklai trukdančia motyvacijos šiai veiklai stokos problema. Kadangi vaiko motyvaciją lemia ne vienas veiksnys, susijęs su visa vaiko aplinka, pedagogui ypatingai svarbu į neformaliojo muzikinio ugdymo procesą įtraukti ir mokinių tėvus bei su jais bendradarbiauti. Todėl darbe nagrinėjamos pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo galimybės įtakoti vaiko neformalios muzikinės veiklos motyvacijai poveikį darančius veiksnius: *vaiko individualias savybes, šeimą, pedagogo asmenybę ir kompetencijas, bendraamžius*. Deja, šaltinių, kuriuose būtų nagrinėjami bendradarbiavimo aspektai neformaliajame muzikiniame ugdyme, ypatingai trūksta, todėl pedagogams tenka naudotis bendrojo lavinimo mokyklų patirtimi. Taigi, šį faktą galima traktuoti kaip aktualią pedagoginę problemą.

Tyrimo objektas – pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas skatinant vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo ypatumus, skatinančius vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog ugdymo proceso dalyvių (mokytojų, tėvų, moksleivių) požiūris į pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą yra palankus, tačiau išryškėjo lūkesčių nesutapimai, kurie trukdo išnaudoti visas bendradarbiavimo galimybes siekiant stiprinti vaikų motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai. Juos labiausiai lėmė pedagogų lytis, tėvų išsilavinimas bei muzikinė patirtis. Vidinės motyvacijos svarbą patvirtino rezultatai, jog pasitenkinimas savo muzikine veikla padeda moksleiviams atsispirti netgi neigiamai bendraamžių įtakai. Paaiškėjo, jog pedagogai nepakankamai įvertina bendradarbiavimo su mokinių tėvais naudą tėvų ir vaikų santykiams. Tuo tarpu moksleiviams tėvų palaikymas bei dalyvavimas neformalios muzikinės veiklos procese yra ypatingai svarbus. Todėl pedagogai, organizuodami bendradarbiavimo su tėvais procesą, turėtų nuo pat pradžių siekti betarpiško bendravimo, tarpusavio supratimo, aiškaus lūkesčių išsakymo ir bendro sprendimų ieškojimo. Tokiu būdu ugdymo dalyviai labiau pasitikės vieni kitais, vaikas jausis saugesnis, o tuo pačiu, tikėtina, labiau mėgausis neformalia muzikine veikla.

Summary

COOPERATION OF PEDAGOGUES AND PARENTS IN INFORMAL MUSICAL EDUCATION: ASPECT OF MOTIVATION ENCOURAGEMENT

Rasa Vaškeliënė

In order to meet the need for musical education and to ensure achievement of its goals it is important not only to have a possibility to select an educational institution or an educational program meeting personal interests, but also to create conditions for a child to enjoy the informal musical activity selected. Unfortunately, very often the problem is encountered related to the lack of motivation in a child for informal musical activity and preventing him from successfully involving into such activity. Since motivation of the child is predetermined by several factors related to his whole environment, it is particularly important for a pedagogue to also involve children's parents into the process of informal musical education as well as to cooperate with the latter. Therefore, the paper analyses possibilities of cooperation between pedagogues and parents in influencing the factors affecting the child's motivation for informal musical activity: *personal characteristic features of the child, family, pedagogue's personality and competences, contemporaries*. However, there is a lack of sources which analyse aspects of cooperation in *informal musical education* and therefore pedagogues have to use experience of general education schools. Thus, this fact may be approached as a relevant pedagogic problem.

Object of the research is the cooperation between pedagogues and parents in encouraging the child's motivation for informal musical activity.

Aim of the research is to ascertain cooperation singularities between pedagogues and parents which encourage the child's motivation for informal musical activity.

Results of the research revealed that the attitude of the educational process participants (teachers, parents, pupils) to the cooperation between pedagogues and parents is favourable, however some discrepancies in expectations were established which prevent from making use of all cooperation possibilities in strengthening children's motivation for informal musical activity. Mostly, they were predetermined by pedagogues' gender, parents' education and musical experience. Importance of inner motivation was confirmed by the results that satisfaction in own musical activity helps pupils to resist even negative influence of their contemporaries. It was ascertained that pedagogues insufficiently value benefit to the relationship of parents and their children from the cooperation with the pupils' parents. Meanwhile, the support received by children from their parents and the participation in the process of informal musical activity is particularly important. Therefore, pedagogues, while organising the process of cooperation with parents, from the very beginning should strive for immediate communication, mutual understanding, clear explanation of expectations and common search for solutions. In this way,

the education participants would have better trust in each other, the child would feel himself safer and, most likely, would much more enjoy informal musical activity.

TURINYS

Įvadas.....	6
1. NEFORMALIAUS UGDYMO LIETUVOJE TEORINIS ASPEKTAS	10
1.1. Neformalaus ugdymo samprata ir situacija Lietuvos švietimo sistemoje	10
1.2. Neformalaus ugdymo tikslai, uždaviniai, principai ir formos	13
1.3. Neformalaus muzikinio ugdymo ypatumai	16
2. PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS SKATINANT VAIKO MOKYMOŠI MOTYVACIJĄ NEFORMALIAJAME MUZIKINIAME UGDYME	19
2.1. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo raiška neformaliajame muzikiniame ugdyme.	19
2.2. Mokymosi motyvacijos samprata ir rūšys	22
2.3. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo galimybės ir formos skirtingų vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai lemiančių veiksnių aspektais	26
2.3.1. Individualios vaiko savybės.	26
2.3.2. Šeima	33
2.3.3. Pedagogo asmenybė ir kompetencijos.....	37
2.3.4. Bendraamžiai.	41
3. DIAGNOSTINIS MOKYTOJŲ, TĖVŲ IR MOKINIŲ POŽIŪRIO Į UGDYTOJŲ IR UGDYTINIŲ TĖVŲ BENDRADARBIAVIMĄ TYRIMAS.....	44
3.1. Tyrimo organizavimas, metodika ir eiga.....	44
3.2. Tyrimo imties charakteristika.	45
3.3. Tyrimo rezultatų analizė.....	50
3.3.1. Mokytojų požiūrio tyrimas.	50
3.3.2. Tėvų požiūrio tyrimas.....	64
3.3.3. Moksleivių požiūrio tyrimas.....	80
3.4. Tyrimo apibendrinimas	92
Išvados	93
LITERATŪRA	95
PRIEDAI	102

Ivadas

Darbo aktualumas. Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys narės, vadovaudamasi įvairiais Europos Sąjungos dokumentais, pastaruoju metu vykdo šalies švietimo reformą. Jos tikslas – kuo veiksmingiau tobulinti savo švietimo sistemą, kuri padėtų asmenims, dalyvaujantiems švietime įgyti šiandieniniam gyvenimui reikalingų žinių, gebėjimų, įgūdžių. Dar 2000 m. sausio 24 d. Europos Tarybos parlamentinės Asamblėjos pateiktose rekomendacijose (prieiga per internetą: <http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta00/EREC1437.htm>) buvo teigiama, kad „formaliojo švietimo sistema viena pati nėra pajėgi atliepti nuolat besikeičiančių technologinių, socialinių ir ekonominių pokyčių, vykstančių šiuolaikinėje Europoje, todėl akcentuota, jog *būtina naudotis neformaliojo ugdymo patirtimi ir praktika*“. Neformaliojo ugdymo būdu įgytos patirties svarba asmens tobulėjimui ir pilietiškumo skatinimui pažymima ir Europos Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. Rezoliucijoje (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos įgyvendinimo komponentas, 2011). Lietuvos mokslininkai (Kvieskienė ir kt., 2006; Ruškus ir kt., 2009; Balevičienė ir kt., 2010), remdamiesi minėtomis rekomendacijomis ir siekdami išsiaiškinti šalies švietimo sistemos situaciją, atliko tyrimus, liečiančius ir neformalųjį muzikinį ugdymą. Tyrimų rezultatai parodė, jog iš tikrųjų ir Lietuvoje formaliojo ugdymo procese muzikinės veiklos poreikis kol kas nėra pilnai patenkinamas, todėl šią problemą galima būtų spręsti neformaliojo muzikinio lavinimo dėka. Tuo labiau, kad Ruškaus ir kt. tyrėjų (2009) atlikto tyrimo duomenimis, muzikinės veiklos formos neformaliojo ugdymo veiklų tarpe yra antros pagal populiarumą, todėl galima teigti, jog šios srities plėtra yra reikalinga ir būtina. Be to, faktą, kad mokiniai bręsdami atranda savyje muzikinius talentus ir interesus bei vis dažniau įsitraukia į papildomą muzikinį ugdymą, tyrėjai laiko labai reikšmingu ir liudijančiu apie pakankamai didelį ir dar augantį vaikų domėjimąsi muzika. Tai įrodo, kad muzikinė veikla vaikams svarbi ir reikalinga.

Iš dalies neformalios muzikinės veiklos poreikį padeda užpildyti muzikos, meno mokyklų bei kitų neformalųjį muzikinį ugdymą teikiančių įstaigų (kultūros centrų, moksleivių namų, jaunimo centrų, privačių mokyklėlių ir pan.) programos. Tačiau siekiant, kad muzikinės veiklos poreikis būtų iki galo patenkinamas, svarbu ne tik galimybė pasirinkti interesus atitinkančią ugdymo įstaigą ar mokymo programą, bet ir tai, ar vaikas dalyvaudamas muzikinėje veikloje turės galimybę joje dalyvauti savu noru, jausdamas pasitenkinimą savo veikla. Tik tokiu būdu neformalusis ugdymas atliks savo misiją – padės vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005). Deja, minėtos misijos įgyvendinimo kelyje atsiranda ne viena kliūtis.

Dažniausiai pasitaikanti problema, su kuria susiduria muzikinio neformalaus ugdymo pedagogai savo darbe, yra vaikų motyvacijos mokytis stoka. Tačiau labiau ji pasireiškia įstaigose, kurios ruošia profesionalius atlikėjus – muzikos, meno mokyklose. Ne vienas muzikos pedagogas ieškojo šios problemos sprendimo būdų įvairiais aspektais: H. Šečkvienė, J. Abramauskienė (2005), V. Jucevičiūtė (2005) išskyrė veiksnius, darančius įtaką paauglių muzikos mokymosi motyvacijai; S. Jareckaitė (2008) analizavo motyvus, lemiančius aukštesniųjų klasių moksleivių požiūrį į chorinę veiklą; Z. ir R. Rinkevičiai (2006) akcentavo svarbiausią muzikavimo motyvą – estetinio sąlyčio su muzika džiaugsmą. A. Piličiauskas (1998) atkreipė dėmesį ir į tai, kad vaiko motyvaciją muzikinei veiklai menkina techninio meistriškumo absoliutizacija, meninio interpretavimo šlampai (arba sunkumus ugdant meninę individualybę) bei kryptingo auklėjimo stoka. Pedagogo asmenybės ir kompetencijų įtaką moksleivių muzikinės veiklos motyvacijai analizavo V. Grincevičienė (2009), V. Matonis (2002), D. Strakšienė (2004b, 2009) ir kt.

Iš esmės, visi pedagogai sutinka, kad bet kokia neformalioji veikla turėtų būti tuo užsiėmimu, kuriame vaikas galėtų įgyvendinti saviraiškos poreikį, atrastų terpę savo gabumų tobulinimui ir pasijustų laimingu. Gera savijauta ir sėkmė užtikrintų jo stiprią vidinę motyvaciją ir neformaliai muzikinei veiklai. Deja, neretai muzikiniai užsiėmimai tampa tik užimtumo problemos sprendimu, tėvų lūkesčių tenkinimu, programos reikalavimų įgyvendinimu ar pan., o ne paties vaiko interesai. Be to, vaiko motyvaciją muzikavimui įtakoja ir visa jį supanti aplinka. Taigi, mokytojas vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai galėtų stiprinti darydamas jai poveikį. Deja, vienam pedagogui yra per sunku įtakoti visus poveikį motyvacijai darančius veiksnius, tad akivaizdu, kad svarbiausiais jo rėmėjais ir pagalbininkais gali tapti tik mokinio tėvai, nes būtent šeimoje padedami pagrindai sėkmingam vaiko mokymuisi ir muzikinei veiklai. Taigi, *tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas gali tapti pagrindine vaiko motyvacijos stiprinimo priemone, sąlygojančia moksleivių mokymo(si) sėkmę neformaliajame muzikiniame ugdyme.*

Tačiau, analizuojant literatūros šaltinius paaiškėjo, jog autoriai ugdytojų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo temą gvildena remdamiesi tik bendrojo lavinimo mokyklų patirtimi. Jis mokslininkų yra gana plačiai aptartas ir vertinamas kaip neatskiriama ugdymo proceso dalis, tačiau išsamios literatūros ar tyrimų apie bendradarbiavimo specifiką ir galimybes neformaliajame muzikiniame ugdyme iš vis nėra arba užsimenama tik labai fragmentiškai. Taigi, šį faktą galima traktuoti, kaip aktualią ir darbo **naujumą** atskleidžiančią **problemą**. Siekiant ją išspręsti, būtina atsakyti į konkrečius klausimus, reikalaujančius specialaus tyrimo:

1. Kokie veiksniai lemia vaiko mokymosi motyvaciją neformaliajame muzikiniame ugdyme?

2. Kaip tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas gali minėtus veiksnius įtakoti ir taip stiprinti vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai, suteikti galimybę ja džiaugtis ir visapusiškai tobulėti?

Tyrimo objektas – pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas skatinant vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Tyrimo hipotezė – tikėtina, jog svarbiausia sėkmingos vaiko neformalios muzikinės veiklos sąlyga yra vidinė motyvacija muzikinei veiklai, tačiau ją stiprinti tėvų ir mokytojų bendradarbiavimu trukdo neformaliojo muzikinio ugdymo procese pasireiškiančios ugdymo dalyvių (pedagogų, tėvų, moksleivių) požiūrių bei lūkesčių nesutapimo tendencijos.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo ypatumus, skatinančius vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) atskleisti neformaliojo ugdymo sampratą, išskiriant muzikinio neformaliojo ugdymo ypatumus;
- 2) studijuoti pedagoginę, psichologinę, filosofinę literatūrą apie neformaliojo muzikinio ugdymo raišką bendradarbiaujant ugdytojams ir ugdytinių tėvams;
- 3) analizuoti pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimą įtakojant veiksnius, lemiančius vaiko vidinę motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai;
- 4) atlikti empirinį tyrimą, atskleidžiantį mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo ypatumus neformalioje muzikinio ugdymo veikloje.

Tyrimo metodai: teorinė literatūros šaltinių analizė, anketinė muzikos mokyklos mokytojų, mokinių ir mokinių tėvų apklausa. Duomenys apdoroti taikant trianguliacijos metodologinį principą (derinant kokybiniam ir kiekybiniam tyrimui būdingus statistinius metodus).

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 107 moksleiviai, 131 moksleivio tėvai, 23 mokytojai.

Tyrimo bazė. Šiaulių „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos mokytojai, moksleivių tėvai ir moksleiviai.

Tyrimo etapai.

- 1) 2010 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais: temos pasirinkimas, tyrimo objekto, tikslo, uždavinių, problemos formulavimas, mokslinės literatūros studijavimas;
- 2) 2011 m. sausio – rugsėjo mėnesiais: koreguojamas tyrimo tikslas, uždaviniai ir problema. Siekiant išsiaiškinti Šiaulių „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos 1-3 klasių psichologinį mikroklimatą, atliktas žvalgomasis tyrimas, kuris padėtų lengviau nustatyti mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kryptį siekiant sėkmingesnės vaikų muzikinės raiškos. Kuriam diagnostinio tyrimo metodika, toliau studijuojama mokslinė literatūra;

- 3) 2011 m. rugsėjo – 2012 m. sausio mėnesiais: atlikta anketinė mokinių, mokinių tėvų bei muzikos mokytojų apklausa, tyrimo statistinė analizė;
- 4) 2012 m. sausio – gegužės mėnesiais: tyrimo rezultatų analizė ir mokslinio darbo rašymas.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš įvado, trijų dalių, išvadų, literatūros sąrašo ir priedų. Darbe pateikta: 29 lentelės, 28 paveikslai, 128 literatūros šaltiniai.

Darbo aprobavimas. Stendinis pranešimas konferencijoje magistro darbo tema. Tarptautinė mokslinė konferencija-seminaras „Meninis ugdymas Lietuvoje: tyrimų tradicijos ir perspektyva.“ Pranešimo tema „Neformaliojo muzikinio ugdymo raiška ugdytojų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo kontekste“. Klaipėdos universitetas, 2011 m. spalio 28-29 d.

1. NEFORMALIAUS UGDYMO LIETUVOJE TEORINIS ASPEKTAS

1.1. Neformalaus ugdymo samprata ir situacija Lietuvos švietimo sistemoje

Neformalusis ugdymas – viena iš švietimo sistemos dalių, kuri egzistuoja lygiagrečiai formaliajam švietimui, vadinasi, yra tokia pat svarbi. Lietuvoje neformaliuoju ugdymu siekiama per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, gebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius.

Papildomojo ugdymo reikšmę asmenybės socializacijai tyrinėjo B. Bitinas (1995, 2004), J. Vaitkevičius (1995), L. Jovaiša (2001), turinį ir formas šiuolaikinėje mokykloje savo darbuose aptarė S. Dzenuškaitė (1991), J. Ratkus (2000), S. Dapkienė (2002). I. Ramaneckienė (2002) nagrinėjo papildomojo ugdymo funkcijas ir kylančias problemas. Užimtumo reikšmę asmenybės vystymuisi pabrėžiama M. Barkauskaitės studijose (2004). Neformaliojo ugdymo realizavimui įtaką darančius veiksnius išskyrė D. Šukytė (2007). L. Miliūnienė, J. V. Vaitkevičius, T. Bakanovienė, D. Mockevičienė (2009) tyrinėjo sveikatos rizikos veiksnius, atsirandančius neformaliajame ugdyme bei nurodė galimus jų valdymo ir kontrolės principus. Tai, kad neformaliajam ugdymui dėmesys didėja, rodo ir Švietimo ir mokslo ministerijos 2003 (*popamokinės veiklos veiksmingumui išsiaiškinti*), 2006 (*neformaliojo vaikų švietimo sąnaudų ir prieinamumui iširti*), 2008 (*apie vaikų dalyvavimą neformaliojo vaikų švietimo veiklose ir jų kokybę*), 2010 (*apie Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams įgyvendinimą nuo jos patvirtinimo iki šiandienos*) metais inicijuoti tyrimai. Pastarojo rezultatai pateikti 2010 m. išleistame leidinyje „*Lietuvos švietimas. Tik faktai. 2010*“, kuriame neformaliojo ugdymo svarba dar labiau pabrėžiama, nes Lietuvos formaliojo ugdymo sistema nepajėgia ar neįsipareigoja tenkinti visų mokinių poreikius (individuacijos, t. y. tapimo pačiu savimi, socializacijos didinimo ir sveikatos stiprinimo, taip pat muzikinio, erdvinio, kinestetinio intelekto sričių gebėjimų ugdymo).

Iki 2003 metų (t. y. iki naujos Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcijos) neformalusis vaikų ugdymas nebuvo aiškiai apibrėžtas. Dažniausiai jis įvardijamas kaip viena iš naujai atsiradusių darbo su jaunimu sričių, pvz., nevyriausybių ir visuomeninių organizacijų veikla (Miliūnienė ir kt. 2009). Anksčiau popamokinė moksleivių raiška buvo skirstoma į užklausinę ir užmokyklinę veiklą. Užklausinė buvo vykdoma būreliuose ir vyko mokykloje, o užmokyklinė vyko specialiai įsteigtose vaikų užmokyklinio ugdymo įstaigose. Vėliau užklausinė veikla įgavo papildomojo ugdymo pavadinimą. 2003 m. priimtame Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme iki tol vyravusi „papildomojo ugdymo“ sąvoka buvo papildyta ir apibrėžta

kaip „neformalusis vaikų švietimas“. Nepaisant sąvokos kaitos šios veiklos siekis išliko toks pat – mokinių socializacija ir saviraiška. Socializacija – tai „procesas, kurio metu visuomenės kultūra mikroaplinkos ir makroaplinkos sąlygomis perduodama vaikams, siekiant formuoti iš kūdikio individualybę, paklūstančią tam tikroms kultūros tradicijoms ir socialinėms normoms“ (Kvieskienė, 2003, p. 15). Saviraišką Jovaiša (1993) apibūdina kaip asmenybės prigimties ir patirties realizavimą veikloje, kurios metu atsiskleidžia asmenybės talentas, gebėjimai ir išgyvenimai.

Viena pirmųjų papildomojo ugdymo sistemą nagrinėjo I. Zaleskienė (1994), suformulavusi teorinius papildomojo ugdymo matmenis, papildomojo ugdymo veiklos principus, kaitos galimybes. Jos teigimu, neformalus ugdymas, kaip ir formalus pasižymi tikslingu poveikiu, tačiau šis poveikis nėra griežtai apibrėžiamas ir prognozuojamas. Pasak autorės, neformalių susivienijimų veikla turi nemažai psichologinio pobūdžio privalumų: neformalioje veikloje įgytos žinios, įgūdžiai praplečia vaiko galimybes dalyvauti formalioje veikloje, pažadinamos vaiko kūrybinės galios, padedančios jam efektyviau reikštis ir formaliai organizuotoje veikloje; formaliojo ugdymu gauta informacija paskatina domėtis neformalia veikla.

L. Miliūnienė ir kt. pateikia prielaidą, kad „papildomojo ugdymo sistema sudaro puikias galimybes maksimaliai integruoti visų ugdymo veiksmų poveikį asmenybei, sumaniai derinant specialias ir atsitiktines poveikio priemones“ (2009, p. 22-23).

Šiuo metu neformalusis vaikų švietimas Lietuvoje reglamentuojamas šiais dokumentais: *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu* (priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. birželio 17 d. Nr. IX-1630, Žin., 2003, Nr. 63-2853); *Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatomis* (patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700, Žin., 2003, Nr. 71-3216); *Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija* (patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2695, Žin., 2006, Nr. 4-115); *Vaikų ir jaunimo socializacijos programa* (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 23 d. nutarimu Nr. 209, Žin., 2004, Nr. 30-995).

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose (2003) akcentuojama švietimo – formaliojo ir neformaliojo – misija – padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją, būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir gebančiu nuolat mokytis ir kurti savo bei bendruomenės gyvenimą.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2005) neformalusis vaikų švietimas apibrėžiamas kaip kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos.

Vaikų ir jaunimo socializacijos programoje (2004) neformaliojo švietimo samprata reglamentuojama kaip švietimas, vykstantis pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas“.

Neseniai įsigaliojusioje *Lietuvos švietimo įstatymo* redakcijoje (2011) neformalusis ugdymas apibūdinamas kaip švietimas, vykstantis pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas. Jis apima ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat *formalųjį švietimą papildantį ugdymą*, kurį vykdo muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos) ir suaugusiųjų švietimą. Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais; formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis – pagal ilgalaikes programas sistemiskai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius ir suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas.

Neformaliojo ugdymo paslaugas Lietuvoje teikia neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, kurių pagrindinė veikla yra neformalusis vaikų švietimas (remiantis naująja Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcija (2011), šios mokyklos skirstomos į *neformaliojo vaikų švietimo* mokyklas ir *formalųjį švietimą papildančio ugdymo* mokyklas), formaliojo švietimo mokyklos, turinčios teisę dirbti pagal neformaliojo vaikų švietimo programas, ir laisvieji mokytojai.

Įgyvendinant 2003-2012 m švietimo strategiją (2003), 2010 m. pavasarį buvo parengtas *Vaikų pasirenkamojo švietimo finansavimo modelio aprašas*. Jame pasirenkamojo vaikų švietimo programos skirstomos į 2 grupes: neformaliojo ugdymo programas, kurios gali būti įgyvendinamos studijose, klubuose, nevyriausybinėse organizacijose, vaikų ir jaunimo centruose ir pan., ir formalųjį švietimą papildančias ugdymo programas. Pagrindinis pastarųjų tikslas – sistemingai gilinant tam tikros srities žinias, ugdant gebėjimus ir įgūdžius, suteikti asmeniui papildomų kompetencijų. Formalųjį švietimą papildančias ugdymo programas tvirtintų Švietimo ir mokslo ministerija, o įgyvendintų dailės, muzikos, sporto ir meno mokyklos ir pan. Tikimasi, kad įgyvendinus *Vaikų pasirenkamojo švietimo finansavimo modelio aprašą* (2010), padidės pasirenkamojo švietimo prieinamumas, programų įvairovė ir kokybė, atsiras daugiau galimybių vaikams ir jų tėvams rinktis įdomią ir aktualią veiklą.

Kad minėtame modelio apraše iškeltų tikslų nesužlugdytų finansiniai sunkumai, siūloma neformalųjį švietimą pavadinti *pasirenkamuju* ir finansuoti jį pagal mokinio krepšelio principą. Neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti iš valstybės ir savivaldybių biudžetų nuosekliai formuojamas neformaliojo vaikų švietimo krepšelis, kuris vaikams suteikia lygias galimybes pasirinkti ugdymo įstaigą, programą, o neformaliojo vaikų švietimo teikėjams – gauti

lėšų neformaliajam vaikų švietimui (Ruškus ir kt., 2009). Mokiniui, baigusiam pasirenkamojo švietimo programą, valstybės ar aukštųjų mokyklų nustatyta tvarka galėtų būti pripažįstamos asmens įgytos papildomos tam tikros srities kompetencijos.

Be finansavimo problemų ryškėja ir kiti nerimą keliantys faktoriai. Nors teigiama, jog neformalusis ugdymas suteikia daug pranašumų jame dalyvaujantiems vaikams ir jaunuoliams, Lietuvoje jis nėra visuotinis. Pasak S. Balevičienės ir kt. tyrėjų (2010), neformaliojo švietimo veiklose nedalyvauja apie trečdalis mokinių. Pagrindinėmis per mažo vaikų aktyvumo neformaliojo švietimo veiklose priežastimis nurodoma formaliojo ir neformaliojo švietimo veiklų tvarkaraščių nesuderinamumas bei per dideli formaliojo švietimo krūviai, taip pat ir tai, kad neformalusis švietimas nėra tinkamai įvertintas ir neturi teisėtos ir pripažintos vietos Lietuvos švietimo sistemoje. Pavyzdžiui, vaiko pasiekti neformaliojo švietimo rezultatai neįtraukiami į atestatą, o stojant į aukštąją mokyklą dažniausiai neįgyja lemiamos reikšmės. Be to, neformaliojo ugdymo pasiūla ir paklausa sutampa tik iš dalies. Neformaliojo ugdymo prieinamumui taip pat turi įtakos jo kaina bei neformaliojo ugdymo įstaigų pasiekiamumas. Kaip viena iš neformaliojo ugdymo veiklos nepasirinkimo priežasčių nurodoma ir vaiko asmeniniai gabumai, ambicijos ir siekiai.

Taigi, tenka apgailestauti, kad neformalaus ugdymo situacija Lietuvoje dar nėra itin palanki galimybių jame dalyvauti aspektu. Reikšmingesnių 2003-2012 m švietimo strategijos įgyvendinimo neformaliajame ugdyme rezultatų reikės palūkėti, nors tyrimų ataskaitose (Kvieskienė ir kt. 2006, Ruškus ir kt. 2009) mokslininkai ne kartą akcentavo per mažą dėmesį šiai sričiai.

1.2. Neformalaus ugdymo tikslai, uždaviniai, principai ir formos

Neformaliajam ugdymui keliamas pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui patenkinti interesus, saviraiškos poreikius, plėtoti savo gabumus. I. Zaleskienė teigia, jog „papildomo ugdymo sistema turi funkcionuoti taip, kad moksleivis galėtų:

- 1) papildyti, gilinti, plėtoti žinias, įgytas formalios veiklos metu;
- 2) per meninę, techninę, sportinę ar kitokią veiklą realizuoti saviraiškos poreikį;
- 3) ugdytis kaip socialinis subjektas: laisvai, nevaržomai bendrauti su savo vienmečiais, jaunesniais ar vyresniais už save, įvairių tautybių, įsitikinimų ir polinkių žmonėmis;
- 4) ruoštis aktyviai ekonominei veiklai, profesinei karjerai;
- 5) ugdytis pilietiškumą, brandinant tautinę bei kultūrinę savimonę“ (1994, p.7-8).

Apibrėžiant neformalųjį ugdymą, akcentuojama tai, kad jo tikslas nėra oficialaus dokumento ar konkrečių mokslinių žinių suteikimas, o orientuojamasi į pažinimo poreikių

tenkinimą, praktinių įgūdžių lavinimą, savirealizaciją bei asmenybės tobulinimą (Kvieskienė, 2003; Zaleskienė, 1993).

Šiuo metu Lietuvoje pagrindinis neformalųjį vaikų švietimą reglamentuojantis dokumentas yra *Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija* (2005). Joje apibrėžiami neformaliojo vaikų švietimo tikslai, uždaviniai, principai, ugdymo objektas, ugdomos kompetencijos, rezultatas, ugdymo proceso organizavimas, sistema bei finansavimas.

Reglamentuojamas neformaliojo vaikų švietimo tikslas – per *kompetencijų* ugdymą formuoti asmenį, sugebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius. Minėtoje koncepcijoje kompetencijos apibrėžiamos kaip mokėjimai atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. Jų išskiriamos keturios:

1) *asmeninės* – savęs pažinimas, savistaba, pasitikėjimas savimi, savęs vertinimas, savianalizė, saviraiška, sveika gyvensena, atsakomybė už savo veiksmus;

2) *edukacinės (mokymosi)* – savarankiškas mokymasis bei informacijos valdymas, mokymasis visą gyvenimą, informacijos gavimas, jos analizavimas bei panaudojimas, mąstymo lankstumas (loginis, kritinis probleminis, kūrybinis);

3) *socialinės* – bendravimas ir bendradarbiavimas, darbas komandoje, demokratiškos struktūrų ir procedūrų išmanymas, sprendimų priėmimas, konfliktų sprendimas, lygių galimybių įsisąmoninimas, ekologinė savimonė;

4) *profesinės* – specifinių sričių žinios, gebėjimai ir įgūdžiai, supratimas apie šiuolaikinę darbo rinką, požiūris į veiklos kokybę.

Taigi, jei formalusis ugdymas orientuojasi daugiau į žinių įgijimą, tai neformalusis ugdymas per įgytas kompetencijas padeda vaikams ir jaunimui įgyti gebėjimų reikalingų jų socializacijai ir gebėjimui kurti savarankišką gyvenimą. Taip praturtinamos formaliuoju ugdymu įgytos žinios bei mokomasi jas pritaikyti praktikoje, kartu įgyvendinant neformaliojo švietimo uždavinius:

1) ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą;

2) ugdyti pilietiškumą, tautiškumą, demokratišką požiūrį į pasaulėžiūrų, įsitikinimų ir gyvenimo būdų įvairovę;

3) lavinti gebėjimą kritiškai mąstyti, rinktis ir orientuotis dinamiškoje visuomenėje;

4) spręsti socialinės integracijos problemas: mažiau galimybių turinčių (esančių iš kultūriškai, geografiškai, socialiai – ekonomiškai nepalankios aplinkos ar turinčių specialiųjų poreikių (itin gabių ir talentingų) vaikų, iškritusių iš švietimo sistemos integravimas į darbo rinką problemas. (*Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija*, 2005).

Neformaliajame ugdyme turėtų būti remiamasi šiais principais:

1) *aktualumo* – neformaliojo vaikų švietimo siūlomų veiklų pasiūla skirta socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti;

2) *demokratiškumo* – mokytojai, tėvai ir vaikai yra bendro ugdymosi proceso kūrėjai, kartu identifikuoja poreikius;

3) *prieinamumo* – sudaromos visos sąlygos vaiko kompetencijoms ugdytis per pasirinktą veiklą. Siūlomos veiklos ir mokymosi būdai yra prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį, neatsižvelgiant į socialinę padėtį;

4) *individualizavimo* – ugdymas individualizuojamas pagal kiekvienam vaikui reikalingą kompetenciją, atsižvelgiant į jo asmenybę, galimybes, poreikius ir pasiekimus;

5) *savanoriškumo* – vaikai laisvai renkasi švietimo teikėją, tinkamiausias veiklas kompetencijoms ugdyti, dalyvauja jose savo noru ir niekieno neverčiami (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005).

Matome, kad neformaliajame ugdyme didelę reikšmę turi ir santykis su visuomene, pirmiausia – su ugdytinio tėvais, kurie yra svarbiausi mokytojo pagalbininkai ugdymo procese. Bendrų pastangų dėka vaikui padedama įsilieti ir įsitvirtinti visuomenėje. Įgyvendinus minėtus tikslus ir uždavinius, tikimasi, jog;

- vaikas įgis kompetencijų, būtinų asmeniniam, visuomeniniam ir profesiniam gyvenimui;

- įgyjamos kompetencijos padės vaikui tapti brandžia asmenybe, gebančia atsakingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti bendruomenėje, visuomenėje bei įsitvirtinti darbo rinkoje;

- išaugs visuomenės narių pilietiškumas ir tautiškumas, asmenys aktyviau dalyvaus bendruomeniniame ir visuomeniniame (politiniame) gyvenime;

- savarankiškos, kryptingai motyvuotos asmenybės gebės kurti bendruomeniškumą skatinančią aplinką ir į ją įtraukti daugiau visuomenės narių;

- didėjant darbo rinkoje lengvai prisitaikančių visuomenės narių skaičiui, šalyje mažės nedarbas ir valstybės išlaidos socialinėms išmokoms.

Pasak V. Daunoravičienės (2009), papildomas ugdymas, neformalusis švietimas yra orientuotas į vaiką, jaunuolį, jo poreikius ir gebėjimus. Svarbu suvokti, kad teigiamos vertybinės nuostatos įtvirtinamos, kai pats vaikas aktyviai įsitraukia į kūrybinę veiklą, tuo pačiu didėja ir jo užimtumas. Autorė remiasi Lietuvos švietimo reformos gairėmis, kur teigiama, kad papildomas ugdymas – nenutrūkstamo ugdymo dalis, skirta vaikų ir suaugusiųjų intelektiniams, techniniams, meniniams, socialiniams ir kitiems gebėjimams ugdyti, ir pabrėžia kompetencijų svarbą. Jos padeda puoselėti laisvą ir kūrybišką mąstymą, veiklumą bei savarankiškumą, padeda jaunam žmogui kūrybiškai panaudoti turimas žinias ir gebėjimus bei rasti savo vietą gyvenime.

Pasak M. Barkauskaitės (2004), gerai organizuojant popamokinę veiklą, galima pasiekti, kad sustiprėtų vaiko pasitikėjimas savimi, savarankiškumas, atsakingumas, priklausymo visuomenei jausmas. Popamokinė veikla gali padėti siekti kultūros vertybių, nes ugdomas mokinių etinis ir estetiškas santykis su aplinka, gamta, kultūrinėmis ir dvasinėmis vertybėmis, tauta, kitais žmonėmis konkrečiai veikiant.

Aiškėja, jog efektyvus neformaliojo ugdymo laukiami rezultatai liečia pačias aktualiausias ir problemiškausias visuomenės socialines sritis. Tačiau svarbiausia – kaip neformalioji veikla gali paveikti kiekvieno joje dalyvaujančio gyvenimą.

1.3. Neformalaus muzikinio ugdymo ypatumai

Daugelis Lietuvos žymių pedagogų pripažįsta meninio ugdymo svarbą. Pasak J. Kievišo ir R. Gaučaitės (2000), „menas laikomas viena svarbiausių žmogaus dvasinio gyvenimo apraiškų. Meno poveikio žmogui stiprybė glūdi ypatingame gebėjime veikti žmogaus jausmų pasaulį. Žmogui menas gali būti svarbia saviraiškos, savirealizacijos sfera“ (2000, p. 7). A. Girdzijauskas teigia, kad „meninis ugdymas gali būti suvokiamas kaip dorinės brandos šaltinis, jos formavimo priemonė, nes tokį suvokimą sąlygoja švietimo dokumentuose keliami analogiški dorinio ar meninio ugdymo tikslai bei palankus muzikos mokytojų požiūris į šiuos tikslus“ (2004, p. 35). L. Jovaiša (2003) meninį lavinimą, kuris taip pat ugdo ir profesionalius meninius gebėjimus bei įgūdžius, laiko baigiamuoju estetinio lavinimo tarpsniu. R. Pečeliūnas (2007), remdamasis atlikto *Popamokinės veiklos kaip dvasingumo ugdymo formos* tyrimo duomenimis, atskleidžia pagrindinius popamokinės meninės veiklos ugdymo tikslus – tai užimtumo skatinimas, asmeninė savirealizacija ir dvasingumo ugdymas.

Mokymo turinį reglamentuojančiose Bendrosios mokymo programose ir išsilavinimo standartuose taip pat pabrėžiama meninio ugdymo reikalingumas kiekvienam žmogui – „meninio ugdymo procese veiksmingai ir harmoningai ugdoma visa žmogaus asmenybė – kūrybinės, intelektinės, emocinės, fizinės jo galios, verbalinės ir neverbalinės raiškos gebėjimai, vertybinių nuostatų sistema, todėl galima iš esmės padidinti asmens dalyvavimo įvairioje socialinėje bei kultūrinėje veikloje galimybes“ (2003, p. 472).

Tuo tarpu muzikinė veikla meniniame ugdyme užima ypatingą vietą. R. Pečeliūnas (2007) teigia ją esant emocionaliausia iš meninės veiklos rūšių, skatinančia vaiko dvasingumą, saviraišką. J. Kievišas (2004) muzikoje išvelgia glūdinčią dvasinio ugdymo galimybę, kuri yra pretekstas vertybinei interpretacijai, raiškai, o Z. Rinkevičius (2002) kaip pirmą muzikinio ugdymo, muzikinio švietimo uždavinį pripažįsta muzikinės kultūros žmoguje bei sociume nuolatinį ugdymą.

Muzikinio ugdymo turinys ir reikšmė žmogui yra plačiai nagrinėjami mūsų šalies ir užsienio autorių veikaluose. Reikia paminėti, jog muzikinio ugdymo principų: etninių muzikinio ugdymo ištakų; kompleksiskumo; nuoseklumo ir sistemingumo; koncentriškumo; ugdymo kryptingumo; meniškumo bei kūrybiškumo laikymosi svarbą bei dainavimo tradicijų išlaikymo būtinybę pabrėžė E. Balčytis (2000, 2002, 2005, 2006). Jo sukurta muzikinio ugdymo sistema vidurinioms bendrojo lavinimo mokyklų klasėms remiasi didžioji dalis Lietuvos muzikos pedagogų. Pačios muzikos vyravimą, o ne žinių apie ją muzikiniame ugdyme būtinybę akcentavo Z. Rinkevičius (2002, 2004, 2005, 2006, 2009). Muzikinį ugdymą, kaip žmogaus vidinės kultūros, dvasinių vertybių, emocinio asmenybės prado, kūrybiškumo tobulėjimo sąlygą nagrinėjo A. Piličiauskas (1998, 2005), Navickienė (2005). A. Piličiauskas (2000) akcentavo ir prenatalinio muzikinio ugdymo svarbą vėlesnei žmogaus sveikatai ir kūrybiškumui. D. Strakšienė (2004a) tyrė mokinių interesų ir muzikinių veiksenų preferencijų aspektą bei muzikos kūrinių didaktinės refleksijos ugdymą muzikavimu (2009). S. Jareckaitė (2010) analizavo žymiausių šiuolaikinių ugdymo sistemų ypatumus. A. Vilkelienė (2003) bene pirmoji giliau pažvelgė į ypatingųjų vaikų (sutrikusio intelekto bei labai gabių) muzikinio ugdymo kaip poreikių tenkinimo problemą. Ikimokyklinio muzikinio ugdymo problemas nagrinėjo A. Katinienė (1992), H. Šečkvienė (2004), R. Sankauskienė (2009) ir kt.

Visi minėti autoriai pripažįsta muzikinio ugdymo vaiko asmenybės raidai svarbą. Pasak Z. ir R. Rinkevičių (2006), asmenybės ugdymas muzika susijęs su žmogaus išorine muzikinės raiškos ir vidine dvasine veikla – emocijomis, intuicija, mąstymu, vaizduote. Muzikiniame ugdyme esminę reikšmę turi tai, kaip vystomas žmogaus muzikinis mąstymas, kas nulems žmogaus muzikinės ir žymia dalimi visos dvasinės raidos sėkmę per visą gyvenimą. Kryptingai orientuotas, grožio ir jo prasmių išgyvenimais paremtas muzikinis ugdymas, Z. Rinkevičiaus (2004) teigimu, padeda dvasiškai ugdyti žmogų, o sudaryti palankias sąlygas dvasingumui puoselėti – neformalių ir formalių ugdytojų uždavinys. Dvasingumo ugdymo muzika tema vis labiau plinta ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Kaip teigia A. Girdzijauskas, pasauliniame moksliniame judėjime, kuris vadintųsi „Dvasingumas muzikiniame ugdyme“ jau dabar dalyvauja nemažai mokslininkų iš JAV, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Australijos (Žiemytė, 2011 02 11 <<http://www.kulturpolis.lt/main.php/id/3263/lang/1/nID/7064>>).

E. Balčytis teigia, jog „viena svarbiausių muzikos ugdomųjų paskirčių – skatinti teigiamas ir slopinti neigiamas emocijas. Teigiami jausmai žadina teigiamas mintis, teigiamos mintys – teigiamus darbus“ (2002, p. 5). Muzikinis ugdymas mokykloje kartu yra ir vienas iš svarbiausių tautos etninio paveldo ir tradicijų gyvybingumo išlaikymo, jų išsaugojimo ir plėtojimo sąlygų. Pasak autoriaus, muzika ne tik tenkina asmens poreikius, tačiau ir ugdo,

auklėja, lavina, taurina jį, skatina būti geresniu, ypač jeigu bendravimas su muzika tikslingas ir nuoseklus.

Ir visgi, analizuojant literatūrą išryškėjo, kad didelė dalis publikuojamos medžiagos susijusi labiau su muzikiniu ugdymu formaliojo ugdymo mokykloje, o ne su neformalioju, nors pats neformalus ugdymas taip pat yra sudėtingas ir sisteminiu požiūriu Lietuvoje vis dar nepakankamai tyrinėtas edukacinis reiškinys.

Neformaliojo muzikinio ugdymo, kurį Lietuvoje vykdo muzikos mokyklos, įvairios muzikinės studijos, paskirtis – plėtoti demokratinius santykius, tenkinti mokinių ugdymosi, gabumų ir kūrybiškumo atskleidimo saviraiškos poreikius, suteikti meninę brandą, laiduoti ugdymo tęstinumą meno profilio įstaigose, galimybę įgyti kompetenciją (Muzikos mokyklų programiniai reikalavimai, 2002).

V. Daunoravičienės (2009) teigimu, neformalus muzikinis (meninis) ugdymas sudaro daugiau galimybių vaikų dvasiniam, doroviniam ir meniniam auklėjimui bei turi didesnės įtakos vertybinių nuostatų formavimuisi nei meninė (muzikinė) veikla bendrojo lavinimo mokykloje. Šią veiklą neformalaus ugdymo įstaigose autorė tiek vaikams, tiek tėvams laiko patrauklesne pirmiausia dėl to, jog jose veikla geriau, kūrybiškiau organizuota, o siūloma veiklos įvairovė suteikia galimybę pasireikšti įvairiapusiams ugdytinių gebėjimams. V. Daunoravičienės minčiai pritaria ir J. Ruškus bei kt. (2009) atkreipdami dėmesį į tai, kad *muzikai* neformaliojo vaikų švietimo mokykloje skiriama daugiau dėmesio nei bendrojo lavinimo mokykloje. Muzikinis neformalusis ugdymas išsiskiria ir tuo, kad jį renkasi labiau motyvuoti vaikai, kas leidžia lengviau siekti užsibrėžtų tikslų.

Muzikiniame neformaliajame lavinime, pasak J. Ruškaus ir kitų mokslininkų (2009), tikrai nemažai nepanaudotų galimybių, todėl mokinių, mokytojų ir politikų kūrybai yra dar labai daug erdvės. Siekiant plėtoti ir tobulinti neformalųjį muzikinį ugdymą reikėtų išgirsti ir pačius vaikus. Atsižvelgiant į jų išreikštą nuomonę pedagogams būtų lengviau parengti jų poreikius atitinkančias muzikinių būrelių programas. Žinoma, jos turi būti derinamos nepamirštant pagrindinio tikslo - kad vaikai būreliuose leistų laiką prasmingai ir ugdytų savo muzikinį intelektą.

Apibendrinant galima teigti, jog ir formaliajame, ir neformaliajame muzikiniame ugdyme keliami tikslai praktiškai sutampa, tik neformalusis ugdymas laikomas ne tokiu disciplinuotu, laisvai pasirenkamu ir labiau į vaiko saviraišką orientuotu procesu, nors toli gražu ne menkesnės svarbos.

2. PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS SKATINANT VAIKO MOKYMOSI MOTYVACIJĄ NEFORMALIAJAME MUZIKINIAME UGDYME

2.1. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo raiška neformaliajame muzikiniame ugdyme.

Žmogus socialinio gyvenimo subjektu tampa tik kryptingai sąveikaudamas su kitais visuomenės nariais, kai sąveika realizuojasi bendraujant. Psichologijoje bendravimas apibūdinamas kaip „tarpusavio sąveika, sudėtingi, įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys iš bendros veiklos poreikių, apimantys keitimąsi informacija, bendros sąveikų strategijos parengimą, kito žmogaus suvokimą ir supratimą“ (Psichologijos žodynas, 1993, p. 42). Bendravimas neapsiriboja tik informacijos perdavimu vienas kitam. Dažnai bendravimas tampa ir bendros veiklos, kuri sudaro sąlygas bendradarbiavimui, stimulu. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2006) „*bendradarbiavimas*“ (angl. *collaboration*) apibūdinamas kaip bendras darbas kartu su kitais. Kai kurie autoriai (Butkienė, Kepalaitė, 1996; Teresevičienė, Gedvilienė, 2000) bendradarbiavimą apibūdina ne tik kaip bendrą veiklą, bet ir kaip bendro tikslo siekimą. M. Teresevičienė ir G. Gedvilienė (2000) pabrėžia, kad būnant vienoje grupėje, nors ir siekiant vieno tikslo, galima dirbti atskirai, tačiau bendradarbiaujant dirbama išvien taip, kad grupės siekiamas rezultatas yra svarbesnis už kiekvieno atskiro nario rezultatą. J. Lakis (2008) pamini ir bendradarbiavimo kultūros sąvoką, kuri nusako gebėjimus spręsti problemas suinteresuotų šalių pastangomis, kad ir kiek skirtųsi jų interesai, poreikiai, vertybės ar vaizdiniai. Vadinasi, kartu siekiant bendro tikslo, reikalinga laikytis abipusiškumo ir tolerancijos principo.

Pedagoginio bendradarbiavimo idėja atsirado egzistencinės fenomenologijos atstovų darbuose, o šiuolaikinė mokykla intensyviai įjungia bendradarbiavimo veiklą į ugdymo procesą. Viena iš pastaruoju metu vis labiau plėtojamų ir skatinamų sričių yra pedagogų ir moksleivių tėvų bendradarbiavimu bei abipuse pagalba paremtas ugdymo proceso tobulinimas. Tačiau, kalbant apie bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme, tenka remtis bendrojo lavinimo mokyklose analizavusių autorių patirtimi. Suprantama, neformaliajame muzikiniame ugdyme pagrindinė mokytojų ir pedagogų bendradarbiavimo esmė, tikslai yra tie patys, kaip ir bendrojo lavinimo mokykloje – sėkmingas vaiko mokymasis, tačiau gaila, jog beveik nekalbama apie jo įtaką vaiko neformaliai muzikinei veiklai, kuri gali ypatingai daug „nuveikti“ ne tik vaiko asmenybės brendimui, bet ir jų santykių su tėvais srityje.

Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas pirmiausia svarbus dėl to, kad abiejų institucijų (mokyklos ir šeimos) tikslus jungia vaikas. Jis į mokyklą ateina iš šeimos aplinkos, kuri jau būna

suformavusi tam tikrą intelektualinį ir vertybinį pagrindą. Jei tėvų ir pedagogų siekiai skiriasi, pedagoginio poveiko efektyvumas ugdytiniams sumažėja. Mokykla nėra pakankamai pajėgi vaiko ugdymo procesą padaryti sėkmingu, jei šeimoje šios pastangos nepalaikomos. Pasak A. Piličiausko (2009), mokytojas be tėvų pagalbos gali vaiką mokyti palyginti nesunkiai, tačiau auklėjimas – gerokai sudėtingesnis, ypač, jei nesutampa tėvų ir pedagogų diegiamos vertybės. R. Kontautienė (2006), A. Juodaitytė ir R. Karzinauskienė (2007), M. Astrauskaitė (2008), O. Merfeldaitė (2009) pabrėžia, jog abiejų institucijų glaudus bendradarbiavimas gali daryti teigiamą poveikį vaiko mokymosi motyvacijai ir rezultatams. Tačiau bendradarbiavimas gali būti veiksmingas tik paremtas abipuse pagarba, pasitikėjimu ir kooperavimusi (Ališauskienė, 2005). Jei to nepasiekama, ugdytojų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimas ne visada tampa vaiko mokymosi sėkmės raktu. Neretai pasitaikantys abiejų pusių nesusikalbėjimo atvejai sumenkina bendradarbiavimo galimybes, ko pasekoje gali nukentėti vaiko savijauta mokykloje bei mokymosi rezultatai. Tyrimai (Dapkienė, 2002; Būdienė, Zabulionis, Želvys, 2001; Juodaitytė, Karzinauskienė, 2007) rodo, kad dažnai bendradarbiavimas ir jo kokybė suvokiami labai vienpusiškai bei tikintis didesnės atsakomybės ir iniciatyvos iš partnerio (mokytojai – iš tėvų, tėvai – iš mokytojų). Neretai pasitaiko kraštutinumų, kai tėvai, ypač turintys muzikinį išsilavinimą, pernelyg kišasi į ugdymo procesą, taip parodydami nepasitikėjimą pedagogu, kuris tokiu atveju priverstas vengti šeimos pagalbos. Tokiais atvejais tarpusavio supratimas tampa ypatingai svarbiu bendradarbiavimo sėkmės garantu, o abi bendradarbiaujančios pusės turi suprasti partnerystės vardan vaiko gerovės naudą ir būtinybę.

Pedagogų bendradarbiavimas su mokinių tėvais yra akcentuojamas ir pagrindiniuose neformalųjų muzikinį ugdymą reglamentuojančiuose švietimo dokumentuose: Lietuvos švietimo įstatyme (2003), Neformaliojo ugdymo koncepcijoje (2005), Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosiose programose (2003), Mokytojo pavyzdinio pareigybės aprašo projekte (2010), neformaliojo ugdymo įstaigų sudaromose mokymosi sutartyse su ugdytinių tėvais. Neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogų konstruktyvus bendradarbiavimas su mokinio šeima, kuri pedagogui pirmiausia padeda išsiaiškinti vaiko galimybes ir poreikius, teigiamai įtakoja ugdymo kokybę. Dirbdami ir pastoviai bendraudami su pedagogu tėvai gali daryti įtaką formuojant vaiko vertybes, požiūrį, elgesį ir savigarbą. Jie taip pat gali padėti tobulinti ugdymo procesą, keistis informacija, formuoti šeimos politiką, užmegzti ir palaikyti šeimos, mokyklos ir visuomenės kontaktus (Dobranskienė, 2004; Rajeckas, 2004). Bendradarbiavimo svarbą patvirtina ir V. Krumo (1994) atlikto tyrimo rezultatai, kurie rodo, jog pradinių klasių vaiko pasiekimai mokykloje net dviem trečdaliais priklauso nuo šeimos ir tėvų poveikio, o tik trečdalis lieka mokyklai ir mokytojui. Mokymosi pasiekimai, nepriklausomai nuo mokyklos lygio, geresni buvo tų mokinių, kuriuos tiesiogiai ar netiesiogiai rėmė tėvai. Ir tėvams, ir mokytojams

bendradarbiavimas taip pat padeda geriau pažinti vaiką ir atsižvelgti į jo poreikius. Tėvų dalyvavimas mokyklos bendruomenės veikloje gali teigiamai veikti ir mokytojų požiūrį, kadangi vaikams, kurių tėvai bendrauja ir bendradarbiauja, pedagogai yra linkę labiau padėti, skirti daugiau dėmesio (Astrauskaitė, 2008).

Muzikinis neformalus ugdymas mokymosi motyvacijos stokos aspektu nėra išimtis. Jame, kaip ir formaliajame ugdyme, taip pat kyla mokinių motyvacijos mokytis problemų, kurias sėkmingai gali spręsti pedagogai pasitelkę į pagalbą ugdytinių tėvus. Su motyvacijos muzikinei neformaliai veiklai stoka dažniau susiduriama muzikos, meno mokyklose, kuriose svarbus profesinis atlikėjų rengimas, reikalaujantis kruopštaus ir atsakingo kasdienio darbo, kantrybės, laisvalaikio aukojimo, vadinasi, ir paliekantis mažiau laiko draugams, kitai mėgiamai veiklai ir t.t. Todėl tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas čia gali būti itin reikalingas, tuo labiau, kad muzikiniame neformaliajame ugdyme toks bendravimas ir bendradarbiavimas gali vykti netgi laisviau ir teikti didesnę malonumą visiems ugdymo proceso dalyviams. Z. ir R. Rinkevičių (2006) teigimu, muzikinis ugdymas yra ypatingai palanki terpė ir visų ugdymo dalyvių dvasiniam kontaktui. Tyrimų (Aleknaitė-Bilotienė, 2009) duomenimis, šeimai kartu su vaiku dalyvaujant muzikos mokyklos renginiuose formuojasi šiltesni tarpusavio santykiai, partnerystės jausmas, mokoma priimti bendrus sprendimus ir juos įgyvendinti. Tuo pačiu ir vaikai, ir suaugusieji įtraukiami į aktyvų bendruomenės gyvenimą. Taip sudaromos sąlygos rezultatyviai pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui.

Paprastai pagrindinės neformalaus muzikinio ugdymo procese naudojamos formos atitinka vyraujančias bendrojo lavinimo mokyklose. R. Kontautienė (2006) jas skirsto į dvi grupes: individualias ir kolektyvines. Individualiomis bendradarbiavimo su tėvais formomis autorė įvardija: lankymąsi mokinio namuose; suplanuotus iš anksto individualius pokalbius mokykloje; susirašinėjimą laiškais; pokalbius telefonu; kasdienes iš anksto neplanuotas pašnekesius mokykloje. Kolektyvinėmis (grupinėmis) formomis laikomi: tėvų susirinkimai; disputai; diskusijos prie apskrito stalo; bendri tėvų ir vaikų renginiai; konferencijos; atvirų durų dienos; projektų rengimas; pedagoginės konsultacijos ir kt. S. Dapkienė (2004) kaip labiausiai priimtinas išskiria: lankymąsi mokinių namuose; klasės mokinių tėvų susirinkimus; bendrus tėvų ir vaikų popamokinius renginius, pokalbius telefonu; individualius iš anksto suplanuotus pokalbius.

Neformaliojo muzikinio ugdymo įstaigose bendradarbiavimo su tėvais formos pasirenkamos labiau atsižvelgiant į tai, kokia muzikine veikla užsiima vaikai. Jei mokytojas veda individualius užsiėmimus, suprantama, jog dažniausiai jis pasirinks individualias bendradarbiavimo formas, o jei grupinius – dažnesni bus klasės ar grupės tėvų susirinkimai.

Neformaliojo muzikinio ugdymo mokytojai dažniau gali įtraukti tėvus ir į renginių, koncertų organizavimą, taip stiprindami tėvų autoritetą vaikų akyse. Renginiuose, kuriuose dalyvauja didesni muzikos mokyklų kolektyvai (chorai, orkestrai ir pan.), kaip, pavyzdžiui, Dainų šventės, įvairūs festivaliai, tėvų dalyvavimas gali stiprinti ne tik vaikų, bet ir tėvų kolektyvo bendrumo jausmą. Pedagogai, kūrybiškai organizuodami tokias išvykas, leidžia ir tėvams pasijusti svarbiais, o be to, suteikia galimybę pajusti šių švenčių prasmę ir išskirtinumą. Neretai, ypač jaunesniųjų mokinių tėveliai, repertuarų melodijas žino taip pat puikiai, kaip ir vaikai, todėl gali dainuoti kartu su jais. O tai – ypatingo bendrumo jausmo formavimosi sąlyga. Taigi, kaip vieną įdomesnių laiko praleidimo formų, pavyzdžiui, galima organizuoti vaikų ir tėvų chorų varžybas ar pan. Tokie kelionių metu pedagogų inicijuojami „pasidainavimai“ gerintų ir viso kolektyvo atmosferą. Juk dainavimas, pasak E. Balčyčio (2006), vienas būtiniausių žmogaus poreikių, prieinamiausia ir demokratiškiausia, pagaliau, maloniausia visuomenės bendravimo, meninės raiškos ir estetinio pasitenkinimo forma.

Deja, stebint paskutiniųjų Dainų švenčių repertuaro raidos tendencijas, ryškėja, jog dainavimo, kaip vienos iš galimų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo skatinimo formų, tęstinumui kyla grėsmė. Chorų, ypač vyresniųjų moksleivių, repertuaras vis sudėtingėja, modernėja, todėl ne kiekvienas tėtis ar mama beįstengtų jį padainuoti. Tad į bendrą dainavimą lengviau įsijungti nebent jaunučių chorų dalyvių tėvams.

Taigi, svarbiausia sėkmingo pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo sąlyga – tik pozityvi sąveika (Rinkevičius, 2005). Veiksmingo ugdytojų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo dėka vaikas gali pasijusti svarbiu savo šeimai, mokyklai, bendruomenei, o tai savu ruožtu stiprina motyvaciją dalyvauti muzikinėje neformalioje veikloje, suteikia pasitikėjimo savo jėgomis. Tėvams bendradarbiavimas su neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogais gali tapti prisilietimo prie muzikos meno galimybe. Taip jie ne tik geriau pažintų savo vaiką, bet ir kartu su juo atrastų muzikos meno žavesį.

2.2. Mokymosi motyvacijos samprata ir rūšys

Žodis *motyvacija* yra kilęs iš lotynų kalbos žodžio „movere“ (judėti, versti). Šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje galima rasti įvairių šio termino aiškinimų: Tarptautinių žodžių žodyne (2005) ir Psichologijos žodyne (1993) motyvacija apibūdinama kaip tam tikro elgesio, veiksmų, tikslingos veiklos skatinimas, sukliamas įvairių motyvų; L. Jovaiša (2007) Enciklopediniame edukologijos žodyne motyvaciją aiškina kaip psichologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu. A. Gučas (1990) teigia, kad motyvacija – tai visos vidinės ir išorinės sąlygos, skatinančios individo aktyvumą, lemiančios jo pastangų

intensyvumą ir pastovumą; Butkienė ir Kepalaitė (1996) motyvacijos sąvoką aiškina kaip veiksmų bei elgesio žadinimą ir skatinimą, vykstantį žmogaus psichikoje. Motyvacija, autorių teigimu, – procesas, skatinantis žmogų elgtis taip, kad būtų pasiekti jam svarbūs tikslai arba patenkinti poreikiai. Motyvacijos vedamas žmogus pradeda veiklą arba ją nutraukia. Fiziologiniu aspektu motyvacijos sąvoką paaiškina I. Lehmann (2009): lūkesčių neuronai apskaičiuoja numatomą veiksmo naudą ir teigiamu atveju išskiria dopaminą, kuris pagerina gebėjimą mokytis ir nuteikia optimistiškai. Jeigu iš tiesų sulaukiama sėkmės, endorfinai ir opiatai, esantys smegenų atlygio centre, skatina toliau veikti. Šie trys per smegenis cirkuliuojantys mediatoriai teigiamai veikia mūsų dėmesio koncentraciją. Kuo didesnis atlygis už pastangas, tuo minėtas procesas vyksta stipriau.

Motyvaciją įvairiais aspektais tyrė ir daugelis kitų bendrosios edukologijos mokslininkų, pedagogų, psichologų (Rupšienė, 2000; Jovaiša, 2001, 2003; Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Vaitkevičius, 1995; Rajeckas, 2004; Grincevičienė, 2004, 2009; Maslow, 2006; Gage, Berliner, 1994; Rimm, 1998; Targamadzė, Rakauskienė, 2007; Strimaitienė, 2007; Bowen, Bowen, 1998; Lehmann, 2009).

Mokslininkai pateikia ne vieną motyvacijos apibūdinimą, tačiau apibendrinant, ją galima paaiškinti kaip norą kažką nuveikti, kurį lemia galimybė patenkinti poreikį. Jis, A. Suslavičiaus (2006) teigimu, yra kiekvieno elgesio pradžia ir apibūdinamas kaip nervinė psichinė įtampa, sukelta individui egzistuoti būtinų dalykų stygiaus. Poreikio susiformavimas pasireiškia tada, kai jo netenkinant atsiranda nerimas, o patenkinus – malonumas. Tai galioja ir dvasiniams poreikiams. „Kai mokymasis ar meninė veikla yra poreikis, auklėtinis tiesiog nepajėgia nesimokyti ar šalintis tos veiklos, tai yra motyvai tiesiogiai determinuoja elgseną“ (Bitinas, 2004, p. 94).

A. Maslow (2006) pateiktame žmogaus motyvaciją sąlygojančių poreikių hierarchijos modelyje poreikiai išdėstyti piramidės principu. Žemesnieji (fiziologiniai) poreikiai turi būti patenkinti pirmiausiai ir tik po to galimas aukštesniųjų (saugumo ir stabilumo, meilės ir priklausomybės, savigarbos ir įvertinimo bei aukščiausio – *savęs aktualizavimo*) poreikių patenkinimas. Fiziniai ir emociniai poreikiai yra svarbūs mokymosi motyvacijai, tačiau dar svarbesnė yra moksleivio savigarba ir saviraiška. Būtent šių vaiko poreikių užtikrinimui ypatingai daug dėmesio skiriama humanistinės ugdymo filosofijos idėjose, pastaruoju metu vis plačiau besiskleidžiančiose ugdymo procese (Bitinas, 2000). Vadinasi, galima teigti, jog tam, kad vaikas būtų motyvuotas neformaliai muzikinei veiklai, pirmiausia turėtų būti patenkinti visi žemesnieji poreikiai ir tik tada galima patenkinti vaiko savęs aktualizavimo ir saviraiškos poreikius. Nors pastaruoju metu ši teorija ir susilaukia kritikos dėl per griežto poreikių

hierarchizavimo, tačiau šiuolaikinė psichologija pripažįsta, kad poreikiai yra svarbiausia asmenybės aktyvumo ir jos veiklos varomoji jėga (Bitinas, 2004).

Su kuriuo nors stipriu poreikiu visada susiję motyvai, kurie apibūdinami kaip skatinamoji priežastis, veiksnys ar veikimo pagrindas (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 2006). L. Jovaiša (1993) motyvą apibūdina kaip sąmoningą ir nesąmoningą veiksmo priežastį, kuri kyla dėl asmenybės ir objekto situacijos, patenkinančios jos poreikius, interesus, vertybes bei tikslus, sąveikos. Kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas, sėkmė ar nesėkmė priklauso nuo motyvo. Jis tampa skatuliu, lemiančiu veiksmo pobūdį ir kryptį. Be to, kad motyvacija apima žmogaus poreikius, troškimus, interesus, polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus, motyvaciniu stimulu gali tapti jausmai, emocijos ar charakterio bruožai (Butkienė, Kepalaitė, 1996). A. Suslavičiaus (2006) teigimu, motyvai gali „padėti“ tenkinti kitus motyvus ar būti jų tenkinimo priemone (pavyzdžiui, priklausomybės poreikį gali patenkinti artumo, emocinio priėmimo poreikiai arba saugumo poreikis patenkinamas priklausomybe ar panašiai). Atsiranda ir motyvų konfliktų (pavyzdžiui, siekimą užmegzti emocinį kontaktą gali stabdyti atmetimo baimė, kas gali pasireikšti jaunam atlikėjui, lipančiam į sceną). R. Harris ir C. Snyder (1986), kalbėdami apie motyvaciją, nagrinėja ir strategišką *trukdymo sau* fenomeną, kai žmogus siekia sudaryti geresnį įspūdį kitiems bei tą įspūdį valdyti, tačiau taip mėgindamas išlaikyti savigarbą nesėkmės atveju („būčiau sugrojęs daug geriau, tačiau vakar netikėtai susirgau“).

Pedagogikoje dažniausiai sutinkamas mokymosi motyvacijos rūšių klasifikavimas į *vidinę* ir *išorinę* motyvaciją. R. Ryan ir E. Deci (2000) teigimu, vidinė motyvacija atsiranda dėl vidinio pasitenkinimo, malonumo, o išorinė – dėl kokio nors išskirtinio rezultato, atlygio ar vengiant bausmės.

Vidinė motyvacija mokslininkų laikoma stipriausia ir vertingiausia motyvacijos forma. Ji tampa geriausia savarankiško ir susižavėjimo kupino vaiko mokymosi prielaida. Tokiu būdu vaikas deda visas pastangas iš smalsumo, malonumo ar susidomėjimo tema arba veikla. Vien tai, kad muzikos menas jau pats savaime yra estetinio susižavėjimo objektas, tinkamai parenkant repetuarą galima itin paskatinti vaiką mokytis jį atlikti. Muzikos turinys, suvokimas ir interpretavimas itin glaudžiai susiję su emocijomis, atliekančiomis svarbų vaidmenį motyvacijos reguliavimo bei vertybių internalizavimo procese (Šečkuvienė, 2004a), todėl būtina kuo dažniau skatinti gerąsias emocijas vaiko būsenas muzikuojant. O ypatingai į tai reikėtų atkreipti dėmesį pirmaisiais mokymosi groti instrumentu ar dainuoti metais, nes pastebima, kad vaiko motyvacija nėra pastovi ir kinta. Deja, augant vaikui, troškimas mokytis dažniausiai tik mažėja. Labai retai ikimokyklinuko tėvai skundžiasi, jog jų vaikas nemotyvuotas. Taip yra dėl raidos ypatybės – smalsumo, kurį skatina labai intensyvus noras tyrinėti, sąveikauti ir suprasti aplinką. Taigi, būtent pirmųjų pamokų metu pedagogas gali padėti pagrindus sėkmingam vaiko muzikavimui ir

stipriai mokymosi motyvacijai. Akademinės muzikos žanras, kuris vyrauja muzikos mokyklų programose, muzikavimui, deja, motyvuoja tikrai ne visus moksleivius. Tam, kad jis taptų nuolatinio vidinio vaiko poreikiu, A. Piličiausko (1998) teigimu, akademinė muzika klausytojo sąmonėje turi išitvirtinti kaip meninę vertybę. Šiam poreikiui formuoti autorius siūlo naudoti intonavimo prasmės metodą (IPM) – kaip muzikos kūrinio poveikio bei asmeninės prasmės metodą (APM) – kaip suvokėjo dvasinio pasaulio atskleidimo, būdus.

Skatinamas vidinės motyvacijos vaikas viską aplinkui užmiršta ir pasineria į mokymąsi. Vidinio stimulo orientuoti mokiniai mokymosi medžiagą stengiasi suvokti iš esmės, o ne kuo greičiau viską užbaigti ir atsiskaičius pamiršti. JAV psichologas Mihaly Csikszentmihalyi (1997) tokią būseną pavadino euforinio įsigilino faze „Flow“ (angl. tėkmė, srautas). Taip nutinka pasiekus optimalią impulso būseną, kuomet neatrodo, jog būtų per daug ar per mažai reikalaujama (Lehmann, 2009).

Kadangi neformaliajame muzikiniame ugdyme motyvacijos stokos problema dažniausiai išryškėja atsiradus įvairiems poreikių, interesų, lūkesčių ar galimybių nesuderinamumams, labai svarbus vidinis mokinio nusistatymas. Kuo labiau mokymosi tikslai dera su nusistatymu, tuo stipresnė vidinė jo mokymosi motyvacija. Todėl vaikui reikia padėti aiškiai suprasti savo asmeninius, akademinus, socialinius, karjeros ir kitus tikslus. Pedagogai, susiduriantys su jaunųjų atlikėjų motyvacijos muzikavimui stoka, pirmiausia galėtų padėti moksleiviams išsikelti jų galimybes atitinkančius tikslus ir sudaryti sąlygas jiems pasiekti. Žinodamas šiuos tikslus mokinys savo protines, fizines, emocines galias nukreiptų būtent jų įgyvendinimo kryptimi, pasirinktų reikalingas priemones ir save aktualizuoję. Motyvu sėkmei gali būti ir galimybė pasirodyti, sutikti naujų žmonių, tapti kurios nors srities ekspertu, matyti perspektyvą ateityje (Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Butkienė, Kepalaitė, 1996).

Išorinė motyvacija visuomet orientuota į padarinius ir todėl dažnai yra trumpalaikė. Dingus išoriniam motyvui, postūmis veiklai taip pat sumažėja ar dingsta. Išoriniu dirgikliu gali tapti atlygis, bausmė, mokytojo įvertinimas, pažymys ar pan. Jų ypatybė ta, kad sukliamas postūmis veikia tik tam tikrą laiką ir nepajėgia sukurti valios stiprybės ilgesniam laikui, o mokymasis iš baimės neskatina mokytis. D. G. Myers (2000) teigimu, išorinį atlygį galima taikyti dviem atvejais: kontroliuojant ir informuojant apie sėkmę. Deja, motyvavimas kontroliuojant (mokytojai, kurie labiausiai stengiasi siekdami ypatingų rezultatų, yra linkę kontroliuoti daugiausiai) gali būti sėkmingas tik tol, kol kontroliuojama. Mechaninis mokymasis be asmeninio santykio su mokymosi medžiaga negatyviai veikia ir rezultatus. Po to domėjimasis veikla nutrūksta, vadinasi, vidinė motyvacija menkėja. To pasekoje gali nukentėti muzikuojančio vaiko kūrybiškumas, pasitenkinimas muzikos atlikimu ir pan. Tuo tarpu atlygis, kuris informuoja žmogų apie gerą jo veiklos kokybę, gali stiprinti vidinę motyvaciją. Jei vaiką mokytojas

informuos apie aukštus jo rezultatus, tai gali paskatinti jį dar labiau gilintis į muzikinę veiklą ir siekti dar geresnių rezultatų.

I. Lehmann (2009) išskiria dar ir tarpinį motyvacijos pobūdį, kada mokymasis nebūtinai teikia malonumą, tačiau būna pasirinktas savo sprendimu, nes asmeniškai labai svarbus (pavyzdžiui, mokomasi siekiant tam tikrų mokyklos atestato rezultatų, leisiančių įgyti norimą specialybę). Rezultatas tokiu atveju priklauso nuo apsisprendimo lygmenų.

Apibendrinant, galima teigti, jog neformalios muzikinės veiklos sėkmei didžiausią įtaką turi vidinė moksleivio motyvacija, kadangi ji yra ilgalaikė ir skatina teigiamą vaiko požiūrį į saviaktualizaciją muzikinėje veikloje. Stiprus vidinis stimulus lemia ir didesnį pasitenkinimą neformalia muzikine veikla. Išorinė motyvacija, deja, nėra tokia rezultatyvi šiuo aspektu.

2.3. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo galimybės ir formos skirtingų vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai lemiančių veiksnių aspektais.

Visos pedagogų ir tėvų pasirenkamos bendradarbiavimo priemonės pirmiausia turėtų skatinti vidinę vaiko motyvaciją. Pagrindinis stimulus, padedantis vaikui laisvai save išreikšti neformalioje muzikinėje veikloje tampa *motyvacija užsiimti patinkančia veikla*. Tuo tarpu įvairūs vidiniai ar išoriniai veiksniai gali ją tik vienaip ar kitaip paveikti. Mokslininkai (Jovaiša, 2001, Rinkevičius, 2005, Butkienė, Kepalaitė, 1996, Šečkuvienė, Abramauskienė, 2005, Ryan, Deci, 2000) motyvaciją lemiančius veiksnius klasifikuoja įvairiai, tačiau dažniausiai sutinkamas skirtumas pagal motyvacijos rūšis (vidinę ir išorinę) į dvi pagrindines veiksnių grupes, susijusias su a) besimokančiuoju ir b) jį supančia aplinka. Veiksniais, kurie labiausiai lemia vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai, galima laikyti: vaiko asmenines savybes, šeimą, pedagogą ir bendraamžių įtaką. Bendromis pastangomis pedagogai ir vaiko tėvai turi galimybę įtakoti kiekvieną iš šių veiksnių bei taip padėti vaikui siekti sėkmės muzikinėje veikloje.

2.3.1. Individualios vaiko savybės.

Mokymosi motyvaciją neformalioje muzikinėje veikloje lemiančias individualias vaiko savybes galima išskirti į dvi rūšis – psichologines bei fiziologines. Psichologinėms galima priskirti muzikinius gabumus, kurie būna įgimti bei asmenines būdo savybes, kurias pažindami ugdytojai gali teigiamai įtakoti vaiko motyvaciją mokytis. Fiziologinės savybės – susijusios su tam tikromis kūno fiziologijos ypatybėmis, pasireiškančiomis vaiko raidoje, bei taip pat galinčiomis įtakoti motyvaciją mokytis muzikos.

Psichologinės savybės. Dažniausia ir savaimė suprantama priežastis, dėl kurios ryžtamasi užsiimti bet kokia papildoma neformalia veikla – vaiko polinkis ir gabumai tai veiklai. Šios vaiko savybės gali būti vienu iš lemiamų veiksnių mokymosi motyvacijai ir paprastai

pastebimos dar vaikystėje. Kai kada vaiko gabumai atsiskleidžia labai anksti, tačiau kartais lieka nepastebėti ilgą laiką ir atsiskleidžia tik jam suaugus, o pasitaiko, kad vaikas, išsiskyręs iš kitų nepaprastais sugebėjimais vaikystėje, užaugęs niekuo neišsiskiria.

Sunkiausia užduotis ugdytojams (ir tėvams, ir ikimokyklinių įstaigų pedagogams) būna laiku atpažinti vaiko gabumus tam tikrai veiklai, tuo labiau, kad netgi mokslininkų tarpe vyksta įvairios diskusijos, ką galima vadinti gabumais, kaip jie pasireiškia ir kaip greičiau juos pastebėti. Gabumų apibrėžimų gausa apsunkina vieno apibendrinto suvokimo atsiradimą. Dauguma Europos šalių gabiems vaikams atpažinti vertina intelektualines, akademinės, meno, psichomotorinės bei tarpasmeninės, emocinės sričių gebėjimus. Dažnai pažymima, kad gabaus vaiko gebėjimai yra didesni nei kitų tos aplinkos, amžiaus ir patirties vaikų ir jie atsiskleidžia vienoje ar kitoje veiklos srityje (Šimelionienė, 2008). Psichologijos žodyne (1993) gabumai apibrėžiami kaip individualios psichologinės žmogaus savybės, lemiančios vienokios ar kitokios jo veiklos sėkmę, o patys didžiausi kūrybiniai žmogaus gabumai – ir bendrieji (intelektų), ir specialieji apibūdinami genialumo sąvoka. Žmogus laikomas genialiu, jeigu jo kūrybinės veiklos rezultatai daro didelę įtaką visuomenės gyvenimui, kultūros raidai. L. Jovaišos (1993) teigimu, gabumas yra įgimtas, bet ne statiškas, jis kinta, kokybiškai vystosi praktinėje veikloje. Jei įgimti gabumai neplėtojami, nelavinami, jie negali pasireikšti. Gabumus autorius laiko visų gebėjimų, įgytų mokantis ir dirbant, pagrindu. Vaikui augant ir lavinantis gabumai gali pasireikšti įvairiose srityse.

Literatūros šaltinių analizė atskleidė, kad sąvoka „gabumai“ kartais maišomi su „gebėjimų“ ir „talento“ sąvokomis. Mokslininkai (Hallahan ir Kauffman, 2003; Butkienė ir Kepalaitė, 1996; Grakauskaitė-Karkockienė, 2002; Vilkelienė, 2003) rekomenduoja atkreipti dėmesį į teisingą jų interpretaciją. Apibendrinant minėtų autorių mintis, galima išskirti pagrindinį „gabumų“ ir „talentų“ skirtumą ir ryšį – gabumai yra įgimtas įvairių psichologinių vaiko savybių kompleksas, o talentai pasižymi ypatingais pasiekimais veikloje, kurioje gabumai pasireiškia.

Muzikinės neformalios veiklos užsiėmimus paprastai renkasi tie vaikai, kurie pasižymi tam tikrais muzikiniais gebėjimais. Dažniausiai dar vaikystėje jų užuomazgas pastebi tėvai ar darželių muzikos pedagogai. Sunkiai įsivaizduojame muzikos mokyklą, dainavimo studiją ar kitą neformaliojo muzikinio ugdymo įstaigą lankantį vaiką, kuris neturi bent kiek ypatingesnių muzikinių gebėjimų. Kita vertus, E. Gordon (1999) teigimu, nė vienas vaikas negimsta be muzikinių gabumų, todėl ypatingai svarbu juos pastebėti laiku ir sudaryti sąlygas jiems vystytis. Tėvai, siekdami laiku pastebėti vaiko muzikinius gabumus, galėtų kuo glaudžiau bendrauti jau ir su ikimokyklinių įstaigų pedagogais. Šie, turėdami specialų pasiruošimą, dažnai pirmieji atranda vaiko ypatingus polinkius ir gali inicijuoti bendradarbiavimą su tėvais juos tobulinant. Vėlesnėje muzikinėje vaiko veikloje tai gali turėti lemiamos įtakos jo optimalių gabumų lygiui.

H. Šečkuvienės (2004) manymu, muzikiniai *gabumai* yra muzikinių gebėjimų prielaidos, kurios ugdymo procese gali plėtotis, o muzikiniai *gebėjimai* yra įgyjami tik mokantis. H. Gardneris (1993) pažymi muzikinių gabumų išskirtinumą tuo, kad jie pasireiškia anksčiausiai, lyginant su kitų sričių gabumais. Autoriaus nuomone, juos galima atpažinti pagal vaiko jautrumą garsams, gebėjimą atkurti toninius ar ritminius modelius, muzikos ritmo suvokimą.

Muzikai gabūs vaikai gali būti atpažįstami ir pagal šiuos požymius:

- reaguoja į muziką anksčiau nei vidutinių gabumų vaikai, gan anksti pradeda rodyti domėjimąsi muzika;
- puikiai atkartoja išgirstas dainas ir muzikines temas, greitai ir lengvai jas išmoksta;
- geriau nei kiti jaučia ir skiria muzikinių garsų tembrą, tonus, ritmą;
- pasižymi gera muzikine atmintimi, puikiai atsimena melodijas ir nesunkiai gali jas atkurti;
- groja vienu ar keliais muzikos instrumentais, mėgsta groti kartu su kitais;
- gali užbaigti pradėtas melodijas;
- mėgsta klausytis muzikos.

E. Gordono (1999) manymu, įgimtų muzikinių gabumų negalima iškart tiksliai nustatyti, kadangi jie plėtojasi ir pasiekia savo aukščiausią lygį tik apie devintuosius vaiko gyvenimo metus, o vėliau stabilizuojasi. Tuo metu aplinkos poveikis gabumams pradeda mažėti ir pasiekimai daugiau priklauso nuo to, koks yra gabumų potencialas. Taigi, suaugusieji dažnai daro klaidą per anksti nusprenddami, kad trejų ar penkerių metų vaikas negabus muzikai, jei jis tuo metu neparodo žymesnių muzikinių pasiekimų, o tik lavėja. Muzikiniai gabumai ima blėsti esant netinkamai aplinkai, o sukūrus palankią muzikinę terpę, gabumai vėl ims augti iki savo prigimtinio lygio. Vadinasi, gabus vaikas muzikos pradėjęs mokytis tik septynerių metų, gabumams auginti ir plėtoti turės daug mažiau laiko, nei muzikuojantis nuo trejų. Todėl laiku ir optimaliai neatskleisti gabumai gali tapti motyvacijos mažėjimo priežastimi susidūrus su pirmaisiais sunkumais muzikinėje veikloje.

Dar vienas faktorius, galintis daryti įtaką vaiko motyvacijai – muzikinių gabumų kompleksas (ritmo, dermės, pojūčių), kitaip vadinamo muzikalumu, individualūs ypatumai. Pavyzdžiui, būna žmonių, kurie turi puikią muzikinę klausą, bet sunkiai jaučia ritmą ar panašiai. Neigiamai norą muzikuoti tai gali veikti tuomet, kai vaikui kyla sunkumų mokantis ir atliekant kūrinį: pailgėja mokymosi laikas, atliekant kūrinį kolektyve (ansamblyje, chore ar orkestre) jaučiamas nepatogumas prieš kitus kolektyvo narius, ypatingai, kai dėl to sunkesnę vietą reikia kartoti keletą kartų. Kadangi meniai gabūs vaikai yra jautresni, minėta situacija gali tapti ir muzikavimo kolektyve vengimo priežastimi. Tokiais atvejais pedagogas turi tapti ir psichologu,

kantriu pagalbininku bei nespaudžiant vaiko lavinti silpnesnes vietas. Tėvai, tuo tarpu, bendraudami su pedagogu taip pat gali padėti vaikui jį palaikydami, bet įkyriai neakcentuodami trūkumų.

Kaip teigia E. Winner (1996), gabieji vaikai išsiskiria savo psichologinėmis savybėmis, kurios gali turėti įtakos jų neformalios veiklos motyvacijai. Šie vaikai yra intravertiški, dažniausiai nesidomi savo vienmečiais, nes negali su jais pasidalyti savo aistra mokslui ar menui. Jie dažniau bendrauja su suaugusiais, mėgdžioja suaugusiųjų elgseną, manieras. Tokiu būdu ugdytojai turi daugiau galimybių tinkamai paveikti vaiko motyvaciją, tačiau nereikia pamiršti, jog izoliacijos ir vienišumo jausmas tokį vaiką gali pastūmėti į aroganciją ar sukelti nepasitikėjimo savimi jausmą.

Minėtos savybės gali būti būdingos ir muzikai itin gabiems vaikams. Bendrieji požymiai, kuriais jie išsiskiria iš bendraamžių tarpo: aukštesni negu vidutinio lygio gabumai, pasireiškiantys tam tikrose srityse, greitesnė raida, smalsumas, energingumas, ilgalaikis dėmesio išlaikymas, jautrumas teisingumo ir moralės klausimams (Rogers, 1991); kūrybingumas, idėjų generavimas, lankstus mąstymas, originalumas, impulsyvumas, jautrumas, dvasingumas (Silverman, 1993); sumanumas, savitumas, pasireiškiantis individualiu mokymosi sistemos supratimu bei aistra nepaliaujamai domėtis savo gabumų sritimi (Winner, 1996); gebėjimai patirties kontekste konstruoti prasmę, apimant gebėjimus abstrahuoti ir emociškai atsiliiepti į patirtų reiškinių abstrakčią kryptį (Ruf, 1998). Atkreipdami dėmesį į šiuos požymius ir juos atpažindami pedagogai ir tėvai gali lengviau pažinti vaikus, suprasti jų interesus bei lūkesčius.

Kita vertus, atlikti tyrimai rodo ir tai, jog gabieji vaikai susiduria su tam tikrais savo ypatingumo sunkumais, į ką turėtų atkreipti dėmesį ugdytojai. D. L. Ruf (1998) atliktas gabių žmonių tyrimas parodė, kad nepaisant puikių intelekto testo rezultatų, ne visi respondentai pasiekė gyvenime pasiekė sėkmės ir pripažinimo. Dauguma išliejo nuoskaudą dėl to, kad tėvai nepripažino jų gabumų, pedagogai sumenkino, o negabūs vadovai primesdavo savo valią. Taigi, ugdytojams būtina būti dėmesingesniais ir pastebėjus net menkiausius gabaus vaiko požymius, pabandyti kartu juos atrasti ir kuo anksčiau sudaryti sąlygas jiems plėtotis. Jei tėvams tai įgyvendinti sunku dėl tinkamų žinių neturėjimo, jie gali kreiptis į pedagogus, kurie patars kaip elgtis, tačiau svarbiausia – būti jautriais vaiko interesams ir polinkiams.

Tam, kad gabumai, tame tarpe ir muzikiniai, ne visada lengvai pastebimi, gali turėti įtakos ir pastaruoju metu vis dažniau minimi ypatingai jautresni – hiperaktyvūs – vaikai. Dėmesio sukaupimo, koncentracijos ugdymo sunkumai gali kelti papildomų neigiamų emocijų, ypatingai jaunesniame mokykliniame amžiuje. Ši problema vėlgi dažniau gali pasireikšti muzikos mokyklose, kur vaikas ugdomas siekiant profesionalių įgūdžių. Juk pirmoko, atėjusio mokytis muzikos su didžiausiomis viltimis, svajonėmis apie tai, kaip jis gros ar dainuos, motyvacijai gali

būti didžiulis smūgis suvokus, kad instrumento įvaldymas reikalauja nemažai kruopštaus papildomo darbo kiekvieną dieną. Ypatingai tai akcentuotina kalbant apie hiperaktyvius vaikus. Ir pedagogai, ir tėvai tuomet turi būti be galo kantrūs, dėmesingi, tačiau ir pakankamai reiklūs. Jiems patariama atrasti kuo daugiau gerų tokio vaiko savybių ir remtis jomis organizuojant ugdymo procesą. Hiperaktyviems vaikams labai sunku atlikti ilgalaikes užduotis, ko pasekoje jie praranda norą mokytis nuolat patirdami nesėkmę. Barimas ir kritikavimas vaiką tik dar labiau žeidžia ir nuteikia priešišškai. Siekdami skatinti jo mokymosi motyvaciją tėvai ir pedagogai galėtų lavinti jų organizuotumą, laiko planavimą per nedidelių kasdienių užduočių atlikimą (pavyzdžiui, per dieną išmokti groti bent po du taktus, vėliau eilutę ar panašiai). Tačiau užduočių atlikimą turėtų kontroliuoti abi pusės – ir tėvai, ir mokytojai. Pamažu tapdamas nepriklausomas vaikas išmoksta pats planuoti užduočių atlikimą, o pedagogas užduotis palengva gali sunkinti. Žinoma, šis bendradarbiavimo būdas reikalauja nemažai ugdytojų kantrybės, tarpusavio supratimo, tačiau vaikui tai tampa neįkainojama pagalba (Beišienė, 2008), nes jis labiau pasitiki savimi, tampa organizuotesnis, dėmesingesnis. Šiems vaikams ypatingai reikia ugdytojų lankstumo bei jautrumo, kad nepasijustų prastesni už savo bendraamžius.

Tikriausiai nėra nė vieno atlikėjo, kuris nebūtų susidūręs su *scenos baimės* problema. Scenos baimės reiškinys yra sudėtingas ir aktualus muzikiniame neformaliajame ugdyme bei gali būti tiesiogiai susijęs su mokymosi motyvacijos problemomis. Jos lygį lemia ir vidinės žmogaus savybės. Jaunas muzikantas besimokantis muzikos paprastai neapsiriboja tik grojimu klasėje ar namuose ir bent jau per atsiskaitymus būna „priverstas“ užlipti į sceną. Užplūdusių emocijų gausa gali virsti didžiuliu nerimu, o vėliau - baime. Vieniems užlipimas į sceną rūpesčių pradeda kelti prieš pat pasirodymą, tačiau kai kurie juos pradeda jausti net prieš mėnesį ir pan. Scenos baimė gali pasireikšti skirtingai. Galima išskirti fiziologinius (rankų ar viso kūno drebuliu, raumenų įsitempimu, rankų drėkimu, išdžiūvusiu gerkle ir kt.), psichinius (atminties sutrikimas, negatyvių minčių antplūdžiu apie tai, kaip įvertins mokytojas ir kt.), elgesio (pernelyg aktyviai reiškiasi kitų akivaizdoje, apsimeta sergančiu, kad išvengtų pasirodymo, įnirtingai vaikšto iš vienos pusės į kitą ir pan.). Kokybiškas tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas padedant vaikui įveikti scenos baimę gali būti ne tik jo geresnės savijautos priežastimi, bet ir galimybė pažinti vaiką bei tobulinti tarpusavio santykius. Tačiau ugdytojai turi konsultuotis tarpusavyje ir suderinti savo veiksmus. R. Kirliauskienė (2005) išskiria šiuos veiksnius, kurie turi įtakos atlikėjo sceninei būsenai, tačiau tuo pačiu tampriai vienus su kitais susijusius: a) pasitikėjimas savimi, b) koncertinis patyrimas, c) sceninis nerimas, d) pasirengimas bei e) muzikiniai gabumai ir asmeninės savybės. Panašius veiksnius aptarė ir A. Piličiauskas (1987). Tėvai ir pedagogai, siekdami pagelbėti vaikui turi įvertinti visus minėtus veiksnius ir rasti galimybes sumažinti jų neigiamą poveikį. Vaiko pasitikėjimą savimi gali skatinti ugdytojų nuoširdus tikėjimas vaiku,

gerųjų savybių akcentavimas bei teigiamų atlikimo pusių pabrėžimas, tačiau kuo atsargesnė kritika ir nuvertinimas. Žinoma, reikia būti atsargiems, nes pernelyg didelės pagyros gali paskatinti vaiko padidėjusią savivertę, pasireiškiančią pasipūtimu, nekritišku požiūriu į save, konkurentų žeminimu ir pan., kas taip pat gali neigiamai įtakoti mokymosi motyvaciją (Kirliauskienė, 2005). Pedagogas turėtų atkreipti dėmesį ir į tai, jog ypatingai svarbu kūrinis parinkti pagal vaiko jėgas bei neskatinti jo kelti sau pernelyg didelių tikslų. Tėvai taip pat neturėtų sau leisti „pasipuikuoti“ prieš pažįstamus, kad vaikas groja sudėtingus kūrinius. Vaikas tai gali suprasti kaip galimybę įtikti tėvams, tačiau pavojingai pervertinti savo jėgas. Kitu atveju galima labai stipriai pažeisti jaunojo atlikėjo pasitikėjimą savo jėgomis ištikus nesėkmei pasirodymo metu. Stiprus tėvų ir pedagogų palaikymas padeda vaikui ugdytis nuosekliai ir nuolatinio mokymosi (grojimo) įprotį, formuoti jo atsakomybę pamokų lankymo požiūriu. Tokiu būdu iš dalies išvengiama pasirengimo stokos poveikio pasirodymo metu. Tvirtas pasirengimas įvardijamas kaip vienas svarbiausių sceninės būsenos optimizavimo ir scenos baimės mažinimo veiksmų (Kirliauskienė, 2005). Tačiau A. Piličiauskas (1987) pabrėžia, jog kūrinio išmokymas neturi apsiriboti mechanišku teksto išmokimu, o būtina suvokti kūrinio meninį vaizdą. Tokiu būdu atlikėjui bus žymiai lengviau atlikti kūrinį be klaidų ir nesibaiminti galimos nesėkmės. Autoriaus teigimu, „emocingas loginis muzikos pažinimas, dėmesys jos suvokimui ne tik šalina baimės jausmą, bet ir priartina atlikėją prie muzikos fenomeno“ (1987, p. 51). Pedagogai ir tėvai turėtų vengti tiesioginių raginimų vaikui nebijoti, nesijaudinti, nes taip baimės jausmas tik suaktyvinamas.

Scenoje svarbus ir gebėjimas atpalaiduoti save iš sąstingio, apimančio mažai patyrusius atlikėjus. Kadangi atlikimo menas neatsiejamas nuo emocinės išraiškos, ugdytojai turi galimybių kartu padėti vaikui gerai jaustis scenoje, būti išraiškingu ir saugiu. Ankstyvas scenos ir klausytojų auditorijos pajautimas teigiamai įtakoja vėlesnį vaiko scenos baimės suvaldymą. Taigi, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas šia kryptimi turėtų prasidėti dar darželyje, kur vaikas gali pasirodyti nedideliame ir „saugiam“ klausytojų ratui. Taip pat galimi bendri tėvų ir vaikų koncertai namų aplinkoje. Taip vaikai jausis smagiai, šeima ugdys bendrumo jausmą bei turės galimybę kažką nuveikti kartu.

Savijauta bei pasirodymo sėkmė priklauso ir nuo to, kokios emocinės būsenos atlikėjas išsineša į sceną. Prieš pasirodymus mokinys gali būti neramus ir sudirgęs, todėl tėvai neturėtų pernelyg emociškai reaguoti į galimas konfliktines situacijas. Tokiu atveju jie galėtų tik stipriau parodyti, jog mylės ir palaikys savo atžalą netgi nesėkmės atveju. Tačiau teigiamo nerimo, kuris padeda pasirodymui, o ne jam kenkia ir labiau būdingas ekstravertiškiems atlikėjams, tikriausiai nėra būtinybės pernelyg slopinti (Kirliauskienė, 2005).

Fiziologinės savybės. Net didžiulį norą muzikuoti gali sumenkinti ilgalaikiai sveikatos sutrikimai, dėl kurių nukenčia ir ugdymo proceso kokybė. Tam tikros fiziologinės savybės (pianistui – plaštakos dydis, pirštų ilgumas; daininkui – balso stiprumas, tembras, švarumas ir pan.) gali padėti arba trukdyti techniškam atlikimui, ko pasekoje vaikas jaučiasi atitinkamai laimingas arba susierzina. Kai šios savybės trukdo vaikui jausti malonumą muzikuojant, pedagogas galėtų atkreipti dėmesį į tai, rinkdamas repertuarą.

Dainuojantiems paaugliams motyvaciją gali neigiamai paveikti balso mutacijos laikotarpis, ypač stipriai pasireiškiantis berniukams. Balso mutacija - tai fiziologinis procesas, kuomet keičiasi paauglio balsas. Lytinio brendimo metu veikiant hormonams, ilgėja balso stygos. Išskiriami trys stadijos: 1) *priešmutacinė arba latentinė balso vystymosi stadija*. Būdinga 12–13 metų berniukams, trunka nuo 2 mėn. iki 6 mėn. Tuomet balsas pasižymi ypatingu skambumu ir galimybių aukštumomis. Vėliau viduriniajame balso registre atsiranda šnabždesys, apatinių garsų diapazone – patamsėjimas, krūtininis atspalvis; 2) *aštrioji mutacija*. Balsas lūžta ir iš vaikiško keičiasi į vyrišką. Pasireiškia 14–16 gyvenimo metais, trunka nuo 2–3 dienų iki 2–3 metų. Išryškėja užkimimas, dainavimo metu lūžinėja viršutinio diapazono natos, kai kurie berniukai visai praranda balsą. Sudėtingos mutacijos atveju patariama jaunuoliui visiškai nedainuoti iki tikro balso susiformavimo, o sklandžios mutacijos atveju rekomenduojama dainuoti saikingai; 3) *pomutacinė stadija* vyksta 16–18 gyvenimo metais. Tai pirmasis jaunuoliško balso formavimasis. Šioje stadijoje pranyksta šnabždesys ir atsiranda švarus balsas. Mutacijos laikotarpiu prieš tai puikiai dainavę paaugliai gali pradėti nebepasitikėti savo jėgomis dėl sunkiai valdomo balso. Tuo metu ypatingai svarbi profesionali pedagogo pagalba, kuris turi išaiškinti, kas vyksta jų organizme ir kaip tą laiką išlaukti bei nepažeisti balso stygų. Paauglystė ir taip dažnai būna gana neramus laikotarpis tiek paaugliams, tiek jų tėvams. Mutacijos laikotarpiu paauglys dėl šių kūno pokyčių gali tapti dar jautresnis, kas atsiliepia jo santykiams su tėvais ar pedagogais. Pedagogai galėtų atkreipti dėmesį į tai, jog tėvams neretai trūksta reikiamos informacijos apie šį jų vaikui ypatingą laikotarpį. Pokalbis balso mutacijos tema, nuorodos į literatūros šaltinius gali padėti tėvams geriau pažinti savo atžalą ir jo raidos ypatumus. O žinant, lengviau rasti tinkamą žodį ar paskatinimą.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog neformalios muzikinės veiklos motyvacijai vaiko individualios vidinės ir fiziologinės savybės turi nemažai įtakos. Tačiau J. Freeman (2005) teigimu, labiausiai gabumams atsiskleisti trukdo sąlygų, reikalingų mokytis pagal individualią, vaiko gebėjimus ir interesus atitinkančią programą nebuvimas bei nesugebėjimas pastebėti gabumų. todėl tėvai ir pedagogai bendradarbiaudami pirmiausia turėtų sukurti palankią aplinką vaiko muzikinių gabumų raiškai jau ankstyvoje vaikystėje. Esant tinkamai muzikinei terpei vaikui būtų sudarytos geriausios sąlygos pažinti, suvokti muziką, džiaugtis jos atlikimu ar

klausymu. Deja, kartais šis uždavinys būna sunkiai įgyvendinamas, kadangi Lietuvos situacija rodo, jog gabūs vaikai pas mus dar nesulaukė tinkamo dėmesio, o ilgą laiką labiau buvo rūpinamasi specialiųjų poreikių vaikų ugdymu (Šimelionienė, 2008). Ir visgi, džiugu, kad dėmesys gabiems vaikams didėja. Atsiranda įvairių programų (*Gabių vaikų ir jaunimo programa* (2006), *Gabių ir talentingų vaikų programa* (2009) kurių pagalba siekiama padėti tėvams bei pedagogams lengviau atpažinti vaiko gabumus ir sudaryti sąlygas jiems plėtotis. Meni gabių ir talentingų vaikų atpažinimą, jų meninių gebėjimų atskleidimą atlieka kryptingo meninio ugdymo programos vykdančios mokyklos (pavyzdžiui, Nacionalinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykla) pagal įvairias gabių vaikų paieškos sistemas ir meninio gebėjimo atskleidimo metodikas. Iš dalies meni gabių vaikų atpažinimą atlieka ir savivaldybių neformaliojo vaikų švietimo mokyklos (muzikos, dailės, meno mokyklos, vaikų ir jaunimo kūrybos centrai, namai, studijos, teatrai ir klubai). Tolesnių sąlygų ir galimybių gabiems bei itin gabiems muzikai mokiniams plėtoti ryškius muzikinius gebėjimus ir įgūdžius, tobulinti muzikinę, asmeninę, socialinę ir kitas kompetencijas sudarymą šiuo metu reglamentuoja *Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašas* (2009).

Deja, M. Skakauskienės (2011) teigimu, dar nėra bendrų gabumų apibrėžties ir gabaus vaiko atpažinimo kriterijų. Trūksta standartizuotų metodikų bendriesiems ir specialiesiems gebėjimams, kūrybiškumui įvertinti. Kol kas dar nėra sukurta bendra gabių vaikų atpažinimo, įvertinimo ir ugdymo sistema, kuri apimtų visus amžiaus tarpsnius ir visas ugdymo programas.

2.3.2. Šeima

Šeima – pirmoji institucija, kurios indėlis į vaiko muzikinio gyvenimo sėkmę gali būti lemiamas. Jos aplinka turi didelės įtakos meniniam ir dvasiniam vaiko patyrimui, asmenybės brandai, formuoja vaiko intelekto ir dvasinio ugdymo pagrindus, vertybines orientacijas (Pečeliūnas, 2004). Šeimos, kaip socialinės aplinkos veiksnio įtaką vaiko mokymuisi pripažįsta dauguma mokslininkų bei pedagogų. Taigi, joje turėtų būti ir įskiepijami pirmieji muzikinio gyvenimo pagrindai.

Požiūris į motyvaciją bei mokymąsi formotis pradeda dar vaikystėje. Tėvų nuostatos ir auklėjimas tuo metu vaikui daro didžiausią įtaką. Jei skatinimas atitinka vaiko amžių – su meile, dėmesiu ir pagarba, - vaikas nuo pat pradžių tarsi „užprogramuojamas“ sėkmei. Motyvuotas mokinys vėliau, mokykloje, išvermingumo, koncentracijos į mokymąsi bei darbą dėka gali pasiekti didžiausių protinių, kūrybinių ir kitų laimėjimų. Tokiu būdu, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas gali prasidėti dar tada, kai vieni kitų nė nepažįsta.

Prisimenant E. Gordono (1999) teiginius apie svarbiausiąjį muzikinių gabumų vystymuisi laikotarpį – vaikystę, tėvai muzikinį vaiko ugdymą turi galimybę pradėti dar prenataliniu

laikotarpiu. Jau pirmaisiais nėštumo mėnesiais muzikos garsais galima veikti kūno ląsteles ir taip formuoti ne tik muzikalią, bet ir sveiką asmenybę. Dar senovėje besilaukiančios mamos buvo skatinamos dainuoti kūdikiui, klausytis gamtos garsų. A. Piličiauskas (2000) bei L. Navickienė (2008) pabrėžia šio laikotarpio svarbą vėlesniems vaiko muzikiniams gabumams. Moteriai dainuojant garsas per stuburo kaulus, audinius, gimdos vandenį vibracijomis pasiekia vaisių. Kadangi mažylis pradeda girdėti šešioliktą savaitę nuo embriono užsimezgimo, klausa tampa vieninteliu ryšio kanalu su jį supančiu pasauliu. Lietuvoje taip pat jau veikia prenatalinio muzikinio ugdymo mokyklėlės, kuriose būsimos mamos dainuoja, groja ar šoka turėdamos tikslą – muzika sveikatinti ne tik savo būsimą kūdikį, bet ir save. A. Piličiauskas (2000) pataria, kaip vaikutis gali būti pratinamas ir prie tėčio balso: dabartinių įrašymo priemonių pagalba nesunku palikti namuose įrašytą muzikinį rečitatyvą, linkėjimą, kurį mama gali klausytis kol tėtis dirba ar pan. Gimęs kūdikis daug lengviau atpažins girdėtus mamos ir tėčio balso tembrus, todėl jo emocinis ryšys su tėvais, tikėtina, bus žymiai stipresnis.

Žinoma, prenatalinio muzikinio ugdymo metu tėvų įgyta patirtis neturėtų būti pamiršta kūdikiui gimus. Muzikavimas namuose gali būti vienas iš teigiamų vaiko motyvacijos muzikuoti stimulų. Nors paprastai, tėvams grįžus iš darbų, vaikui iš darželio, ne visuomet tam lieka laiko, tačiau bendra muzikinė veikla namuose (pavyzdžiui, paprasčiausia kartu sudainuota dainelė) gali greitai sušildyti atmosferą, padėti atsipalaiduoti, o vaikui suteikti saugumo jausmą. Bendras muzikavimas padeda vaikui suvokti, kad tėvai vertina jo muzikinę veiklą, džiaugiasi rezultatais, o tai savaime jau skatina motyvaciją dažniau padainuoti, pagroti ar pasiklausyti muzikos.

Kita vertus, namų aplinkoje vyraujanti muzika ne visada būna pakankamo meninio lygio, kad ugdytų vaikų muzikinį skonį, todėl R. Pečeliūnas (2004) siūlo ir tėvams susirūpinti savo dvasinio ugdymo tobulinimu bei savišvieta. Taip pat ragina šeimos aplinkoje kuo daugiau muzikuoti, ypatingai išskirdamas dainavimą, kaip prieinamiausią formą. Autoriaus atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma tėvų perleidžia muzikinį vaiko ugdymą mokyklai, manydami, jog ši turi daugiau galimybių. Tokiu atveju pedagogas galėtų patarti tėvams, kaip ir šeimos aplinkoje sudaryti palankias sąlygas vaiko meniniam tobulėjimui, žinoma, dalyvaujant patiems tėvams. Bendra veikla ne tik suartintų šeimos narius, bet ir formuotų teigiamą požiūrį į pedagogą, kaip partnerį. Z. Rinkevičius (2005), kaip motyvacijos mokytis stiprinimo priemonės, tėvams siūlo domėtis vaikų pasiekimais, juos morališkai palaikyti, sudaryti sąlygas namuose muzikuoti, klausytis vertingų radijo, televizijos laidų, lankytis koncertuose ir kt. Tėvų palaikymo svarbą vaiko motyvacijai mokytis groti muzikos instrumentu pabrėžė ir J. Davidson, R. Faulkner bei G. McPherson (2009).

Nukreipdami vaiką neformaliojo muzikinio ugdymo keliu tėvai turi individualių tikslų. Jais gali tapti muzikinio lavinimo naudos suvokimas, siekimas užtikrinti vaikui užimtumą po pamokų bendrojo lavinimo mokykloje, įvairių vaiko fiziologinių ir psichologinių problemų

sprendimas (mikčiojimas, nepasitikėjimas savimi) ar pan. Suprantama, kad vaikas ne visada tuo metu suvokia, ką reiškia mokytis muzikos, tačiau jis pasitiki savo tėvais, kurie jam linki tik gero. Svarbiausia žinoti, jog muzikinė neformalioji veikla negali būti vaikui primesta, kas paprastai iš anksto sudaro prielaidas muzikos mokymosi motyvacijos stokai. Tėvai, linkintys savo atžaloms sėkmingos muzikinės saviraiškos, turėtų žinoti, jog muzikavimo malonumą, domėjimąsi muzika skatina teigiamas šeimos požiūris į šią meno rūšį bei intensyvus jos praktikavimas vaikui paaugus. R. Pečeliūno (2004) teigimu, būtent iš šeimos vaikas paveldi fiziologinę struktūrą, gabumus ir polinkius meninei veiklai. Tėvų neabejingumas muzikai skatina jų rūpinimąsi vaikų muzikinių gabumų ugdymu. Autoriaus atlikto tyrimo metu taip pat paaiškėjo, jog tėvai supranta, kad muzika ugdo dvasingumo, gėrio, grožio, skonio, emocijų ir kt. savybes, todėl pripažįsta vaikų muzikinio ugdymo būtinybę.

M. Forgeard, E. Winner, A. Norton, G. Schlaug (2008) daro išvadą, jog šeimos noras įtraukti vaikus į muzikinę veiklą gali atspindėti tėvų rūpestį ir bendruoju vaikų išsilavinimu, muzikavime matant naudą kitų gebėjimų (pavyzdžiui, verbalinių, matematinių) vystymuisi.

E. Winner (1996), kalbėdama apie gabijų vaikų šeimas, teigia, jog sėkmę dažniau lemia vaikams suteikta veiklos laisvė, o ne ypatingas dėmesys gabumų lavinimui, protingas skatinimas pagal vaiko galimybes, o ne naudojimas jo gabumu. Pavyzdžiui, dažnas reikalavimas, kad vaikas padainuotų ar pagrotų šeimos draugams gali jį visai atgrąsyti nuo šios veiklos, ypačiai, jei kiekvieną kartą patiriamas stresas. Prisitaikymas prie tėvų poreikių dažnai trukdo vaikams ugdytis „tikrąją savastį“. Bijodamas prarasti tėvų meilę, jis susitapatina su jų laukiamu vaiko įvaizdžiu ir išsiugdo tą elgseną, kurios iš jo tikimasi. Vėliau vaikas negali kliautis savo jausmais, nes neturi jų patirties, nežino savo tikrųjų poreikių. Prisitaikiusio vaiko susikaupusios prieštaringos jėgos dažnai lemia paauglystės laikotarpiu pasirenkamas vertybes. Naujų draugų vertybės, priešingos tėvų įskiepytoms, bet grindžiamos ne tikraisiais poreikiais ir jausmais, vėlgį lems prisitaikymą prie naujųjų idealų. Taigi, tikroji savastis ir tada negalės vystytis, skleistis, nes vaikas neturėjo galimybės anksčiau jos išgyventi (Miller, 2011). Savarankiškumas, teigiamas savęs vertinimas ir individualumas lemia, ar vaikas bus laimingas, gyvenimo pilnatvę jaučiantis žmogus, su kuriuo malonu bendrauti. Jei šeimoje tarpusavio santykiai grindžiami abipuse laisve ir pagarba, tai minėtas savybes vaikas išsiugdo savaime. Deja, daugelyje šeimų kaip tik šie vaiko asmenybės bruožai yra labiausiai slopinami.

Vaikų nuostatoms muzikos mokyklos atžvilgiu gali turėti ir tėvų prisiminimai apie savo muzikavimo laikus, kurie gali teigiamai arba neigiamai veikti motyvaciją. Todėl, net jei įgytas patyrimas ne pats geriausias, svarbu vaikui formuoti pasitikėjimo vertos ir saugios mokyklos įvaizdį.

Taigi, turime sutikti, jog pagarba vaikui, jo jausmams, mandagus elgesys ir neprimetimas kokio nors vaidmens padeda jam ugdytis teigiamą savęs vertinimą, leidžia laisvai augti ir ugdytis (Kendall, 2001). Tokioje šeimos atmosferoje augęs vaikas lengviau bendraus ir mokykloje. Šeimoje keliamas pedagogo autoritetas skatins vaiko teigiamą požiūrį ir į tėvų bei pedagogų bendradarbiavimą. Jis nejaus gėdos dėl to, kad tėvai lankosi mokykloje, padeda mokytojams, dalyvauja bendruose renginiuose. Tai, kad tėvai aktyviai įsijungs į mokyklos bendruomenės veiklą, tikėtina, vaikas labiau vertins, džiaugsis tuo ir didžiuosis. Tėvų autoritetas ir pagarba kitiems skatins vaiką gerbti mokytoją kaip žmogų, kuris jam padeda, o ne žlugdo.

Tėvams reikėtų atkreipti dėmesį ir į fizinius motyvaciją neigiamai veikiančius faktorius. Kokybiškai neformaliajai muzikinei veiklai įtaką gali daryti vaiko neišsimiegojimas, alkis, per didelis krūvis bendrojo lavinimo mokykloje ar kituose būreliuose. Kiekvienas šių dirgiklių blaško dėmesį ir neleidžia susikoncentruoti į veiklą. Ypatingai tai svarbu koncertinėje raiškoje. Patyręs nesėkmę dėl minėtų veiksnių įtakos vaikas gali nė nesuprasti, kodėl nesugebėjo atlikti kūrinio taip, kaip buvo išmokęs. Kito pasirodymo metu šie prisiminimai gali iškilti atmintyje ir vėl sutrukdyti. Suprantama, vaiko pasitikėjimas savo jėgomis sumenkės. Vadinasi, tėvai galėtų pasistengti sureguliuoti jaunojo atlikėjo dienotvarkę taip, kad jis spėtų pailsėti, laiku pavalgyti ir pan. Stresas, baimė ar pyktis gali ypatingai paveikti motyvaciją, o įtampa, nerimas trukdo kūrybiškumui ir gebėjimui spręsti problemas. Jeigu meilė ir malonumas, smalsumas ir susidomėjimas yra energijos varomosios jėgos, skatinančios veikti, tai negatyvios emocijos veikia kaip stabdys ir kenkia ilgą laiką (Lehmann, 2008).

L. K. Silverman (1993) didžiausiu gabiųjų vaikų tėvų ir pedagogų rūpesčiu laiko vaikų socialinį reguliavimą, todėl kad gabumų ugdymas riboja vaiko socialinį komunikabilumą. Pirmiausia, dalis dienos praleidžiama muzikos mokykloje ar kituose muzikiniuose užsiėmimuose, o grįžus namo, be pamokų ruošos vaikas dar turi spėti ir pagroti. Vėliau gyvenime bendravimo su aplinkiniais problemos gali lemti menininko nesėkmę. Kadangi neretai mokinio pamokų tvarkaraštis būna pakankamai užimtas, tėvai su pedagogais galėtų kiek įmanoma jį padaryti kuo patogesni, kad vaikas neprarastų galimybės susitikti ir su draugais, turėtų laiko atsipalaiduoti išvykose ar kitokiose pramogose su šeima.

Ne paskutinėje vietoje atsiranda ir ekonominiai šeimos gyvenimo aspektai. Ypatingai pastaruoju metu, sunkėjant ekonominei daugelio šeimų padėčiai, šis veiksnys tampa vis aktualesniu vaikų neformaliojo muzikinio ugdymo sklaidai. Pirmiausia dėl augančių šių veiklą vykdančių įstaigų įkainių, instrumentų kainų, mažėjančių galimybių vežioti vaiką į neformaliojo muzikinio ugdymo įstaigas ar suderinti tėvų darbo grafiką. Žemesnes pajamas gaunančių šeimų vaikams gali išsivystyti nepilnavertiškumo jausmas ir dėl ribotų galimybių formuoti sceninį įvaizdį, kas labai svarbu būsimam atlikėjui. Tėvai, pastebėję, jog vaikas jaučiasi menkesnis už

kitus, galėtų prašyti ir pedagogo pagalbos atidžiau pažvelgti į jo savijautą kolektyve, bendraujant su vaikais. Didesniuose kolektyvuose šios problemos sprendimą galėtų palengvinti vienoda atlikėjų apranga. Taip išryškėja dar viena tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sritis – kolektyvo koncertinio įvaizdžio formavimas.

Apibendrinant, galima teigti, jog šeima, kaip motyvaciją veikiantis veiksnys yra vienas svarbiausių, o H. Maslow (1954) teigimu, meile paremti santykiai, kuomet vaikai jaučiasi gerai ir saugiai, sudaro motyvacijos sistemos vystymosi pagrindą.

2.3.3. Pedagogo asmenybė ir kompetencijos

Pedagogo įtakos vaiko mokymosi motyvacijai reikšmė niekam nekelia abejonių. Pirmiausia moksleivių mokymosi pasiekimai priklauso nuo to, ar tenkinami jų mokymosi motyvaciją lemiantys poreikiai. Mokytojas moksleivių mokymosi motyvaciją gali stiprinti geriau juos pažindamas, padėdamas suvokti mokymosi prasmingumą ir akivaizdžią naudą patiems mokiniams, plėtodamas bendravimo ir bendradarbiavimo su vaiku atmosferą, daugiau dėmesio skirdamas individualiai pagalbai, vertinimu padėdamas moksleiviui suvokti savo stipriąsias ir silpnąsias puses (Barkauskaitė, Motiejūnienė 2004). Visa tai svarbu ir neformaliajame muzikiniame ugdyme.

Pedagogo, kaip svarbiausio ugdymo proceso organizatoriaus veikla apima ne tik ugdymo proceso organizavimą bei žinių perteikimą moksleiviams, bet ir auklėjamąją veiklą, pedagoginės bei psichologinės pagalbos teikimą, bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais organizavimą, kvalifikacijos tobulinimą. Šioms veikloms būtini tam tikri gebėjimai, kurie šiuolaikinėje edukologijoje apibūdinami *kompetencijų* terminu. „Svarbiausias kompetencijos dėmuo – gyvenime, profesinėje veikloje reikalingi gebėjimai įgūdžiai, todėl teikiama pirmenybė gebėjimams, veiklos įgūdžiams ugdyti(s) (Lasauskienė, 2010, p. 5). Lietuvos švietimo įstatyme (2003) kompetencijos – tai mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. Kompetencijos sąvokos apibrėžtis kelia daug diskusijų, tačiau sutariama, jog ji neatsiejama nuo veiklos konteksto. Siekiant suvienodinti skirtingose Europos Sąjungos valstybėse įgytus kvalifikacinius laipsnius, siekiama galutinai apibrėžti ir mokytojo kompetencijų sampratą, kuria galima būtų naudotis vieningoje Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sistemoje. J. Lasauskienė (2010) apgailestauja, kad Lietuvoje kol kas dar nėra ir muzikos mokytojo, o tuo labiau neformaliojo muzikinio ugdymo kompetencijas apibrėžiančio bendro visoms aukštosioms mokykloms dokumento. Autorės atliktoje mokslo studijoje šios problemos išsamiai gvildenamos ir prieinama išvados, kad muzikos mokytojo

veiklos turinį ryškiausiai atskleidžia muziko, ugdytojo, tyrėjo ir vadybininko vaidmenys.

Išskiriamos šios mokytojo veiklai būdingos kompetencijos:

- gebėti analizuoti savo veiklą, plėtoti kompetencijas ir asmenines savybes;
- gebėti interpretuoti ir komponuoti muziką;
- gebėti planuoti, organizuoti ir vertinti mokinių muzikinio ugdymo(si) veiklą;
- gebėti organizuoti muzikinę mokyklos bendruomenės veiklą.

Kiekvienai iš jų priskiriama veiklos sritis, atskleidžianti veiklos uždavinius:

- asmenybės saviugda;
- muzikinių gebėjimų plėtojimas;
- muzikinio ugdymo(si) proceso valdymas;
- neformaliojo muzikinio ugdymo(si) vadyba (Lasauskienė, 2010, p.61).

E. Winner (1996) meno srities pedagogui svarbiausiomis savybėmis laiko specialiųjų įgūdžių kompetenciją, pedagoginius gebėjimus, o aukštą intelekto lygį bei stiprius akademinis pagrindus - ne tokiais reikšmingais. Tuo tarpu V. Matonis (2002) viena svarbiausių prielaidų, lemiančių mokytojo ir mokinių abipusę ryšį bei mokinių mokymosi sėkmę, teigia esant pedagogo asmenybės psichologines charakteristikas. Tačiau apgailestauja, kad geras menininkas ir geras pedagogas dera nedažnai. Z. Rinkevičiaus (2005) teigimu, muzikos mokytojui itin reikalingi ekspresiniai (išraiškos), kūrybiniai, organizaciniai, komunikaciniai bei diagnostiniai sugebėjimai. Autorius išskyrė ir mokytojo, kaip vaiko muzikinės kultūros saviraiškos talkininko, funkcijas:

- padėti vaiko meninei muzikinei saviraiškai, ją provokuoti, nukreipti, skatinti;
- tirti vaiko muzikinės saviraiškos galimybes, jos turinį;
- demonstruoti meninės ir treniruojamosios veiklos pavyzdžius, pamokyti, patarti ir pan.;
- tikrinti ir vertinti vaiko muzikinės veiklos, jo elgesio vyksmą, pobūdį ir rezultatus;
- tirti ugdytinio muzikinio vystymosi motyvaciją;
- prognozuoti ugdytinio tolesnio muzikinio tobulėjimo raidą, numatyti jos programą.

Tyrimais (Grincevičienė, 2009) įrodyta, kad mokinių veiksmingo mokymosi įgūdžių formavimui, gerų rezultatų motyvacijos ugdymui ypač reikšmingas yra mokytojo asmeninis pavyzdys, jo pedagoginis meistriškumas ir kūrybiškumas. A. Piličiauskas (1998) geriausiais muzikos pedagogais laiko tuos, kurie tampa pažinimo šaltiniais, bendravimo tarpininkais, auklėjimo veiksniais bei teikia mokiniams pasitenkinimą. Asmeninių mokytojo savybių reikšmę akcentuoja ir Z. Rinkevičius (2005), kurio manymu, mokiniai gerbia gerus, ryžtingus, griežtus, bet teisingus, o ypač – drąsius, susižavėjusius savo dalyku, kūrybingus ir visą save atiduodančius

mokiniam mokytos. Šias savybes pirmiausia lemia mokytojo pedagoginis pašaukimas, kuris padeda pagrindus sėkmingai tolimesnei jo veiklai. Pedagogai, kurie dirba jo vedami, pasižymi filosofiniu mąstymu, jiems ypatingai rūpi asmenybės, jos santykio su mokslu, estetinė, dvasinė kultūra problemos. Būtent pedagoginis pašaukimas lemia mokytojo emocinį ir intelektinį atidumą vaikui, tikėjimą jo tobulėjimo galimybėmis, norą padėti, bendrauti ir bendradarbiauti. Šios savybės itin svarbios todėl, kad mokiniai jaučia mokytojų atsidavimą jiems ir anksčiau ar vėliau įvertina. Muzikos mokytojas mokymo procese turėtų nuolat domėtis ir mokinio užmokyklinės aplinkos kultūrą, kad galėtų kvalifikuotai diskutuoti apie ją bei susieti su mokymo turiniu. Tai padėtų labiau pažinti mokinius, o tuo pačiu pakelti savo vertę jų akyse. Muzikos pedagogas, gyvenantis muzikos meno vertybėmis jas nejučia perduoda ir mokiniams, tuo darydamas jiems didelę įtaką. Mokytojo asmenybė tampa pavyzdžiu, kuriuo ugdytiniai seka. *Mokytoju*, Z. Rinkevičiaus (2009) teigimu, tampama tada, kai ne tik lavinama vaikų klausa, dainavimo ar grojimo gebėjimai, teikiamos žinios, bet ir stengiamasi, kad muzika keistų į gerąją pusę vaiko jausmus, mintis, elgesį, charakterį. Taigi, jei mokytojas pasižymi minėtomis savybėmis, tikimybė, kad jo mokiniai bus motyvuoti muzikinei veiklai, padidėja keliskart.

Remiantis humanistinio ugdymo nuostatomis, sėkmę ugdymo procese sąlygoja ir mokytojo nusiteikimas, jog:

- 1) kiekvienas vaikas – individualus;
- 2) mokinio emociniai poreikiai – svarbūs;
- 3) mokinio mokymosi poreikiai ir polinkiai – svarbūs;
- 4) mokinys turi pats sau vadovauti;
- 5) mokinys turi pats tapti atsakingu už savo mokymąsi;
- 6) savęs vertinimas svarbesnis nei mokytojo vertinimas;
- 7) kuo mažiau baimės – tuo mokinys noriau, efektyviau ir lengviau mokysis.

Profesinė neformaliojo muzikinio ugdymo mokytojo kompetencija taip pat gali būti reikšminga mokinių mokymosi motyvacijai. Ji išsiskiria tuo, jog pedagogas turi būti konkrečios srities (instrumento, vokalo) specialistas, galintis ruošti atlikėjus profesionaliai veiklai, ko nereikalaujama iš bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų. Paties mokytojo dalykinės žinios ir gebėjimai (techniniai grojimo įgūdžiai) padeda ir mokiniui greičiau pasiekti norimo rezultato. Labiau pasitikintis savimi mokytojas, pasitikės ir vaiku, lengviau atpažins stipriąsias jo galimybių puses bei pasinaudos jomis dažnesnėms sėkmės situacijoms sukurti, pavyzdžiui, parinkdamas vaiko muzikinius gabumus atitinkantį repertuarą. Z. ir R. Rinkevičiai (2006) pabrėžia, jog baimė ir frustracijos išgyvenamos tuomet, kai vaikui tenka groti pernelyg sudėtingus kūrinius. Baimė tokiose situacijose nužudo emociją, sukausto mąstymą o muzika atliekama nekūrybingai. Taigi, sėkmės išgyvenimas itin svarbus stiprinant mokymosi motyvaciją

(Glasser, 1991). Tačiau kad patirti sėkmę, K. Tepperwein (2000) teigimu, neretai pirmiausiai reikia įveikti įvairius kontrmotyvus, pavyzdžiui, nepagrįstą antipatiją savo konkurentams atlikėjų konkurse, nesėkmės ar neigiamos mokytojo, tėvų reakcijos baimę. Ypatingai svarbi gali būti tinkama mokytojo pagalba moksleiviui įveikiant scenos baimės jausmą. Kartais didesnis mokytojo nerimas persiduoda ir mokiniui, todėl mokytojas turi gebėti valdyti savo emocijas bei ne tik tinkamai paruošti mokinį, bet ir pasiruošti pats. Arba kitu atveju, moksleiviams, kurie ypatingai siekia aukštų įvertinimų konkursuose, atsiranda pavojus pernelyg nusivilti nesėkme. Mokytojas čia galėtų būti tas žmogus, kuris psichologinių žinių pagalba sumažintų neigiamai veikiančią konkurencinę įtampą.

Palaikant vaiko motyvaciją taip pat labai svarbu nepamiršti, jog pats vaikas bus suinteresuotas tobulėti tik tada, jei grojimo ar dainavimo technikos tobulinimas neužgoš jo estetinio poreikio bei smalsumo, kurie A. Maslow (2006) teigimu, būdingi kiekvienam sveikam vaikui. Remiantis A. Vilkėlienės (2004) akcentuotais muzikai gabių vaikų poreikiais muzikuoti, suprasti, kaip gimsta muzika, kokią reikšmę ji turi šiuolaikiniame kontekste, neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogas gali remtis ieškodamas būdų vaikų mokymosi motyvacijai stiprinti. Suprantama, kad sunku palaikyti minėtus vaiko poreikius tame pačiame lygyje, kokiame jie buvo pradėdant mokytis groti ar dainuoti, jau vien dėl to, kad neformalaus muzikinio ugdymo procesas reikalauja kruopštaus ir nuolatinio moksleivių darbo. Mokytojui neretai tenka apsispręsti, ar siekti, kad vaikas labiau tobulintų techninius įgūdžius, ar daugiau dėmesio kreipti jo dvasiniam tobulėjimui. Kadangi techniniai grojimo įgūdžiai pareikalauja nemažai individualaus mokinio darbo, neretai nebelieka jėgų ir noro siekti muzikos estetinio pajautimo bei suvokimo. Kartais mokytojo pastangos iš „mėgėjo“ padaryti muzikantą „profesionalą“ būna pasmerktos žlugti, nes vaikui puikiai techniškai sugroti ar atlikti dainą neatrodo svarbu. Jis daug maloniau pasirinktų širdžiai mielą kūrinį, nors ir ne tokį sudėtingą. Taigi, reikia nepamiršti, jog neformalus muzikinis ugdymas – ne tik grojimo įgūdžių formavimas, bet ir asmenybės ugdymas, kur nemažą vaidmenį atlieka mokinio jausmai, individualios savybės bei tinkama atmosfera (Karalienė, 1998). Šiose situacijose ypatingai išryškėja Lietuvos muzikos mokyklų problema – individualių mokymo programų nelankstumas ir neapsisprendimas ko siekiama. O vaikams motyvacija muzikuoti labai sumažėja, nes jie nebeįaučia pasitenkinimo savo veikla. Vadinasi, demokratiškesnė, humanistiškesnė programa padėtų vaikui tapti kūrybiškesniu, iniciatyvesniu, nugalėti baimę, drąsiau ir noriau muzikuoti (Karalienė, 1998). Deja, profesionalius muzikantus ruošiančioms Lietuvos muzikos, meno mokykloms tai sukeltų daugiau nepatogumų, tačiau galima tikėtis, jog jose besimokančių moksleivių vidinė motyvacija pakankamai aukšta, kad atlaikytų mokymosi sunkumų įtaką.

Tačiau, kita vertus, galima būtų įsivaizduoti ir jaunojo atlikėjo nusivylimą, kai bandydamas sugroti sudėtingesnį kūrinį suvokia, jog tam jam neužtenka techninių įgūdžių. Galbūt šiuo atveju mokytojas galėtų tai išnaudoti, kaip skatinamąją priemonę. Žinodamas, kad muzikos suvokimas ateina per muzikinę patirtį (atliekant, klausantis), pedagogas gali skatinti vaiką ir su tėvų pagalba – pakviesdamas šeimą kartu pasiklausyti akademinės muzikos koncerto, pasiūlydamas įrašų. Galbūt vaikas, plėsdamas savo muzikinį akiratį, girdėdamas, matydamas grojančius profesionalus ir pats labiau susigundytų siekti tvirtesnių įgūdžių, taip padėdamas pagrindą gilesniam muzikos meno suvokimui.

Mokytojo dalykinė kompetencija, suprantama, svarbi ir mokinių tėvams, nes savo vaiko tobulėjimui jie tikisi sudaryti kuo geresnes sąlygas. Vadinasi, mokytojo bendradarbiavimui su tėvais tai darytų tik teigiamą poveikį. Mokytojui, kuriuo tėvai pasitiki, turėtų būti lengviau įtraukti juos į bendradarbiavimo procesą. Žinojimas, kas vaikui sekasi ar nesiseka, ir tėvus įpareigoja rūpintis savo atžalos tobulėjimu, esant reikalui paskatinti ar suteikti pagalbą. Bendradarbiavimo su tėvais procese mokytojui ypatingai padeda jo, kaip ugdymo proceso organizatoriaus kompetencija. Kuo įvairesnes bendradarbiavimo su tėvais formas mokytojas pasirenka, tuo didesnė tikimybė į procesą įtraukti daugiau mokino šeimos narių.

O. E. Lebedev (2002) tyrimais atskleidė, jog neformaliojo ugdymo pedagogai turi galimybę būti pakankamai laisvi, panaudoti visas savo kūrybines galias vaikų kūrybiškumo ugdymui, o nuoširdesnis, atviresnis bendravimo su vaikais stilius leidžia jiems įgyti humaniškumo, demokratiško, partnerystę ir bendro tikslo siekiu paremto bendravimo įgūdžių. Vadinasi, neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogai, pasinaudodami minėtais privalumais, turi daugiau galimybių palaikyti mokinių motyvaciją muzikinei veiklai, jei tik techninių įgūdžių formavimas suderinamas su žavėjimusi pačia muzikine veikla t.y. – skatinama vidinė moksleivio motyvacija ir poreikis muzikuoti.

Taigi, mokytojas turi būti itin universali bei išprususi asmenybė, kurios individualios ir profesinės savybės motyvuotų ugdytinius nuolatiniam tobulėjimui. Kad šis procesas vyktų, mokytojui pirmiausia reikėtų prisiminti, jog būtina moksleivio sėkmės ir aukštos motyvacijos sąlyga – teigiama savivertė (Gage, Berliner, 1993). Ją laikydamas vienu svarbiausių savo darbo tikslu pedagogas atveria galimybes tobulėti ne tik mokiniui, bet ir sau kaip asmenybei.

2.3.4. Bendraamžiai.

Bendravimas yra viena iš pagrindinių mūsų kasdieninio gyvenimo dalių. Gebėjimas bendrauti sudaro sąlygas patenkinti mūsų poreikius bei pritapti visuomenėje. Kiekvieno vaiko svarbi gyvenimo sritis yra bendraamžių aplinka. Žinant, kad vieni iš poreikių, būdingų muzikai

gabiems vaikams, yra būti pripažintiems, mylimiems bei poreikis bendrauti su įvairių gabumų ir lygio vaikais, skleisti talentą visuomenėje (Vilkelienė, 2003), populiarumas tarp bendraamžių gali tapti svarbiu muzikinei neformaliai veiklai motyvuojančiu veiksmu. Tačiau pasak mokslininkų (Coie, Dodge, Kupersmidt, 1990; Radina, 1999), nesugebėjimas socialiai prisijungti prie bendraamžių neretai lemia prastus mokymosi rezultatus ar agresyvių elgesį darželyje, o vėliau ir mokykloje. Socialinis statusas iš dalies lemia populiarumą tarp bendraamžių arba jų atstūmimą. Aukšto socialinio statuso vaikai paprastai būna taktiški, dėmesingi, linkę padėti kitiems, gerbiantys taisykles, tuo tarpu žemo statuso vaikai būna agresyviūs ir nesilaikantys taisyklių (ypač berniukai). Žemas statusas bendraamžių grupėje (tiek formalus, tiek neformalus) dar jaunesniajame mokykliniame amžiuje neigiamai veikia vaikų identiškumo kūrimąsi. Tačiau labiau nuo socialinio statuso priklauso mergaičių savęs vertinimas ir adaptacijos mokykloje sėkmė. M. Pileckaitės-Markovienės ir kt. (2004) nuomone, žemesnis populiarumas tarp bendraamžių gali būti susijęs su tuo, kad žemos vidinės darnos vaikai patiria daugiau nerimo ir dažnai bendraamžių ignoruojami bei atstumiami. Tuo tarpu aukštesnį vidinės darnos lygį turintys vaikai labiau pasitiki aplinka bei priima aplinkos reikalavimus, todėl yra populiarnesni bei lengviau bendrauja su bendraamžiais. Kita vertus, muzikuojančiam vaikui, kuriam nesiseka bendrauti su bendraamžiais bendrojo lavinimo mokykloje, muzikos mokykla ar kitas neformalios muzikinės veiklos kolektyvas gali tapti puikia bendravimo terpe jau vien dėl to, kad čia sutinka panašių interesų bendraamžių.

Bendraamžių poveikis mokymosi motyvacijai ypatingai sustiprėja paauglystės laikotarpiu, kai tėvų įtaka sumažėja. Tuo metu ryškėjantis siekimas būti savarankišku, neretai tampa negatyvaus požiūrio į mokymąsi priežastimi. Beveik ketvirtadalis mokinių bijo būti bendraamžių apšaukti moksliniais, karjeristais. Didesnę jų dalis būna labiau intravertai bei jautresni aplinkai (Lehmann, 2008). Kaip jau minėta, šis požymis yra ir muzikai gabių vaikų charakteristikoje. Vadinas, jie atsiranda rizikos grupėje, kurioje galima neigiama bendraamžių įtaka mokymosi motyvacijai. Įrodyta, kad bendraamžių grupės, kurių struktūra priklauso nuo amžiaus, turi tam tikrą poveikį paauglio socializacijai. Kuo intensyvesnis bendravimas su bendraamžiais, tuo dažniau pasireiškia asocialūs poelgiai, o tai neleidžia pastebėti teigiamų bendravimo aspektų. Iki paauglystės pradžios tokių grupių pobūdis būna neformalus, tačiau su laiku, ypatingai paauglystėje, jų statusas stiprėja (Žukauskienė, 1998). Neretai šiose grupėse egzistuoja savos elgesio, vertybinės nuostatos ir taisyklės, kurių grupės nariai turi laikytis. Todėl labai svarbu, kad muzikuojančio vaiko aplinkoje būtų kuo daugiau užsiimančių ta pačia veikla bendraamžių, kas padėtų išvengti neigiamos draugų įtakos neformalios muzikinės veiklos motyvacijai.

Paauglystėje muzikinė neformalioji veikla gali tapti bendraamžių atstūmimo priežastimi. Kaip rodo tyrimai (Ruškus ir kt., 2009) didžioji vyresniųjų klasių paauglių ir jaunuolių vaikinių

dalį (53 proc.) dažniau renkasi sportinę neformalią veiklą, kas sietina su lyties determinacija (vyriškumas siejamas su jėga ir technika). Muzikinės neformaliosios veiklos populiarumas, ypač berniukų tarpe, silpnėja su amžiumi. Paauglystėje bendraamžių nuomonė, jog muzikinė veikla – ne vyriškas užsiėmimas, gali stipriai neigiamai paveikti vaiko motyvaciją ją užsiimti. Panašiai gali veikti ir požiūris į tam tikrais instrumentais grojančius vaikus. V. Prakupavičienės (2009) atliktas tyrimas atskleidė, jog aplinka, kurioje liaudies instrumentais grojantys vaikai praleidžia didesnę dalį dienos, jų neformaliai muzikinei veiklai nemotyvuoja. Moksleiviai baiminasi, kad bendraamžiai, kurie domisi muzikos žanru ar stiliumi, dominuojančiu bendrojo lavinimo mokyklos kolektyvuose, jų nesupras, nepriims į savo gretas. Taigi, pedagogas ir tėvai bendraudami su vaiku galėtų pasistengti išryškinti grojimo liaudies instrumentais privalumus bei kiek įmanoma stiprinti paties vaiko pasitikėjimą savimi. Tačiau kita vertus, grojimas gitara ar, pavyzdžiui, saksofonu kaip tik gali kelti vaiko statusą bendraamžių grupėje ir tuo pačiu kelti jo paties motyvaciją muzikinei veiklai.

Taigi, matome, kad dažniausiai muzikuojantys vaikai patiria neigiamą bendraamžių įtaką bendrojo lavinimo mokyklose ir ji didėja vaikui augant. Tuo tarpu neformaliojo muzikinio ugdymo įstaigose santykius su bendraamžiais stiprina vaikų bendri interesai ir poreikiai. Tėvai, besirūpindami vaiko motyvacija neformaliai muzikinei veiklai, pirmiausia turėtų daugiau dėmesio skirti bendravimui su vaiku. Tik intensyviai rūpindamiesi jo mokykliniu gyvenimu, patys jame dalyvaudami, bendraudami ir bendradarbiaudami su neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogais gali tikėtis gauti aktyvesnį grįžtamąjį ryšį ir daryti didesnę įtaką vaiko mokymosi motyvacijai.

3. DIAGNOSTINIS MOKYTOJŲ, TĖVŲ IR MOKINIŲ POŽIŪRIO Į UGDYTOJŲ IR UGDYTINIŲ TĖVŲ BENDRADARBIAVIMĄ TYRIMAS

3.1. Tyrimo organizavimas, metodika ir eiga.

Siekiant iširti kokį poveikį ugdytojų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimas gali daryti neformalaus muzikinio ugdymo raiškai, buvo atliktas empirinis tyrimas. Pagrindiniu tyrimo metodu pasirinkta anketinė apklausa. Tyrimu siekta išsiaiškinti pedagogų, mokinių tėvų bei mokinių požiūrį į:

- 1) pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimą ir jo ypatumus neformaliojo muzikinio ugdymo procese;
- 2) pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo įtaką vaiko neformalios muzikinės veiklos motyvacijai;
- 3) pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo galimybes stiprinti vaiko neformalios muzikinės veiklos motyvaciją įvairių ją įtakančių veiksnių aspektais.

Tyrimai (Gage, Berliner, 1994; Rupšienė, 2001; Misiūnienė, Grigaitė, 2010) rodo, kad dažniau su motyvacijos mokymuisi stokos problemomis susiduria berniukai, todėl ir neformaliajame muzikiniame ugdyme jų pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ypač svarbus. Dėl šios priežasties tyrimui pasirinkta Šiaulių „Dagilėlio“ berniukų chorinio dainavimo mokykla. Tikėtasi, jog atlikto tyrimo rezultatuose atsispindės ir kitoms neformalaus muzikinio ugdymo įstaigoms būdingi ypatumai pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo srityje.

Tyrimas buvo atliekamas etapais:

- 1) **1 etapas.** 2011 m. balandžio mėnesį atliktas žvalgomasis tyrimas, siekiant išsiaiškinti „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos 1–3 klasių psichologinį mikroklimatą. Anketinės apklausos metodu apklausti 64 1–3 klasių berniukai.
- 2) **2 etapas.** Atsižvelgiant į 1 etapo rezultatus, buvo parengtos anketos pedagogams, mokinių tėvams bei 3-KMU klasių moksleiviams. 2011 m. spalio–lapkričio mėnesiais atlikta anketinė apklausa. Siekiant kuo objektyvesnių rezultatų, ypatingas dėmesys buvo skiriamas anketų anonimiškumui. Kiekviena anketa buvo įdėta į atskirą voką su instrukcija, iki kada ir kur anketą gražinti. Respondentai užpildę anketą galėjo užklijuoti voką ir įmesti jį į mokykloje tam skirtą dėžę.

Anketų klausimynai sudaryti atsižvelgiant į kiekvienos respondentų grupės ypatumus:

Pedagogų anketa: 1) anketos pildymo instrukcija, kurioje apibūdintas tyrimo tikslas, paminėtas apklausos prasingumas ugdymo proceso kokybės gerinimui bei pabrėžtas apklausos

anonimiškumas; 2) demografinių kintamųjų (klausimų) blokas (lytis, amžius, išsilavinimas, kvalifikacinė kategorija, pedagoginio darbo stažas, vedamų užsiėmimų pobūdis); 3) 6 diagnostiniai teiginių blokai; 4) 2 atviro tipo klausimai.

Tėvų anketa: 1) anketos pildymo instrukcija, kurioje apibūdintas tyrimo tikslas, paminėtas apklausos prasmingumas vaikų ugdymo proceso kokybės gerinimui bei pabrėžtas apklausos anonimiškumas; 2) demografinių kintamųjų (klausimų) blokas (statusas šeimoje, vaiko klasė, amžius, išsilavinimas, muzikinė patirtis); 3) 6 diagnostiniai teiginių blokai; 4) 2 atviro tipo klausimai.

Moksleivių anketa: 1) anketos pildymo instrukcija, kurioje apibūdintas tyrimo tikslas, paminėtas anketos prasmingumas pačiam respondentui bei pabrėžtas apklausos anonimiškumas; 2) demografinių kintamųjų (klausimų) blokas (klasė, užimtumas (kiek būrelių lanko); 3) 6 diagnostiniai teiginių blokai; 4) atviro tipo klausimas – „ką dar galėtum nuveikti Tavo tėvai ir „Dagilėlio“ mokytojai, kad Tau geriau sektųsi ir būtų smagiau mokytis muzikos?“.

Klausimynuose pateikti atitinkamai 81, 66 ir 61 teiginiai/klausimai su nominalių skalių atsakymų formatu ir Likert'o metodika, kai skalę sudaro teiginių rinkiniai su 5 galimų vertinimų formatu ir vidurine „neutralia“ kategorija.

Statistinė duomenų analizė atlikta kompiuterine SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programa. Šios programos pagalba kintamųjų įtaka respondentų atsakymams bei priklausomumo ryšiai tarp jų buvo tikrinami *Pearson Chi-Square* testu (reikšmingumo lygmuo $p \leq 0,05$). Paveikslai sudaryti Microsoft Windows Excel programa.

Klausimynų struktūra ir diagnostinių blokų pasiskirstymo lentelės pateikiamos 1 priede.

3.2. Tyrimo imties charakteristika.

Diagnostiniame tyrime dalyvavo 264 Šiaulių „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos bendruomenės nariai. Siekiant gauti kuo įvairiapusiškesnius ir objektyvesnius duomenis tyrimo tikslams įgyvendinti, buvo išskirtos 3 respondentų grupės: pedagogų, tėvų ir moksleivių (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal tiriamųjų grupes (N=22)

Tiriamųjų grupė	Respondentų sk.	Proc.
Pedagogai	23	9,0%
Moksleivių tėvai	131	50,0%
Moksleiviai	110	41,0%
Iš viso:	264	100,0%

Pirmos tiriamųjų grupės diagnostiniame tyrime dalyvavo 23 „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos **pedagogai**. Šios mokyklos specifikacija yra chorinis dainavimas, tačiau berniukai taip pat mokosi muzikuoti įvairiais instrumentais, muzikinio rašto ir kultūros pažinimo bei susipažįsta su muzikos istorija. Todėl, siekiant išsiaiškinti tėvų bendradarbiavimo galimybes su įvairių dalykų mokytojais, į apklausą buvo stengiamasi įtraukti visus mokykloje dirbančius pedagogus. Demografinių kintamųjų bloke atskleidžiamas respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, išsilavinimą, kvalifikacinę kategoriją, pedagoginio darbo stažą bei vedamų užsiėmimų pobūdį. Pastarasis kintamasis pasirinktas tikintis, kad mokytojų dirbančių individualiai su vienu mokiniu ir dirbančių su grupe bendradarbiavimo pobūdis gali skirtis. Kaip paaiškėjo duomenų analizės metu, kai kurie demografiniai kintamieji iš tiesų buvo statistiškai reikšmingi.

Analizuojant tyrimo duomenis respondentų lyties aspektu nustatyta, jog tyrime dalyvavusių pedagogų žymiai didesnę dalį sudarė moterys (74 proc.), o vyrų buvo vos daugiau nei ketvirtadalis (26 proc.). Šie rezultatai beveik sutampa su J. Ruškaus ir kt. (2009) atlikto Lietuvos neformaliojo švietimo įstaigų pedagogų pasiskirstymo pagal lytį gautais duomenimis. Autoriai nustatė, jog Lietuvos mastu šiose įstaigose dirba 72 proc. moterų ir 28 proc. vyrų. „Dagilėlio“ mokykloje dirbantys bei apklausoje dalyvavę pedagogai vyrai išsiskyrė ir tuo, kad visi jie veda individualius užsiėmimus. Tuo tarpu moterų pedagogių užsiėmimų pobūdis pasiskirstė beveik tolygiai (žr. 2 lentelę)

2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir vedamų užsiėmimų pobūdį (N=23)

Vedamų užsiėmimų pobūdis Lytis	Individualūs	Grupiniai	Įvairūs
Moterys	7 (30,4 %)	6 (26,1 %)	4 (17,4 %)
Vyrai	6 (26,1 %)		
Iš viso	13 (56,5 %)	6 (26,1 %)	4 (17,4 %)

Analizuojant tiriamųjų pasiskirstymą amžiaus aspektu pastebėta, kad didžiausią grupę sudarė respondentai, kurių amžius 31-40 metų (45,5 proc.). D. J. Levinsonas (1978) išskiria dvi suaugusiųjų amžiaus grupes: jauno (20-40 m.) ir vidutinio (40-65 m.) suaugusio. Kadangi šios grupės skiriasi joms būdingais bruožais, tolesnėje analizėje respondentai buvo suskirstyti į iki 40 metų bei 41 ir daugiau metų grupes. Tikėtasi, kad tai padės paaiškinti nuomonių apie mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą skirtumus. Abi respondentų grupės šiuo požiūriu pasiskirstė atitinkamai – 47,8 proc. (iki 40 metų) ir 52,2 proc. (41 ir daugiau metų).

Respondentai pagal išsilavinimą suskirstyti į dvi grupes: aukštesniąjį ir aukštąjį turinčius pedagogus. Paaiškėjo, jog aukštojo išsilavinimo neturi tik vienas respondentas.

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal pedagoginio darbo stažą pastebėta, jog daugiausiai mokytojų pedagoginį darbą dirba 11–15 bei 26 ir daugiau metų. Jaunų pedagogų dirbančių iki 5 metų – 2. Tolesnėje analizėje tiriant pedagoginio darbo stažo įtaką respondentų atsakymams buvo išskirtos keturios respondentų grupės (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą (N=23)

Pedagoginio darbo stažas	Respondentų sk.	Proc.
0-5 metai	2	8,7%
6-15 metų	8	34,8%
16-20 metų	4	17,4%
21 ir daugiau metų	9	39,1%
Iš viso:	22	100,0%

Tyrimo duomenys rodo, jog mokytojų kvalifikacinės kategorijos aukšteja didėjant jų pedagoginio darbo stažui, kas rodo, jog mokytojai linkę siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos. Kita vertus, apklausoje nedalyvavo nė vienas mokytojas turintis mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją.

Moksleivių tėvų ar globėjų požiūrio tyrime demografinių kintamųjų bloke respondentai pasiskirsto pagal šiuos kintamuosius, kurie gali turėti įtakos respondentų atsakymams: statusas šeimoje, klasė, kurioje mokosi vaikas, amžius, išsilavinimas, muzikinė patirtis. Kadangi tyrimas buvo atliekamas rudenį, mokslo metų pradžioje, nuspręsta į apklausą neįtraukti pirmos klasės mokinių tėvelių. Toks sprendimas priimtas, nes su pirmos klasės mokiniais paprastai dirba tik du pedagogai (choro ir solfedžio mokytojai), o bendradarbiavimas su tėveliais dar būna neįsitvirtinęs.

Tyrimo dalyvavo 131 „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos moksleivių šeimos narys. Didžiąją dalį respondentų sudarė mamos – 104 anketos (79,4 proc.), tėčiai užpildė 19 anketų (14,5 proc.), o dvi anketos (1,5 proc.) buvo užpildytos globėjų. Deja, šešiose anketose (4,6 proc.) nenurodyta, kas jas užpildė.

Vienu iš svarbiausių demografinio bloko kintamųjų buvo respondentų amžius. Tikėtasi, jog šis kintamasis gali turėti įtakos požiūriui į muzikinį neformalųjį ugdymą, bendravimą su vaiku, lankymąsi renginiuose, bendradarbiavimą su pedagogais ir pan. Respondentai pagal amžių pasiskirstė į keturias grupes (žr. 4 lentelę).

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (N=131)

Amžius	Respondentų sk.	Proc.
20-30 metų	9	6,9%
31-40 metų	78	59,5%
41-50 metų	38	29,0%
51 ir daugiau metų	6	4,6%
Iš viso:	131	100%

Matome, kad didžiausia respondentų amžiaus grupė yra 31-40 metų. Mažiausiai respondentų kraštinėse grupėse: 20-30 metų bei nuo 51 metų. Tolesnėje rezultatų analizėje respondentai, kaip ir pedagogai, skirstyti į dvi grupes: iki 40 metų ir nuo 41 metų amžiaus.

Analizuojant tyrimo duomenis respondentų išsilavinimo aspektu, nustatyta, kad didžiausią grupę sudaro aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai ar globėjai. Kita dalis tėvų pasiskirsto per penkias grupes, pradedant pagrindiniu ir baigiant nebaigtu aukštuoju mokslu (studentai) (žr. 5 lentelę).

Respondentų pasiskirstymas išsilavinimo aspektu (N=131)

Išsilavinimas	Respondentų sk.	Proc.
Pagrindinis	1	0,8%
Vidurinis	8	6,1%
Profesinis	15	11,5%
Aukštesnysis	19	14,5%
Nebaigtas aukštasis	5	3,8%
Aukštasis	83	63,4%
Iš viso:	131	100%

Tikintis, jog išsilavinimas turės įtakos atsakymams, tolimesnei analizei buvo išskirtos dvi respondentų grupės: I – turintys žemesnį nei aukštąjį išsilavinimą (48 resp. (36,6 proc.) bei II – turintys aukštąjį išsilavinimą (83 resp. (63,4 proc.)).

Demografinio bloko kintamuoju pasirinkta ir muzikinė tėvų patirtis. Respondentų atsakymai suskirstyti į dvi grupes, atspindinčias jų muzikinę patirtį. Pirmąją grupę (98 resp. (74,8 proc.)), į kurią įtraukti ir neatsakiusieji į šį klausimą, sudarė tiriamieji, kurie su muzika susidūrė tik bendrojo lavinimo mokykloje, muzikinio ugdymo metu. Į antrąją grupę pateko baigusieji muzikos mokyklas ar muzikos paskaitas turėję studijų metu (33 resp. (25,2 proc.)). Tikėtina, jog muzikinės patirties pobūdis gali turėti įtakos tėvų požiūriui į vaiko neformaliąją muzikinę veiklą. Tėvai lankę muzikos mokyklas gali geriau suprasti vaikų mokymosi muzikos mokyklose

problemas ir specifika. Kita vertus, tai labai priklauso nuo pačių tėvų muzikos mokymosi patirties.

Moksleivių požiūrio tyrimo demografinių kintamųjų bloke išskiriami du kintamieji, nuo kurių galėjo priklausyti respondentų atsakymai. Moksleivių požiūriui galėjo turėti įtakos amžius, kurio išraiška pasirinktas klasės kintamasis. Dėl galimo neobjektyvumo, lemiamo amžiaus ypatumų, į apklausą neįtraukti 1 ir 2 klasės moksleiviai. Analizuojant duomenis tikimasi panaudoti I etapo – žvalgomojo tyrimo duomenis. Analizuojant respondentų pasiskirstymą klasės, kurioje vaikas mokosi, aspektu pastebėta, kad didžiausią grupę sudaro 3-4 klasių moksleiviai – 51 (46,4 proc.). 35 (31,8 proc.) respondentai mokosi 5-6 klasėse, o 23 (20,9 proc.) – 7-KMU klasėse.

Mažėjančias 5-6 ir 7-KMU klases lemia tai, kad dalis vaikų nutraukia mokymąsi „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje. Šio reiškinio priežastimi gali būti įvairūs veiksniai: ugdymo turinio sudėtingėjimas aukštėjant klasei, muzikinių gabumų ribotumas, susidomėjimas kita neformalia veikla ir pan.

Antru kintamuoju pasirinktas lankomų būrelių skaičius, tikintis, jog vaiko užimtumas kituose neformaliojo ugdymo būreliuose gali turėti įtakos ir muzikinės neformalios veiklos motyvacijai (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lankomų papildomų būrelių skaičių (N=109)

Papildomi būreliai	Respondentų sk.	Proc.
Nė vieno	58	52,7%
Vienas	38	34,5%
Du	12	10,9%
Trys ar daugiau	1	0,9%
Iš viso	109	99,1%

Iš lentelės duomenų pastebima, jog daugiau nei pusė vaikų jokia kita neformalia veikla neužsiima, o save išreiškia tik per muzikinę neformalią veiklą. Pastebėta, kad lankančių papildomus būrelius procentas išauga 5-6 klasėje, o 7-KMU klasėse beveik dvigubai krenta. Šio reiškinio priežasčių galima įžvelgti ne vieną. Kadangi tyrimo metu nesiaiškinta kokia veikla vaikai užsiima, sunku daryti išvadas, kurios jų būtų svarbiausios. Minėtą rezultatą gali lemti berniukų amžiaus ypatumai. Jiems tuo metu gali būti aktuali sportinė ar kita veikla, kurioje vaikai nori išbandyti save. Remiantis J. Ruškaus ir kt. (2009) tyrimo duomenimis, pagal antrosios neformalios veiklos pasirinkimą įvairiose neformaliojo ugdymo įstaigose pirmauja tautinės kultūros ir sportinė veikla. Toliau mažėjančia tvarka išsidėsto muzikinė, šokių bei intelekto lavinimo veiklos. Mažą papildomų būrelių skaičių 7-KMU klasėse gali lemti padidėjęs

krūvis bendrojo lavinimo mokykloje, žinoma – ir „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje. Galima įžvelgti ir kitą priežastį – jaunuoliai, ypač KMU klasės, muzikinę veiklą laiko savo pagrindine saviraiškos forma ir nebesiblaško. Jų vidinė motyvacija turėtų būti pakankamai stipri, jei pabaigę pagrindinę programą ir gavę „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos baigimo pažymėjimą, ryžtasi mokytis toliau – Kryptingo meninio ugdymo klasėje.

3.3. Tyrimo rezultatų analizė.

3.3.1. Mokytojų požiūrio tyrimas.

Pirmasis diagnostinis blokas sudarytas siekiant išsiaiškinti mokytojų požiūrį į veiksnius, skatinančius vaiko motyvaciją užsiimti neformalia muzikine veikla. Teiginiai sudaryti remiantis anksčiau nagrinėtais vaiko motyvaciją lemiančiais veiksniais: individualiomis vaiko savybėmis, šeimos, pedagogo bei bendraamžių galima įtaka (žr. 7 lentelę).

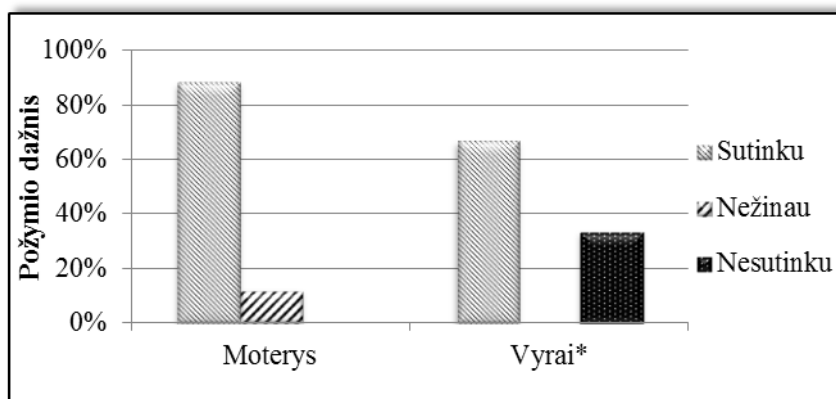
7 lentelė

Veiksniai, skatinantys vaiko motyvaciją užsiimti neformalia muzikine veikla (N=23)

Teiginys	Pritaria	Neturi nuomonės	Nepritaria
Teigiamas tėvų požiūris į muzikinį ugdymą	23 (100 %)	-	-
Tėvų muzikinis išsilavinimas	4 (17,4 %)	2 (8,7 %)	17 (73,9 %)
Vaiko muzikiniai gabumai ir interesai	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	-
Tėvų pagalba vaikui	22 (95,7 %)	1 (4,3 %)	-
Bendraamžių požiūris į muzikinę veiklą	16 (69,6 %)	5 (21,7 %)	2 (8,7 %)
Krūvio bendrojo lavinimo mokykloje pasiskirstymas	13 (56,5%)	8 (34,8 %)	2 (8,7 %)
Gaunami pagyrimai ir paskatinimai	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	-
Tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimas	19 (82,6 %)	2 (8,7 %)	2 (8,7 %)
Mokytojų profesinė kompetencija	20 (87,0 %)	1 (4,3 %)	2 (8,7 %)
Mokytojų asmeninės savybės ir bendravimo stilius	22 (95,7 %)	1 (4,3 %)	-
Koncertinė muzikinė veikla	22 (95,7 %)	1 (4,3 %)	-
Koncertinis atlikėjų įvaizdis	18 (78,3 %)	5 (21,7 %)	
Kolektyvų muzikinis repertuaras	19 (82,6 %)	2 (8,7 %)	2 (8,7 %)
Jauki mokymosi aplinka	20 (87,0 %)	3 (13,0 %)	-
Aktyvi papildoma veikla kituose būreliuose	3 (13,0 %)	14 (60,9 %)	6 (26,1 %)

Matome, kad visi respondentai sutinka su teiginiu, jog vaiką neformaliai muzikinei veiklai motyvuoja teigiamas tėvų požiūris į muzikinį ugdymą. Tik vienas mokytojas (-a) suabejojo, ar skatinančiai motyvaciją gali veikti tėvų pagalba vaikui mokantis, mokytojų asmeninės savybės ir bendravimo stilius bei koncertinė muzikinė veikla. Tuo tarpu mokytojo profesinė kompetencija, respondentų nuomone, turi kiek mažesnę reikšmę vaiko muzikinės

veiklos motyvacijai. Teigiamai šį veiksnį įvertino 87 proc. respondentų, neigiamai – 8,7 proc. Su teiginiais, jog vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai teigiamai veikia jo paties gabumai, individualūs interesai bei gaunami pagyrimai ir paskatinimai sutiko 91,3 proc. pedagogų. Respondentų (82,6 proc.) nuomone, kiek mažiau motyvuoja tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimas. Galbūt abejonių kelia neigiama bendradarbiavimo su tėvais patirtis, kada nepasiseka rasti bendrų sprendimų tarp tėvų ir mokytojų vaiko muzikinio ugdymo klausimais. Analizuojant šio teiginio rezultatus lyties aspektu, pastebėtas reikšmingas skirtumas ($p < 0,04$), jog vyrai pedagogai labiau linkę nesutikti su lūkesčių suderinimo nauda skatina vaiko motyvaciją (žr. 1 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,04$

1 pav. Mokytojų ir tėvų lūkesčių suderinimo teigiamos įtakos vaiko motyvacijai vertinimas.

Respondentų atsakymai lyties aspektu (N=23)

87,0 proc. pedagogų pritaria, jog jauki mokymosi aplinka skatina vaikus neformaliai muzikinei veiklai. Nuomonę, jog kolektyvų muzikinis repertuaras mažiau motyvuoja muzikinei veiklai (teigiamai atsakė 82,6 proc. resp.), gali lemti tai, jog muzikos mokyklose didžiąją dalį repertuaro sudaro akademinės, o ne populiariosios – pramoginės muzikos kūriniai. Pastaraisiais jaunimą būna lengviau sudominti, tačiau būtent akademinė muzika ir formuojamas muzikinis skonis bei profesionalus muzikos suvokimas. Tiek pat respondentų sutiko ir su teiginiu apie koncertinį atlikėjų įvaizdį. Akademinės muzikos scena atlikėjui kelia tam tikrus sceninio įvaizdžio reikalavimus, kurie ne visada būna patrauklūs jaunimui. Dar mažiau pritarimo (69,6 proc.) sulaukė teiginys apie teigiamą bendraamžių įtaką muzikuojančių vaikų motyvacijai. Didesnių abejonių gali kelti tai, jog dirbama su berniukais ir jaunuoliais, kurie būna jautresni bendraamžių nuomonei ir kritikai, kad muzikavimas – ne vyriškas užsiėmimas. 56,5 proc. respondentų pritarė teiginiui, jog motyvaciją muzikinei neformaliai veiklai skatina krūvio pasiskirstymas bendrojo lavinimo mokykloje. Teigiamai galima vertinti tai, jog tvarkaraštis bendrojo lavinimo mokykloje paskirstomas pakankamai tolygiai pagal vaikų amžiaus ypatumus,

kad jie nepervargtų visos darbo savaitės bėgyje. Todėl nemažai daliai vaikų užsiėmimus muzikos mokykloje galima paskirti iš karto po pamokų pagrindinėje mokymo įstaigoje. Vėliau, krūviui didėjant, ne visiems vaikams pasiseka įveikti ir vienos, ir kitos mokyklos reikalavimus, todėl dalis vaikų pervargsta, nebespėja ir netgi nusprendžia atsisakyti neformalios muzikinės veiklos.

Mažiausiai motyvuojančiais veiksniais respondentai laiko tėvų muzikinį išsilavinimą (18,2 proc.) bei aktyvią papildomą vaiko veiklą kituose būreliuose (13,0 proc.).

Antrasis diagnostinis blokas skirtas nustatyti mokytojų požiūriui į tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą muzikiniame neformaliame ugdyme (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

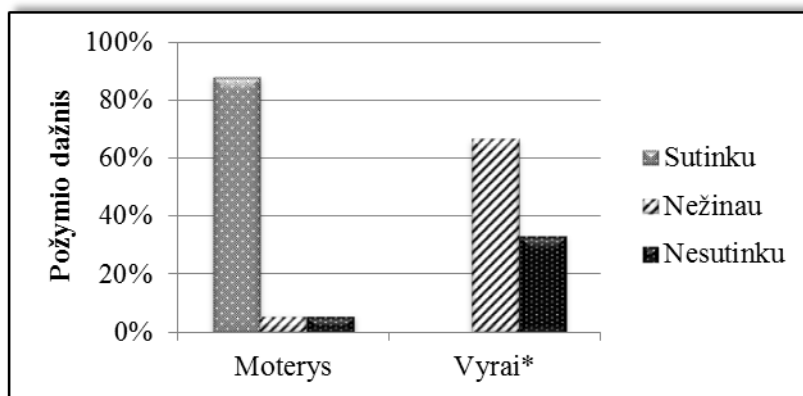
Mokytojų požiūris į tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme (N=23)

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas neformaliame muzikiniame ugdyme:	Pritaria	Neturi nuomonės	Nepritaria
Ypatingai svarbus vaiko gabumų ugdymui	21 (91,3 %)	1 (4,3 %)	1 (4,3 %)
Turėtų būti labiau orientuotas į vaiko dvasinio pasaulio turtinimą, nei į aukštus mokymosi rezultatus	15 (65,2 %)	5 (21,7 %)	3 (13,0 %)
Teigiamai veikia tėvų ir vaikų santykius	15 (65,2 %)	7 (30,4 %)	1 (4,3 %)
Vaiko neformaliojo muzikinį ugdymo procesą daro sėkmingesniu	22 (95,7 %)		1 (4,3 %)
Padedą vaikui įgyti pasitikėjimo savimi	19 (82,6 %)	4 (17,4 %)	-
Padedą vaikui tobulinti bendravimo įgūdžius, spręsti elgesio problemas	20 (87,0 %)	3 (13,0 %)	-
Yra veiksminga smurto ir patyčių prevencijos priemonė	19 (82,6 %)	2 (8,7 %)	2 (8,7 %)
Formuoja geranorišką ir darbiningą mokyklos bendruomenės atmosferą	21 (91,3 %)	1 (4,3 %)	1 (4,3 %)
Mokytojai turėtų būti bendradarbiavimo su mokinių tėvais iniciatoriai	17 (73,9 %)	2 (8,7 %)	4 (17,4 %)
Tėvai mielai sutinka bendradarbiauti su mokytoju ugdymo proceso metu	18 (78,3 %)	3 (13,0 %)	2 (8,7 %)
Tėvai linkę padėti savo vaikams atskleisti gabumus	20 (87,0 %)	3 (13,0 %)	-
Tėvų pedagoginis švietimas yra būtinas siekiant kokybiško bendradarbiavimo	18 (78,3 %)	5 (21,7 %)	-
Bendra ugdymo proceso dalyvių veikla skatina geranoriškos klasės ir mokyklos bendruomenės atmosferos formavimąsi	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	-
Po sėkmingų koncertų bendravimas su tėvais tampa geranoriškesnis	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	-
Tėvų dalyvavimas koncertuose skatina vaikus atsakingiau jiems ruoštis	23 (100 %)	-	-

Iš 8 lentelėje pateiktų duomenų pastebime, jog bendras mokytojų požiūris į tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme yra teigiamas. 95,7 proc. respondentų sutinka, jog bendradarbiavimas vaiko muzikinę neformalią veiklą daro

sėkmingesne. Remiantis 91,3 proc. mokytojų nuomone, galima teigti, jog iš bendradarbiavimo su mokinių tėvais jie tikisi geranoriškesnės ir darbingesnės mokyklos bendruomenės atmosferos, kurią gali pasiekti per bendrą ugdymo proceso dalyvių veiklą. Paprastai šios veiklos rezultatais laikomi sėkmingi koncertai, po kurių, respondentų teigimu, bendravimas su tėvais tampa geranoriškesnis. Tai leidžia manyti, jog pedagogai dirba siekdami glaudaus bendradarbiavimo su tėvais.

Dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų mano, jog bendradarbiavimas su tėvais yra ypatingai svarbus vaiko gabumų ugdymui, nes padeda vaikui tobulinti bendravimo įgūdžius, spręsti elgesio problemas (87 proc.), įgyti pasitikėjimo savimi (82,6 proc.), yra veiksminga smurto ir patyčių prevencijos priemonė (82,6 proc.). Analizuojant demografinių duomenų įtaką atsakymams pastebėta, jog požiūris į bendradarbiavimo svarbą muzikiniame neformaliajame ugdyme ($p < 0,05$) ir vaiko dvasinio pasaulio ugdymo reikalingumą lyginant su aukštų mokymosi rezultatų siekimu ($p = 0,00$) priklauso nuo respondentų lyties. Pedagogai vyrai mažiau linkę pritarti pirmajam iš minėtų teiginių, o antrajam pritariančių nebuvo nė vieno (žiūr. 2 pav.).

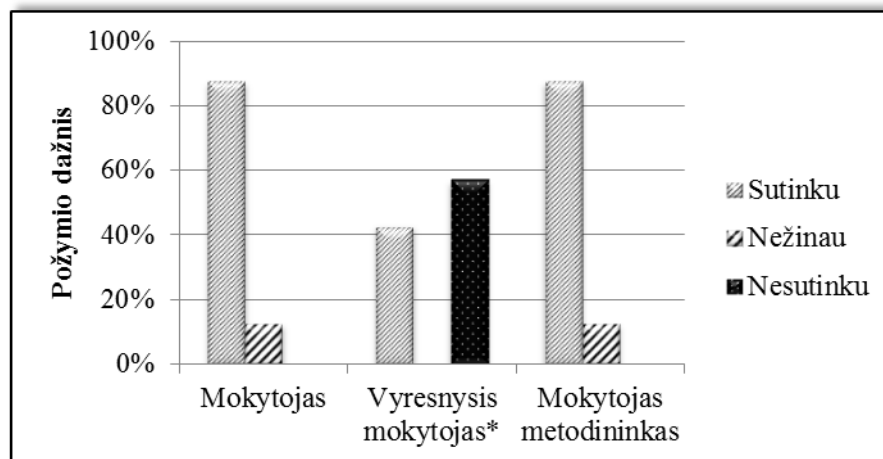

*požymio reikšmingumo lygmuo $p = 0,00$

2 pav. Teiginio, jog vaiko dvasinio pasaulio ugdymas svarbesnis negu aukšti mokymosi rezultatai, vertinimas. Respondentų atsakymai lyties aspektu (N=22)

Teiginiuose, susijusiuose su konkrečiomis bendradarbiavimo galimybėmis, atsiranda daugiau respondentų, kurie abejoja ar prieštarauja pateiktiems teiginiams. Matome, kad mokytojų nuomone, tėvai linkę padėti vaikui atskleisti muzikinius gabumus (87 proc. atsakė teigiamai), tačiau įtraukti juos į bendradarbiavimą muzikinėje vaiko veikloje sekasi ne taip sėkmingai (78,3 proc.). Remiantis tyrimo rezultatais, galima išvelgti ir kai kurias to priežastis. Mokslininkų (Kontautienė, 2006; Dapkienė, 2002; Z. Rinkevičius, 2005) teigimu, pedagogas turėtų būti bendradarbiavimo ugdymo procese organizatorius, visų pirma dėl to, kad turi specialų edukologinį išsilavinimą. Tam pritaria ir 78,3 proc. apklaustų pedagogų. Tuo tarpu net 27 proc. tyrime dalyvavusių respondentų nemano ar abejoja, kad jie patys turi bendradarbiavimą

organizuoti. Suprantama, gali būti, kad, jei tėvai nerodo iniciatyvos, tai minėti mokytojai taip pat bus nelinkę glaudžiau bendradarbiauti. Analizuojant demografinių duomenų reikšmingumą minėto teiginio atsakymams, pastebėta kvalifikacinės kategorijos įtaka ($p>0,02$). Iš paveikslo duomenų matome, jog visi neigiamai atsakiusieji pedagogai turi vyresniojo mokytojo kvalifikaciją (žiūr. 3 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p>0,02$

3 pav. Pedagogo, kaip bendradarbiavimo organizatoriaus vertinimas. Respondentų atsakymai pedagoginės kvalifikacijos aspektu (N=22)

Žvelgiant kitu aspektu, gali būti, jog jei mokiniams nekyla mokymosi motyvacijos problemų, tai mokytojas nemato būtinybės bendrauti su tėvais. Kita bendradarbiavimo vengimo priežastis ryškėja iš mokytojų nuomonės apie teiginį, jog mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas teigiamai veikia tėvų ir vaikų santykius. Matome, kad abejojančių ar nepritariančių šiam teiginiui respondentų yra 34,7 proc. Galima išvelgti, jog kai kurie mokytojai linkę patys spręsti kylančias problemas nenorėdami sukelti papildomų sunkumų nei vaikams, nei tėvams.

Taip pat pastebėta, jog 50 proc. pedagogų (vienas iš dviejų) turinčių iki 5 metų darbo stažą, nesutinka, jog pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas vaiko neformaliojo muzikinio ugdymo procesą daro sėkmingesniu ($p>0,01$).

Tiriant mokytojų požiūrį į pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme skatinančius veiksnius, sudarytas 11 teiginių blokas (žr. 9 lentelę).

**Mokytojų požiūris į tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą neformaliajame
muzikiniame ugdyme skatinančius veiksnius (N=23)**

Teiginys	Pritaria	Abejoja	Nepritaria
Gerai mokinių mokymosi rezultatai	16 (69,6 %)	6 (26,1 %)	1 (4,3 %)
Sėkminga chorų koncertinė veikla	18 (78,3 %)	4 (17,4 %)	1 (4,3 %)
Tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime	20 (87,0 %)	2 (8,7 %)	1 (4,3 %)
Bendri tėvų ir vaikų renginiai	22 (95,7 %)	1 (4,5 %)	
Tėvų pedagoginis švietimas	19 (82,6 %)	3 (13,0 %)	1 (4,3 %)
Atvirų pamokų organizavimas	14 (60,9 %)	7 (30,4 %)	2 (8,7 %)
Palankus mokytojo požiūris į tėvų dalyvavimą ugdymo procese	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	
Mokytojo asmeninės savybės ir bendravimo stilius	19 (82,6 %)	4 (17,4 %)	
Vaikų mokančių mokytojų bendradarbiavimas	22 (95,7 %)	1 (4,3 %)	
Gerai atsiliepimai apie mokyklą	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	
Sėkminga mokyklos projektinė veikla	23 (100 %)		

Tyrimo rezultatai rodo, jog labiausiai, mokytojų nuomone, bendradarbiavimą skatina sėkminga mokyklos projektinė veikla (100 proc.), bendri tėvų ir vaikų renginiai (95,7 proc.) bei vaikų mokančių mokytojų bendradarbiavimas (95,7 proc.). Kiek mažiau respondentų požiūriu bendradarbiavimą skatina tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime (87 proc.), mokytojo asmeninės savybės ir bendravimo stilius (82,6 proc.), tėvų pedagoginis švietimas (82,6 proc.) bei sėkminga chorų koncertinė veikla (78,3 proc.). Mažiausiai respondentų pritarė teiginiui, jog bendradarbiavimą skatina atvirų pamokų organizavimas (60,9 proc.). Pastebėta požiūrio į šio veiksnio galimybes priklausomybė ($p > 0,04$) nuo mokytojo vedamų užsiėmimų pobūdžio. Teigiamą atvirų pamokų įtaką bendradarbiavimo skatinimui mato visi vien grupinius užsiėmimus vedantys mokytojai. Tuo tarpu daugiau nei pusė individualius užsiėmimus vedančių pedagogų abejoja ar nepritaria šiam teiginiui. Tikėtina, jog grupinius užsiėmimus vedantys mokytojai atvirose pamokose suteikia tėvams progą palyginti savo atžalos gebėjimus su kitų grupėje besimokančių vaikų pasiekimais. Todėl tikėtina, jog pamatę realią situaciją, ypatingai, jei vaikui sekasi sunkiau, tėvai būna labiau suinteresuoti bendradarbiauti su mokytoju. Panašiai galima interpretuoti ir grupinėse pamokose atsirandančią drausmės problemą.

69,6 proc. respondentų atsakymai rodo, jog gerai mokinių mokymosi rezultatai nėra labiausiai skatinantis bendradarbiavimą veiksnys. Tikėtina, jog tai lėmė mažesnė būtinybė mokytojui bendrauti su tėvais, kai vaikui sekasi gerai. Tėvai matydami tokius vaiko pažymius taip pat jaučiasi ramiau ir nemano, kad reikėtų su mokytoju dažniau pasikalbėti. Tuo tarpu rezultatams suprastėjus, tėvų ir mokytojų suinteresuotumas bendradarbiavimu paprastai stiprėja.

Respondentų lytis turėjo reikšmės ir teiginių, jog bendradarbiavimą skatina palankus mokytojo požiūris į tėvų dalyvavimą ugdymo procese bei geri atsiliepimai apie mokyklą atsakymams ($p>0,01$). Pastebėta, visos pedagogės moterys minėtų teiginių teisingumu įsitikinusios, kuomet, deja, abejoja net trečdalis respondentų vyrų.

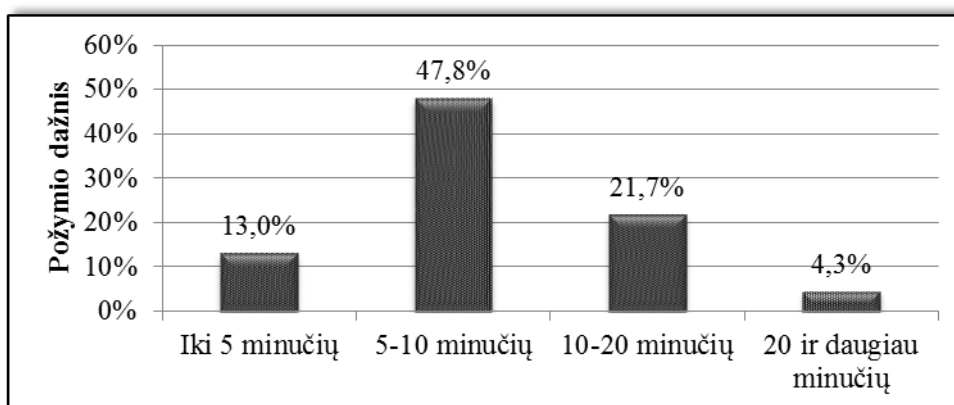
Sekantis teiginių blokas buvo skirtas išsiaiškinti, kokias informacijos teikimo tėvams formas dažniausiai renkasi respondentai (žr. 10 lentelę) ir naudojimosi jomis ypatumus.

10 lentelė

Dažniausiai mokytojų naudojamos informacijos tėvams teikimo formos (N=22)

Informacijos teikimo forma	Dažniau nei 1-3 kartus per mėnesį	Rečiau nei 1-3 kartus per mėnesį	Šiuo būdu nebendrauju
Klasės tėvų susirinkimuose	4 (17,4 %)	7 (30,4 %)	11 (47,8 %)
Pokalbiai telefonu	16 (69,6 %)	6 (26,1 %)	-
Individualūs pokalbiai mokykloje	11 (47,8 %)	9 (39,1 %)	2 (8,7 %)
Klasės renginių metu	1 (4,3 %)	16 (69,6 %)	5 (21,7 %)
Įrašais pažymių knygelėje	9 (39,1 %)	7 (30,4 %)	6 (26,1 %)
Informacija mokyklos internetinėje svetainėje	2 (8,7 %)	2 (8,7 %)	18 (78,3 %)
Elektroniniu paštu	1 (4,3 %)	2 (8,7 %)	19 (82,6 %)

Iš lentelėje pateiktų duomenų pastebima, jog dažniausiai informacija apie vaiko mokymąsi pranešama telefonu (69,6 proc.). Beveik pusė respondentų (47,8 proc.) individualiai su mokinių tėvais susitinka mokykloje dažniau nei 1-3 kartus per mėnesį. Pokalbiui šių susitikimų metu pedagogai dažniausiai skiria 5-10 min. (žr. 4 paveikslą).

4 pav. Mokytojų individualiam pokalbiui su tėvais skiriamas laikas (N=23)

Analizuojant duomenis pastebėta, jog individualaus pokalbio laikas priklauso ir nuo respondento lyties ($p<0,04$). 50 proc. pedagogų vyrų pokalbiui su tėvais skiria iki 5 minučių, tuo tarpu visos pedagogės moterys – ne mažiau 5-10 minučių. Tai galima būtų aiškinti skirtingais lyčių komunikaciniais ypatumais. L. Stundžės (2009) teigimu, moterų kalbai būdingas asmeniškasis pokalbio stilius, paramos pašnekovui demonstravimas, daug klausimų, kurie padeda

siekiant suprasti jausmus ir suvokti kalbos objektą, pastangos išlaikyti pokalbį, skatinant kitą kalbėti, gilinimasis į detales. Tuo tarpu vyrų kalbai būdingas abstraktumas, bendrų terminų naudojimas, kurie yra aiškiai atskirti nuo konkrečios patirties ir asmeninių jausmų. Tai gali lemti ir pokalbių su tėvais trukmę bei turinį.

Trečia pagal populiarumą informacijos teikimo forma, tyrimo duomenimis, – įrašai pažymių knygelėse. Dažniau nei 1-3 kartus per mėnesį ja naudojasi 39,1 proc. mokytojų. Respondentų atsakymai rodo, jog bendravimui su mokinių tėvais mažai respondentų naudojasi mokyklos svetaine (17,4 proc.) bei elektroninio pašto paslauga (13 proc.), tačiau, kad tai būtų susiję su demografiniais kintamaisiais, nepastebėta.

Analizuojant tyrimo rezultatų priklausomybę nuo demografinių kintamųjų, pastebėta, jog bendravimo su tėvais dažnumas priklauso nuo vedamų užsiėmimų pobūdžio ($p < 0,01$), o tėvų informavimo apie vaiko rezultatus tėvų susirinkimuose – nuo respondentų lyties ($p < 0,02$). Pedagogai vyrai pažymėjo, jog jie nebendrauja su tėvais susirinkimuose, ką paaiškinti galima tuo, jog visi jie yra individualaus instrumento mokytojai ir klasės tėvų susirinkimų nekviečia. Tačiau, tai, jog trys ketvirtadaliai visų individualių dalykų mokytojų teigia tėvų susirinkimuose nedalyvaujantys, leidžia manyti, jog jie nesilanko ir choro mokytojų organizuojamuose klasės tėvų susirinkimuose, kuriuose gali tiesiogiai susitikti su savo mokinių tėvais. Toliau analizuojant pedagogų vyrų bedradarbiavimo su tėvais būdus, pastebėta, jog jie dažniausiai kalbasi telefonu (66,7 proc.) bei susitinkdami individualiai (33,3 proc.). Taigi, panašu, jog dėl šių priežasčių jų dalyvavimas tėvų susirinkimuose nėra būtinas.

Nustatyta, jog respondentų amžius turi įtakos ir informacijos tėvams teikimo pažymių knygelėse dažnumui ($p < 0,01$) (žr. 5 pav.). Net 54,5 proc. vyresnių nei 41 metų amžiaus pedagogų teigia, jog pažymių knygelėse informacijos tėvams neteikia. Tikėtina, jog atsakydami pedagogai galėjo tą suprasti kaip konkrečią informaciją, susijusią su vaiko mokymusi, bet ne pažymius, kurie, beje, taip pat yra informacija.

Mokytojų pokalbiuose su tėvais vyraujančių temų pasiskirstymas pateiktas 11 lentelėje.

11 lentelė

Mokytojų pokalbiuose su tėvais vyraujančios temos (N=23)

Teiginys	Dažniausiai	Kartais	Niekada
Vaiko mokymosi pasiekimai „Dagilėlyje“	19 (82,6 %)	3 (13,0 %)	-
Vaiko mokymosi problemos	15 (65,2 %)	7 (30,4 %)	-
Drausmės problemos	4 (17,4 %)	16 (69,6 %)	2 (8,7 %)
Klasės gyvenimo organizaciniai reikalai	5 (21,7 %)	11 (47,8 %)	5 (21,7 %)
Pedagoginis ar psichologinis konsultavimas (-is)	4 (17,4 %)	13 (56,5 %)	5 (21,7 %)

Iš respondentų atsakymų pastebėta, jog 82,6 proc. mokytojų dažniausiai kalbasi apie vaiko mokymosi pasiekimus „Dagilėlyje“. 65,2 proc. pedagogų pažymėjo, kad dažnai arba visada jų pokalbio tema būna vaiko mokymosi problemos. Drausmės problemos nėra dažna tema, tačiau tikėtina, jog mokytojai (17,4 proc.), pasirinkę šią temą kaip dažniausią, veda grupinius užsiėmimus. Tuo tarpu mokytojų vedamų užsiėmimų pobūdis turi įtakos klasės gyvenimo organizacinių klausimų temos dažnumui pokalbiuose su mokinių tėvais ($p < 0,48$). Kaip dažniausią šią temą pasirinko 66,7 proc. grupinius užsiėmimus vedančių mokytojų, o 40 proc. individualius užsiėmimus vedančių mokytojų ja su tėvais visai nebendruoja. Pastebėta, jog pedagoginio ar psichologinio konsultavimo dažnumas priklauso nuo mokytojų pedagoginio stažo ($p < 0,04$). Jauni mokytojai (dirbantys trumpiau nei 5 metus) pažymėjo, jog jie niekada nekonsultuoja tėvų minėtomis temomis. Tuo tarpu dažniausiai tai daro 16 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą turintys mokytojai.

Iš respondentų atsakymų į teiginius apie neformaliojo ugdymo proceso veiklas į kurias įtraukiami ir tėvai paaiškėjo, jog dažniausiai (31,8 proc.) tai būna klasės renginių ar kelionių organizavimas (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Veiklų, į kurias mokytojai įtraukia tėvus, pasiskirstymas (N=23)

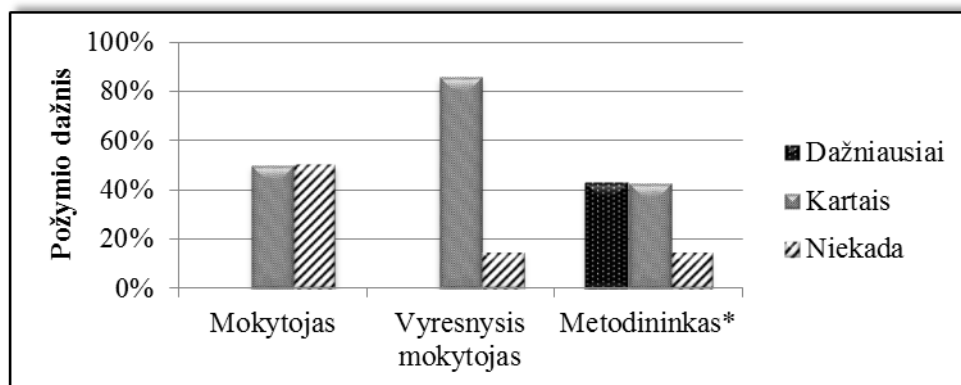
Teiginys	Dažniausiai	Kartais	Niekada
Ugdymo proceso planavimą	5 (21,7 %)	15 (65,2 %)	2 (8,7 %)
Klasės renginių ir kelionių organizavimą	7 (30,4 %)	6 (26,1 %)	8 (34,8 %)
Mokyklos aplinkos tvarkymą	-	2 (8,7 %)	19 (82,6 %)
Bendrus mokyklos rengiamus projektus	5 (21,7 %)	13 (56,5 %)	4 (17,4 %)
Plėtojant mokyklos viešuosius ryšius	3 (13,0 %)	13 (56,5 %)	6 (26,1 %)
Plėtojant mokyklos ugdymo priemonių bazę	2 (8,7 %)	11 (47,8 %)	8 (34,8 %)

Pastebėta, kad grupinius užsiėmimus vedantys pedagogai labiau linkę kartu su tėvais organizuoti renginius ar išvykas ($p > 0,01$). Pirmiausia todėl, kad renginiai, kuriuos planuoja chorų mokytojai, liečia visus konkrečios klasės choro vaikus. Kadangi klasės gana nemažos (iki 50 vaikų), mokytojai, kurie linkę bendradarbiauti su tėvais, įjungia į organizacinę veiklą aktyviausius jų ir taip stiprina ne tik vaikų, bet ir tėvėlių kolektyvą.

Kiek rečiau mokytojai teigė įtraukiantys tėvus į ugdymo proceso planavimą bei bendrus mokyklos rengiamus projektus (21,7 proc.). Jauni mokytojai, kurių stažas mažesnis nei 5 metai, teigia, jog jie to visai nedaro. Šiems mokytojams gali trukdyti ir pedagoginio darbo patirties stoka, ir dar nesusiformavę darbo su tėvais įgūdžiai.

Tik 8,7 proc. mokytojų atsakė, jog mokinių tėvus įtraukia ir į mokyklos aplinkos tvarkymą, ką galima aiškinti tuo, jog „Dagilėlio“ mokykloje aplinkos tvarkymo tradicijų nėra, tačiau kaip aplinkos tvarkymą galbūt galima būtų traktuoti ir salės dekoravimą mokyklos

renginiams. 13,0 proc. mokytojų atsakė, jog dažniausiai tėvai įtraukiami ir į mokyklos viešųjų ryšių plėtojimą, o 56,5 proc. teigia tai darantys bent kartais. Pastebėta, jog tėvų pasitelkimo į pagalbą šiuo klausimu dažnumas priklauso nuo mokytojo kvalifikacinės kategorijos ($p < 0,04$) (žr. 5 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,04$

5 pav. Tėvų įtraukimas į mokyklos viešųjų ryšių plėtotę. Respondentų atsakymai kvalifikacinės kategorijos aspektu (N=23)

Matome, kad kuo aukštesnė kategorija, tuo dažniau plėtojant mokyklos viešuosius ryšius įtraukiami tėvai. Tai galima paaiškinti didesnės pedagoginės patirties įtaka, mokytojo autoritetu mokykloje ir tėvų tarpe.

Į atvirą klausimą „Kokias anketoje dar nepaminėtas pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas galėtumėte pasiūlyti savo kolegoms?“ atsakė tik trys pedagogai. Vieno jų teigimu, visiškai pakanka anketoje išvardytų formų. Antrojo respondento atsakymas pabrėžia tėvų apsilankymo atvirose pamokose naudą. Tuo tarpu trečia mokytoja akcentuoja mokytojo ir mokinio šeimos bendravimo ir draugystės būtinybę, bendras keliones, išvykas ir šventes.

Kaip pasiskirstė respondentų atsakymai apie tėvų įtraukimo į bendradarbiavimo būdus, matome 13 lentelėje.

13 lentelė

Tėvų įtraukimo į bendradarbiavimo procesą būdai (N=22)

Teiginys	Dažniausiai	Kartais	Niekada
Į bendradarbiavimo procesą tėvus įtraukiu asmeniškai paprašydama(-as)	12 (52,2 %)	10 (43,5 %)	-
Tėvai patys pasiūlė bendradarbiauti	4 (17,4 %)	17 (73,9 %)	1 (4,3 %)
Tėvus tereikia paskatinti bendradarbiavimui	5 (21,7 %)	12 (52,2 %)	5 (21,7 %)
Į bendradarbiavimo procesą tėvus įtraukiu su tėvų komiteto narių pagalba	3 (13 %)	7 (30,4 %)	12 (52,2 %)
Vengiu tėvų pagalbos ugdymo procese	1 (4,3 %)	7 (30,4 %)	14 (60,9 %)

Matome, jog pedagogai išnaudoja įvairius būdus, kurių dažniausias – asmeniškai paprašyti vienokios ar kitokios tėvų pagalbos (52,2 proc.). Patys tėvai, 73,9 procentų mokytojų teigimu, pirmieji pasisiūlo bendradarbiauti tik kartais. Ir visgi, 30,4 proc. respondentų bent kartais tėvų pagalbos vengia. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad tėvus tereikia paskatinti bendradarbiauti. Apie tai liudija vyresnio nei 41 metų amžiaus ($p < 0,04$) mokytojai metodininkai ($p > 0,04$). Panašu, kad jų pedagoginė patirtis sudaro sąlygas ir didesniai tėvų pasitikėjimui mokytoju.

Tikintis išsiaiškinti, ką mokytojai mano apie bendradarbiavimo su tėvais sunkumus neformaliajame muzikiniame ugdyme, buvo pateikti 8 teiginiai (žr. 14 lentelę).

14 lentelė

Mokytojų nuomonė apie bendradarbiavimo su tėvais neformaliajame muzikiniame ugdyme sunkumus (N=23)

Teiginys	Taip	Abejoju	Ne
Tėvai per daug reikalauja iš mokytojų auklėjant vaikus	1 (4,3 %)	11 (47,8 %)	11 (47,8 %)
Paprastai vengiu bendrauti su mokinių tėvais	-	1 (4,3 %)	22 (95,7%)
Tėvai pakankamai kompetentingi muzikiniame ugdyme	2 (8,7 %)	17 (73,9 %)	4 (17,4 %)
Tėvai supranta pamokų praleidimo žalą ugdymo procesui	16 (69,6 %)	6 (26,1 %)	1 (4,3 %)
Sprendžiant iškilusias mokymo(si) problemas, sunku rasti bendrą kalbą su tėvais	-	5 (21,7 %)	18 (78,3 %)
Dėl drausmės problemų tėvai labiau linkę kaltinti kitus vaikus	3 (13,0 %)	13 (56,5 %)	7 (30,4 %)
Tėvai labiau tiki savo vaikais, nei mokytojais	-	14 (60,9 %)	9 (39,1 %)
Nesutarimai su tėvais išsisprendžia greitai	20 (87,0 %)	2 (8,7 %)	1 (4,3 %)

Apibendrinant gautus rezultatus galima teigti, jog pedagogų požiūris į tėvų pastangas yra pakankamai teigiamas. 95,7 proc. mokytojų nevengia bendrauti su mokinių tėvais. Nesuvaržytą bendravimą, tikėtina, lemia tai, jog 47,8 proc. pedagogų nejaučia tėvų spaudimo dėl vaikų auklėjimo, nors, kita vertus, tiek pat respondentų suabejojo atsakydami į šį klausimą. Analizuojant, pastebėta, kad požiūriui į tėvų keliamus reikalavimus dėl vaikų auklėjimo įtakos turi mokytojų kvalifikacinė kategorija ($p > 0,04$). Mažesnę kategoriją turintys mokytojai labiau linkę manyti, kad tėvų reikalavimai ne per dideli. Tuo tarpu 87,5 proc. mokytojų metodininkų tuo abejoja.

87 proc. pedagogų kilusius nesusipratimus geba išspręsti greitai, todėl galima teigti, jog jie yra pakankamai diplomatiški bei lankstūs. Matome, kad rasti bendrą kalbą su tėvais 78,3 proc. mokytojų nėra sunku, o tai yra viena iš svarbiausių sėkmingam bendradarbiavimui reikalingų sąlygų. Analizuojant demografinių kintamųjų įtaką respondentų atsakymams,

paiškėjo, jog pedagogės moterys lengviau sprendžia nesusipratimus su mokinių tėvais. Tai patvirtina 88,2 proc. atsakiusiųjų moterų, tuo tarpu 50 proc. pedagogų vyrų linkę abejoti ($p=0,05$).

Siekiant iširti pedagogų nuomonę apie bendradarbiavimo su tėvais įtaką vaiko savijautai ir mokymuisi „Dagilėlyje“, respondentams buvo pateikti 7 klausimai (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

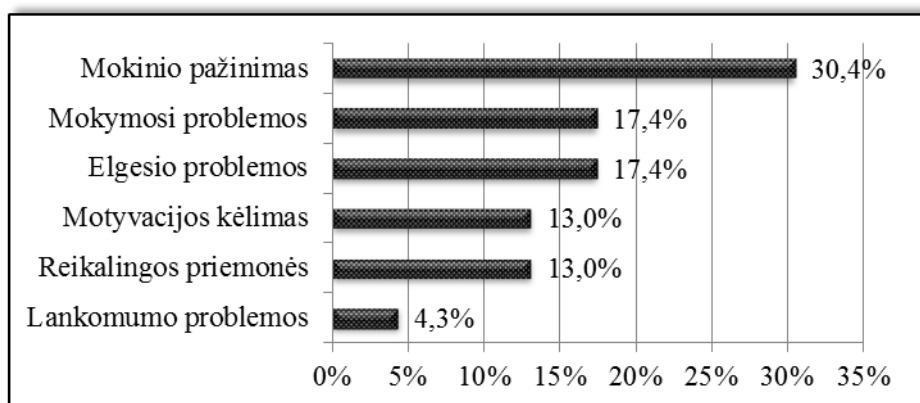
Mokytojų požiūris į jų bendradarbiavimo su tėvais įtaką vaiko savijautai ir mokymuisi „Dagilėlyje“ (N=23)

Teiginys	Dažniausiai	Abejoja	Kartais	Niekada
Drausmės problemas pamokose pavyksta išspręsti be tėvų pagalbos	19 (82,6)	2 (8,7)	2 (8,7)	-
Pokalbis su tėvais yra veiksminga drausminamoji priemonė	18 (78,3)	-	5 (21,7)	-
Geriau, kad vaikas žinotų apie mokytojo pokalbį su tėvais	17 (73,9)	4 (17,4)	2 (8,7)	-
Po mokytojo pokalbio su tėvais vaikas tampa uždaresnis	3 (13,0)	10 (43,5)	7 (30,4)	3 (13,0)
Problemiškų vaikų tėvai mažiau linkę bendrauti ir bendradarbiauti su mokytoju	11 (47,8)	3 (13,0)	8 (34,8)	1 (4,3)
Vaikas jaučiasi saugiau, kai žino apie pastovų mokytojų ir tėvų bendravimą	11 (47,8)	7 (30,4)	5 (21,7)	-
Motyvuoti vaikai kelia mažiau mokymosi ir drausmės problemų	20 (87,0)	2 (8,7)	1 (4,3)	-

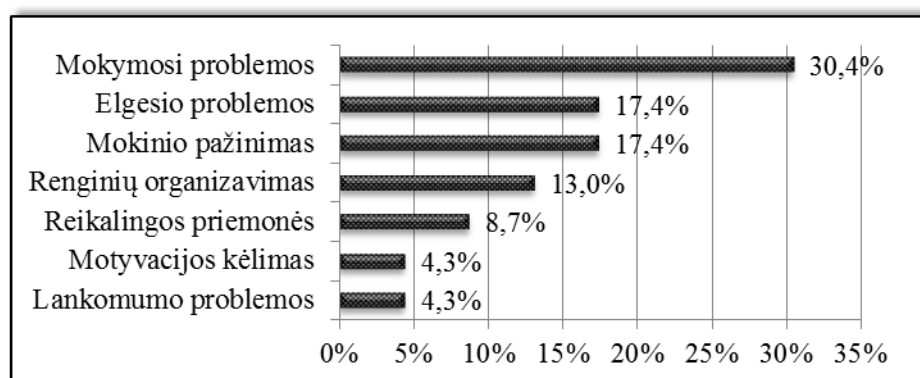
Atsakymų analizė rodo, jog 69,5 procentų mokytojų mano, kad vaiko savijautą ir saugumo jausmą mokykloje tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas veikia teigiamai. Kadangi „Dagilėlyje“ mokykloje mokosi berniukai, kurie paprastai dar aktyvesni tampa būryje, suprantama, kad drausmės problemos sunkiai išvengiamos. Taigi, nenuostabu, kad 82,6 proc. mokytojų sutinka, jog pokalbis su tėvais dažniausiai tampa veiksminga drausminamoji priemonė, tačiau 78,3 proc. pedagogų teigia paprastai drausmės problemas išsprendžiantys be tėvų pagalbos. Galima daryti išvadą, jog mokytojai pakankamai kompetentingi spręsti drausmės problemas organizuojant ugdomąją veiklą, o į tėvus pagalbos kreipiasi tik kraštutiniais atvejais. 73,9 proc. respondentų nuomone, geriau, kai vaikas žino apie mokytojo pokalbį su tėvais, vadinasi, remiantis ankstesniu teiginiu, jis dažniau jausis saugus. Tai patvirtina mokslininkų samprotavimus (Suslavičius, 2006), jog tam, kad vaikas jaustųsi saugus, jis turi žinoti savo galimo elgesio ribas. Užtikrinus saugumo jausmą taps lengviau ir teigiamai motyvuoti mokymuisi. Taigi, galima konstatuoti, jog tokiose situacijose išryškėja ugdymo proceso dalyvių susikalbėjimo bei lūkesčių suderinimo būtinybė. Įvykdžius minėtą sąlygą labai tikėtina, kad vaikas bus ramesnis ir labiau suinteresuotas siekti geresnių mokymosi rezultatų, o tėvų bei mokytojų bendradarbiavimas taps tik malonesniu. Motyvacijos mokymuisi įtaką vaiko

mokymosi rezultatams ir elgesiui patvirtina 87 proc. mokytojų nuomonė. Tačiau, jei po minėtų pokalbių vaikas tampa uždaresnis, ką dažniausiai teigia esant 13 proc. mokytojų, gali reikšti, jog jis tėvų buvo nubaustas. Tokiais atvejais vaikas gali jausti priešišumą mokytojui, o problemos dar paaštrėti. 47,8 proc. mokytojų atsakymai patvirtina ir teiginį, jog problemiškų vaikų tėvai mažiau linkę bendradarbiauti su pedagogu. Taigi, susidaro uždaras ratas – tėvai nenori bendrauti, mokytojai sunkiai prisikviečia juos pokalbiui, o susitikus nerandama bendros kalbos. Vaikas, tuo tarpu, renkasi tą pusę, kuri patogesnė jam, tačiau, deja, ne visada palankią pedagogo ir ugdymo proceso kokybės atžvilgiu.

Siekiant išsiaiškinti pedagogų lūkesčius tėvų pagalbos atžvilgiu, buvo pateikti du blokai su tais pačiais teiginiais, tačiau skirtingais tikslais. Viename buvo klausama kokios pagalbos iš tėvų pedagogas tikisi, o kitame – kokią dažniausiai gauna. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 6 ir 7 paveiksluose.

6 pav. Dažniausiai mokytojui reikalinga pagalba (N=23)

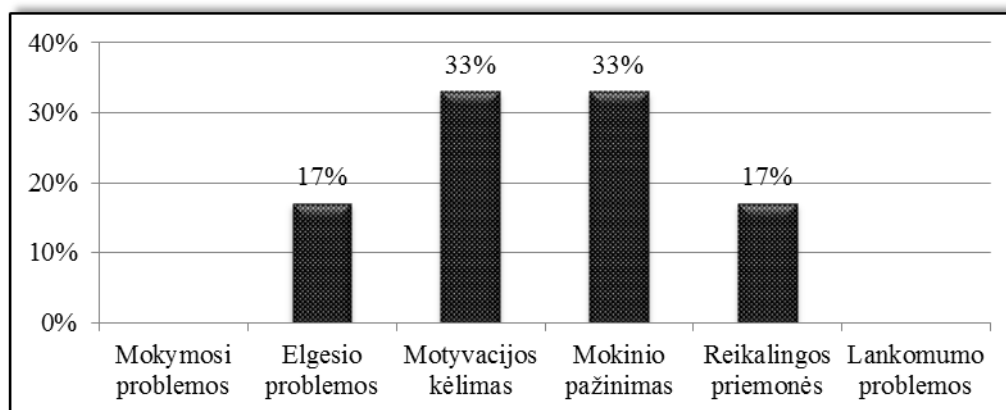
7 pav. Dažniausiai iš tėvų sulaukiama pagalba (N=23)

Iš pateiktų paveikslų duomenų pastebime, jog mokytojų lūkesčiai bei tėvų galimybės bendradarbiavimo atžvilgiu skiriasi. Labiausiai mokytojams reikalinga pagalba (30,4 proc.) būna stengiantis pažinti vaikus. Bendradarbiaujant su tėvais tai gali vykti žymiai greičiau, tačiau matome, kad visos reikalingos pagalbos yra gaunama tik kiek daugiau nei pusė (17,4 proc.). Mokymosi problemoms spręsti labiausiai tėvų pagalbos reikia 17,4 proc. mokytojų, o dažniausiai

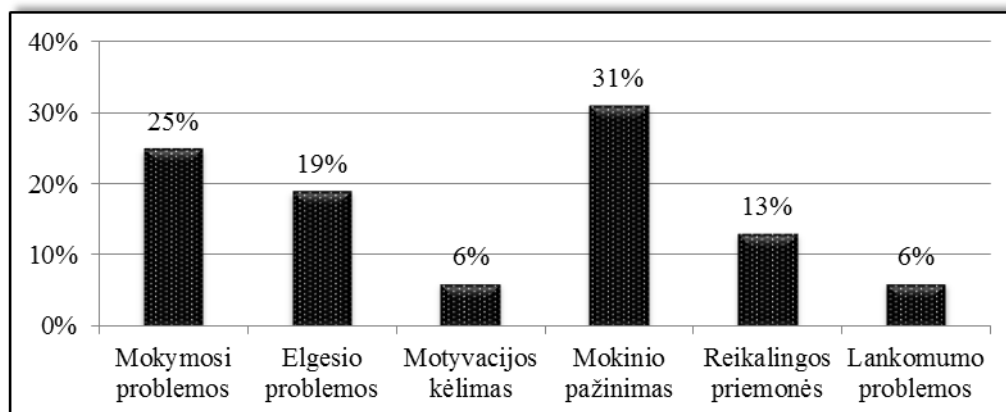
šios pagalbos sulaukia 30,4 proc. pedagogų. Motyvacijai stiprinti pirmiausia pagalbos norėtų sulaukti 13 proc. respondentų, tačiau dažniausiai jos sulaukia tik 4,3 proc.

Labiausiai pagalbos poreikį atitinka tėvų siūloma pagalba elgesio (17,4 proc.) bei lankomumo (4,3) problemoms įveikti.

Analizuojant kokiose srityse mokytojams labiausiai reikalinga tėvų pagalba, nustatyta, kad atsakymų pasiskirstymui turėjo įtakos pedagogo lytis (žr. 8 ir 9 pav.).

8 pav. Tėvų pagalbos poreikio vyrams pedagogams pasiskirstymas (N=6)

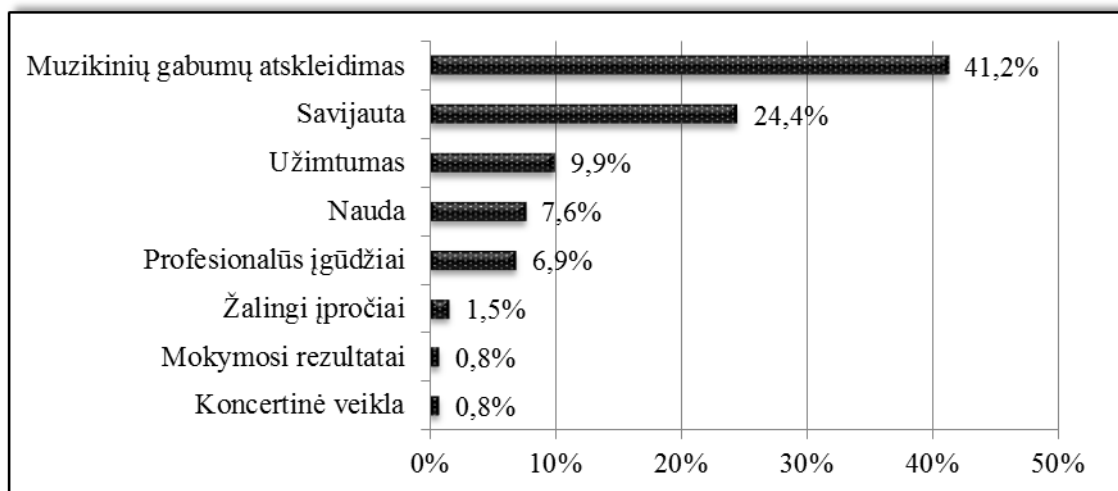

9 pav. Tėvų pagalbos poreikio moterims pedagogėms pasiskirstymas (N=17)

Iš pateiktų paveikslų matome, jog moterims reikalingos pagalbos sferų yra daugiau nei vyrams. Ketvirtadaliui pedagogių moterų reikalinga tėvų pagalba mokymosi problemoms spręsti. Tuo tarpu pedagogams vyrams ji svarbesnė mokinių motyvacijos kėlimo srityje (33 proc.), kas svarbu tik 6 procentams moterų. Lyginant reikalingos ir gaunamos tėvų pagalbos kieki galima daryti išvadą, kad mokymosi problemas pedagogės moterys sprendžia su tėvų pagalba, o pedagogams vyrams motyvuojant mokinius jos gali pritrūkti. Siekiant pažinti mokinių bendradarbiavimo su tėvais poreikis nuo lyties nepriklauso ir sudaro vidutiniškai vienodą procentinę dalį respondentų (apie 32 proc.).

3.3.2. Tėvų požiūrio tyrimas.

Pirmasis tėvų požiūrio į mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą skatinant vaiko motyvaciją neformaliajame muzikiniame ugdyme diagnostinis tyrimo blokas skirtas išsiaiškinti tėvų lūkesčius – ko jie tikisi iš vaiko muzikinės veiklos bei išryškinti sritis, kuriose tėvai būtų suinteresuoti labiau bendradarbiauti. Kadangi bendradarbiavimui ypatingai svarbus abiejų bendradarbiaujančių pusių lūkesčių suderinimas, tėvų buvo paprašyta sužymėti teiginius eiliškumu nuo jiems svarbiausio iki mažiausiai svarbaus (žr. 10 pav.).

10 pav. Svarbiausių tėvų lūkesčių vaiko neformaliojo muzikinio ugdymo atžvilgiu pasiskirstymas (N=122)

Matome, jog 41,2 proc. tėvų svarbiausia vaiko neformaliajame muzikiniame ugdyme yra vaiko muzikinių gabumų atskleidimas ir ugdymas, ir tik ketvirtadaliui respondentų labiausiai rūpi vaiko savijauta. Neformalią muzikinę veiklą kaip užimtumo po pamokų užtikrinimą rinkosi 9,9 proc. tėvų. Dar mažiau svarbiausiuoju lūkesčiu pasirinko naudą ateityje (7,6 proc.) bei profesionalių įgūdžių lavinimą (6,9 proc.). Mažiausiai respondentų kaip svarbiausią tikslą nurodė žalingų įpročių prevenciją (1,5 proc.), vaiko mokymosi rezultatus (0,8 proc.) bei koncertinę vaiko veiklą (0,8proc.).

Analizuojant atsakymų priklausomumą nuo demografinių kintamųjų pastebėta, jog svarbiausi tėvų lūkesčiai priklauso nuo jų išsilavinimo ($p=0,03$). 48,9 proc. žemesnį nei aukštasis bei 41,6 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių tėvų svarbiausiu vaiko neformaliojo ugdymo procese pasirinko muzikinių gabumų atskleidimą. Vaiko savijauta žymiai aktualesnė 33,8 proc. respondentų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tuo tarpu ji svarbiausia tik 13,3 proc. žemesnio išsilavinimo tėvų. Pastariesiems kiek svarbesnė yra muzikinio ugdymo nauda vaikui ateityje (15,6 proc.). Nė vienas aukštąjį išsilavinimą turinčių tėvų kaip svarbiausio neišskyrė nei žalingų įpročių prevencijos, nei koncertinės veiklos. Tuo tarpu profesionalių įgūdžių svarbai

išsilavinimas neturėjo žymesnės įtakos. Ją pasirinko 6,7 proc. turinčių žemesnį bei 7,8 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių tėvų.

Įdomu ir tai, jog respondentų atsakymai priklausė ir nuo tėvų muzikinio išsilavinimo ($p > 0,01$). Daugiau nei pusė (51,6 proc.) baigusių muzikos mokyklas ar studijavusių muziką aukštosiose mokyklose svarbiausiu dalyku vaiko neformaliajame muzikiniame ugdyme laiko vaiko savijautą, tuo tarpu šį teiginį pasirinko tik 17,6 proc. neturinčių muzikinio išsilavinimo tėvų. Pastariesiems svarbiausias yra vaiko muzikinių gabumų atskleidimas (49,5 proc.), kuris svarbus žymiai mažesnei daliai (29 proc.) turinčių muzikinį išsilavinimą.

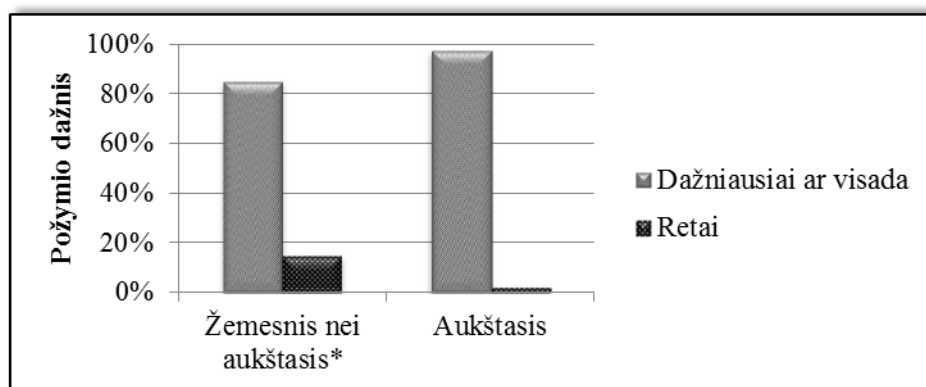
Tyrimu siekta išsiaiškinti tėvų požiūrį į vaiko neformalios muzikinės veiklos sėkmę ir ją sąlygojančius veiksnius. Tėvų santykį su vaiku ir jo savijauta neformaliojo muzikinio ugdymo procese, buvo tikimasi atskleisti 8 teiginiais (žr. 16 lentelę).

16 lentelė

Tėvų santykis su vaiku ir jo savijauta neformaliojo muzikinio ugdymo procese (N=131)

Teiginys	Dažniausiai	Nežino	Kartais ar niekada
Džiaugiamės sūnaus pasiekimais muzikinėje veikloje	125 (95,4 %)	-	4 (3,1 %)
Sūnus žino mūsų nuomonę apie jo pasiekimus muzikinėje veikloje	127 (96,9 %)	-	3 (2,3 %)
Sūnus pasidalina savo sėkme ir problemomis „Dagilėlyje“	111 (84,7 %)	5 (3,8 %)	15 (11,5 %)
Sūnus laimingas užsiimdamas muzikine veikla	112 (85,5 %)	5 (3,8 %)	13 (9,9 %)
Sūnus noriai dalyvauja koncertuose	119 (90,8 %)		9 (6,9 %)
Sprendžiant problemas, sunku rasti bendrą kalbą su „Dagilėlio“ mokytojais	4 (3,1 %)	4 (3,1 %)	121 (92,4 %)
Dėl kitų vaikų elgesio sūnui sunku gerai mokytis	3 (2,3 %)	15 (11,5 %)	110 (84,0 %)
Sūnaus pasiekimus neigiamai veikia nuovargis dėl aktyvios papildomos veiklos kituose būreliuose	8 (6,1 %)	18 (13,7 %)	103 (78,6 %)

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog 95,4 proc. tėvų dažniausiai ar visada džiaugiasi vaikų neformalios veiklos rezultatais ir apie tai jiems vienaip ar kitaip parodo (96,9 proc.). Tačiau pastebėta, jog tėvų atsakymai į minėtus teiginius priklausė nuo jų išsilavinimo ($p = 0,02$). Sprendžiant iš rezultatų, panašu, jog aukštojo išsilavinimo neturintys tėvai rečiau kalbasi su vaiku apie jo pasiekimus neformalioje muzikinėje veikloje. Dar labiau nuo tėvų išsilavinimo priklauso ir vaikų noras dalyvauti koncertuose ($p < 0,01$) (žr. 11 pav.)

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

11 pav. Tėvų išsilavinimo įtaka vaikų norui dalyvauti koncertuose (N=131)

Vaikai, kurių tėvai neturi aukštojo išsilavinimo rečiau nori dalyvauti koncertuose. Galima manyti, jog jie nesulaukia pakankamo paskatinimo ar jaučia nepasitikėjimą savo jėgomis. Įtakos gali turėti ir ekonominė šeimos padėtis, ypač jei vaikai tarpusavyje pasipasakoja ką veikia po koncertų, kaip tėvai juos skatina ar panašiai. Sunkiai gyvenančių šeimų atžalos gali jausti nepilnavertiškumo jausmą ar pavydėti kitiems bendraamžiams. Suprantama, jog vaiko motyvacijai tai turės neigiamos įtakos.

Analizuojant respondentų atsakymus paaiškėjo, jog tėvai, kurių vaikai retai džiaugiasi koncertine veikla: dažniau linkę pasitikėti sūnaus pasakojimais apie jo muzikinę veiklą ($p < 0,03$); dažniau teigia, jog daugiausiai informacijos gauna tėvų susirinkimuose bei dar dažniau – pažymių knygelėse. Taip pat daugiau nei dvigubai dažniau šie tėvai teigia negalintys bendradarbiauti su mokytojais. Todėl galima manyti, jog ir individualiai su mokytoju jie pasikalba rečiau. Tai gali būti viena svarbiausių vaiko motyvacijos koncertinei veiklai (ir iš viso muzikinei neformaliai veiklai) stokos priežasčių. Pirmiausia dėl to, kad tėvams gali trūkti informacijos apie motyvacijos stiprinimo būdus. Tuo labiau, kad, kaip jau minėta, šių vaikų tėvų išsilavinimas yra žemesnis. Mokytojai taip pat gal ne visada pakankamai pažįsta mokinį, nes iš tėvų sulaukia mažiau informacijos. Patebėta, jog minėta dalis tėvų trigubai dažniau nei turinčių aukštąjį išsilavinimą kaip paskatinimo priemonę renkasi pramoginę veiklą. Tačiau žinant, jog tai tėra išorinės motyvacijos skatinimo būdas ir gana trumpalaikis, galima spėti, jog šios priemonės vaiko koncertinės veiklos motyvacijai padeda tik tuo metu. Tėvai ir pedagogai turėtų labiau atkreipti dėmesį į vaikų *vidinės* motyvacijos formavimą ir stiprinimą. Patikrinus ar mokytojų pasirinktas tėvų įtraukimo į bendradarbiavimą būdas turėtų įtakos vaiko savijautai muzikinėje veikloje, pastebėta, jog tėvai, kurių sūnūs retai džiaugiasi savo neformalia veikla, teigia negalintys bendradarbiauti su mokytoju. Taigi, galime tvirtinti, jog *tėvų palaikymas ir bendradarbiavimas su pedagogais gali būti ypač svarbus vidinės vaiko motyvacijos muzikinei neformaliai veiklai stiprinimui.*

Išsiaiškinta, jog 93,1 proc. tėvų vaikus muzikinei neformaliai veiklai dažniausiai skatina pagyrimais. 30,5 proc. šeimų kaip paskatinimą pripažįsta bendrą pramoginę veiklą.

Atsakymų rezultatai rodo, kad 84,7 proc. vaikų pasitiki tėvais ir dažniausiai dalinasi su jais savo įspūdžiais ar problemomis. Vadinasi, tėvų ir vaikų ryšys yra pakankamai tvirtas. 92,4 proc. tėvų taip pat teigia, jog su „Dagilėlio“ mokyklos mokytojais jie visada ar dažniausiai randa bendrą kalbą sprendžiant kilusias problemas. Tad galima daryti išvadą, jog vaiko motyvacijos užsiimti neformalia muzikine veikla skatinimui pedagogų ir tėvų ryšys yra palankus.

Analizuojant duomenis pastebėta, jog 6,1 proc. tėvų teigia, jog vaikų, kurie lanko daugiau papildomų būrelių rezultatams įtaką daro nuovargis. Pažymėtina, jog atsakymų į šį teiginį pasirinkimą lėmė ir tėvų muzikinis išsilavinimas ($p > 0,04$). Muzikinį išsilavinimą turintys tėvai dažniau pripažįsta papildomų būrelių neigiamą įtaką vaiko rezultatams dėl didesnio nuovargio.

Tėvams, kaip ir pedagogams, buvo pateikti klausimai apie veiksnius, skatinančius vaiko motyvaciją užsiimti neformalia muzikine veikla (žr. 17 lent.). Tikėtasi, jog taip bus lengviau išsiaiškinti mokytojų ir pedagogų požiūrių panašumus ir skirtumus.

17 lentelė

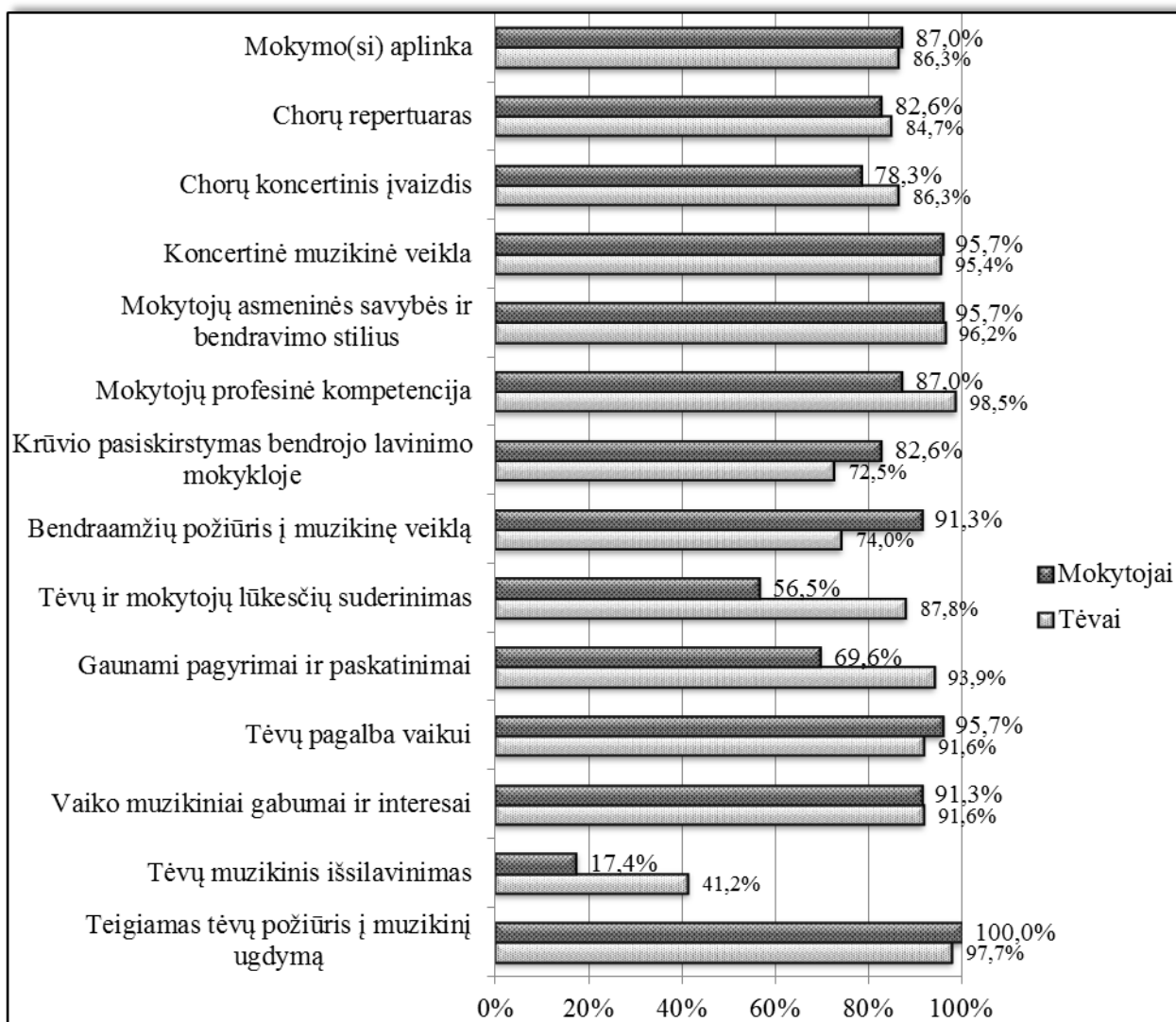
Tėvų požiūris į veiksnius, skatinančius vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai
(N=131)

Teiginys	Sutinku	Abejoju	Nesutinku
Teigiamas tėvų požiūris į muzikinį ugdymą	128 (97,7 %)	1 (0,8 %)	2 (1,5 %)
Tėvų muzikinis išsilavinimas	54 (41,2 %)	54 (41,2 %)	23 (17,6 %)
Vaiko muzikiniai gabumai ir interesai	120 (91,6 %)	9 (6,9 %)	2 (1,5 %)
Tėvų pagalba vaikui	120 (91,6 %)	7 (5,3 %)	4 (3,1 %)
Gaunami pagyrimai ir paskatinimai	123 (93,9 %)	5 (3,8 %)	3 (2,3 %)
Tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimas	115 (87,8 %)	14 (10,7 %)	2 (1,5 %)
Bendraamžių požiūris į muzikinę veiklą	97 (74,0 %)	28 (21,4 %)	6 (4,6 %)
Racionalus krūvio pasiskirstymas bendrojo lavinimo mokykloje	95 (72,5 %)	28 (21,4 %)	8 (6,1 %)
Mokytojų profesinė kompetencija	129 (98,5 %)	2 (1,5 %)	-
Mokytojų asmeninės savybės ir bendravimo stilius	126 (96,2 %)	3 (2,3 %)	2 (1,5 %)
Koncertinė muzikinė veikla	125 (95,4 %)	6 (4,6 %)	-
Chorų koncertinis įvaizdis	113 (86,3 %)	18 (13,7 %)	-
Chorų repertuaras	111 (84,7 %)	20 (15,3 %)	-
Mokymo(si) aplinka	113 (86,3 %)	16 (12,2 %)	2 (1,5 %)

Iš lentelės duomenų matome, jog daugiausiai tėvų kaip veiksmingiausių vaiko neformalios veiklos motyvaciją skatinančius veiksnius pripažįsta mokytojų profesinę kompetenciją (98,5 proc.), teigiamą tėvų požiūrį į muzikinį ugdymą (97,7 proc.), mokytojų asmenines savybes ir bendravimo stilių (96,2 proc.), koncertinę muzikinę veiklą (95,4 proc.)

vaiko gaunamus pagyrimus ir paskatinimus (93,9 proc.), muzikinius vaiko gabumus ir interesus (91,6 proc.) bei tėvų pagalbą vaikui (91,6 proc.). Mažiausiai pritarimo (41,2 proc.) iš tėvų (kaip ir iš pedagogų) sulaukė teiginys, jog motyvaciją skatina tėvų muzikinis išsilavinimas. Jis abejonių sukėlė didžiausiam skaičiui respondentų.

Mokytojų ir tėvų požiūrio į vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai skatinančius veiksnius palyginimui sudaryta papildoma diagrama (žr. 12 pav.).

12 pav. Tėvų ir pedagogų požiūrio į neformalią muzikinę veiklą skatinančius veiksnius pasiskirstymas (N=23; N=131)

Iš lentelės duomenų matome, kad labiausiai tėvų ir pedagogų požiūriai išsiskiria dėl lūkesčių suderinimo naudos vaikų motyvacijos skatinimui. Net 30 proc. daugiau tėvų teigiamai vertina šį veiksni. Nedaug skiriasi ir nuomonių apie pagyrimų ir paskatinimų bei tėvų muzikinio išsilavinimo naudą pasiskirstymas. Tačiau pastebima, jog mokytojai dažniau įsitikinę, jog bendraamžių požiūris į vaiko muzikinę veiklą motyvaciją jai skatina. Šį skirtumą galima būtų aiškinti tuo, kad pedagogai dažniau susiduria su moksleivių santykių ypatumais „Dagilėlio“

mokykloje, tuo tarpu tėvai – ir bendrojo lavinimo mokyklose. Jose, kaip jau minėta anksčiau, bendraamžių neigiama įtaka labiau jaučiama.

Analizuojant tyrimo duomenis demografinių kintamųjų aspektu, nustatyta, jog respondentų statusas šeimoje turėjo įtakos ne vieno teiginio atsakymams. Pavyzdžiui, 10,5 proc. anketas užpildžiusių tėčių nuomone, motyvacijos muzikinei veiklai neskatina vaiko muzikiniai gabumai ($p>0,00$), o apklausoje dalyvavę globėjai abejoja tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimo ($p>0,00$), chorų koncertinio įvaizdžio ($p>0,00$), chorų repertuaro ($p>0,00$) bei mokymosi aplinkos ($p=0,00$) teigiama įtaka vaiko motyvacijai.

Tiriant respondentų amžiaus įtaką teiginio apie bendraamžių požiūrio į muzikinę veiklą kaip motyvuojantį veiksnį, paaiškėjo, kad 83,3 proc. nesutinkančių buvo tėvai iki 40 metų ($p>0,03$). Taip pat 83,3 proc. abejojančių koncertinės muzikinės veiklos motyvuojančia įtaka buvo tėvai neturintys aukštojo išsilavinimo. Šie atsakymai patvirtina anksčiau minėtą žemesnį išsilavinimą turinčių tėvų nuomonę apie vaikų nenorą dalyvauti koncertuose (žr. 11 pav.). Pastebėta, jog tėvų požiūris į chorų repertuarą, kaip motyvaciją muzikuoti skatinantį veiksnį, priklauso nuo to, kurioje klasėje vaikai mokosi ($p=0,04$). 57,9 proc abejojančių respondentų vaikai mokosi pradinėse „Dagilėlio“ mokyklos klasėse. Svarstant, kokios gali būti minėtų pasirinkimų priežastys, galima spėti, jog ne vienas iš berniukų norėtų dainuoti daugiau populiariosios pramoginės muzikos kūrinių ir, aišku, jiems tenka nusivilti, kai šis noras neišpildomas. Galbūt į koncertus ateinantiems tėvams taip pat atrodo, jog chorų repertuaras per rimtas ir sudėtingas, tad jų nuomonė galėjo atsispindėti minėtuose atsakymų rezultatuose. Nors analizuojant žvalgomojo tyrimo rezultatus, kur vaikai galėjo išsakyti savo nuomonę apie jiems nepatinkančius dalykus, rasti tik keleto vaikų atsakymai, jog jie norėtų, kad jų repertuare būtų mažiau klasikinių kūrinių.

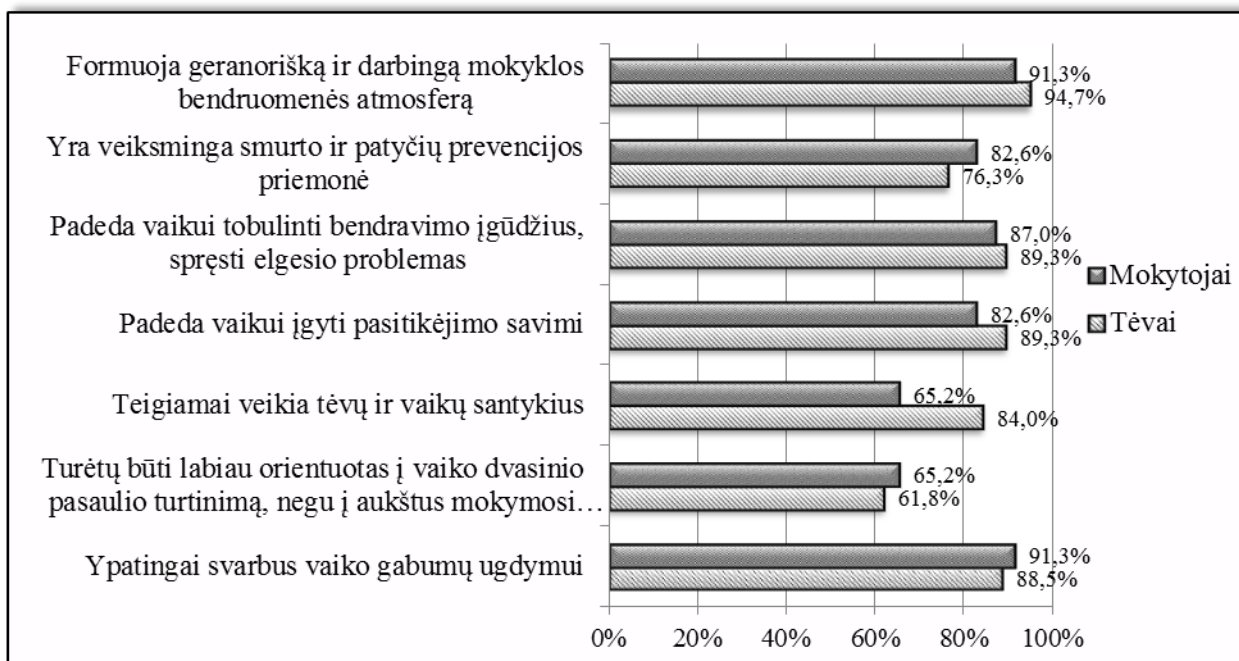
Tėvų požiūris į mokymo(si) aplinkos įtaką vaiko mokymosi motyvacijai priklausė nuo klasės, kurioje mokosi sūnus ($p<0,05$). Tik pradinukų tėvai nepritarė, jog mokymosi motyvaciją stiprina aplinka. Panašu, kad jie mažųjų mokymosi aplinką įsivaizduoja žaismingesnę arba iš tikro mano, jog aplinka neturi reikšmės neformalios muzikinės veiklos motyvacijai. Daugiausiai abejoja 7-KMU klasėse besimokančių mokinių tėvai (31,3 proc.). Tikėtina, dėl to, kad tokio amžiaus moksleiviai dėmesį labiau kreipia į kitus dalykus, pavyzdžiui, bendraamžių draugiją, o ne mokymo(si) aplinką.

Diagnostinis teiginių blokas, skirtas išsiaiškinti tėvų nuomonę apie *bendradarbiavimą su neformaliojo muzikinio ugdymo pedagogais*, buvo sudarytas iš 8 teiginių (žr. 18 lentelę).

Teiginys	Sutinka	Nežino	Nesutinka
Ypatingai svarbus vaiko gabumų ugdymui	116 (88,5 %)	11 (8,4 %)	4 (3,1 %)
Turėtų būti labiau orientuotas į vaiko dvasinio pasaulio turtinimą, negu į aukštus mokymosi rezultatus	81 (61,8 %)	36 (27,5 %)	14 (10,7 %)
Tobulina tėvų ir vaikų santykius	110 (84,0 %)	15 (11,5 %)	6 (4,6 %)
Padedą vaikui įgyti pasitikėjimo savimi	117 (89,3 %)	12 (9,2 %)	2 (1,5 %)
Padedą vaikui tobulinti bendravimo įgūdžius	117 (89,3 %)	8 (6,1 %)	6 (4,6 %)
Yra veiksminga smurto ir patyčių mokykloje prevencijos priemonė	100 (76,3 %)	22 (16,8 %)	9 (6,9 %)
Formuoja geranorišką ir darbingą mokyklos bendruomenės atmosferą	124 (94,7 %)	7 (5,3 %)	-
Atima per daug laiko	12 (9,2 %)	18 (13,7 %)	101 (77,1 %)

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, jog beveik visi respondentai (94,7 proc.) sutinka su teigiama pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo įtaka mokyklos bendruomenės atmosferai. Labiau abejoti šiuo teiginiu linkę žemesnį išsilavinimą turintys tėvai ($p < 0,01$). Tėvai pripažįsta bendradarbiavimo svarbą vaiko pasitikėjimo savimi stiprinimui (89,3 proc.), bendravimo įgūdžių tobulinimui (89,3 proc.) bei gabumų ugdymui (88,5 proc.). Kiek mažiau reikšmės skiria tėvų ir vaikų santykių tobulinimui, tačiau lyginant su kitais atsakymais, bendradarbiavimo teigiama įtaka tam pakankamai svarbi (84 proc.). Daugiau abejonių respondentams sukėlė teiginiai apie mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą kaip smurto ir patyčių prevencijos priemonę bei dvasinio vaiko pasaulio turtinimo būtinybę. Pastarasis teiginys susilaukė mažiausiai pritariančių (61,8 proc.) nuomonių. Pastebėta, jog labiau vaiko dvasinio pasaulio turtinimu suinteresuoti muzikinį išsilavinimą turintys tėvai (78,8 proc.) ($p > 0,02$). Tikėtina, jog ši grupė tėvų geriau žino, kokią didelę naudą vaiko vidinio pasaulio plėtotei gali turėti muzikinis ugdymas. 50 proc. tėvų ar globėjų, kurie vaiko pasiekimais džiaugiasi tik kartais, mano, jog dvasinio pasaulio turtinimas nėra toks svarbus kaip mokymosi rezultatai ($p < 0,04$). Tuo tarpu vaiko pasiekimais besidžiaugiančių tėvų tik 9,6 proc. atsakė neigiamai. Beveik taip pat pasiskirstė ir respondentų atsakymai į teiginį apie smurto ir patyčių prevenciją ($p > 0,00$), tačiau išryškėjo besidžiaugiančių vaiko pasiekimais tėvų dalis, kuri mano, jog bendradarbiaujant su mokytojais lengviau išvengti smurto ir patyčių mokykloje. Panašu, jog ši dalis tėvų labiau rūpinasi vaiko savijauta muzikos mokykloje. Be to, 75 proc. tėvų, kurie tik kartais pasidžiaugia vaiko pasiekimais neformaliojoje muzikinėje veikloje, teigia, kad bendradarbiavimas su mokytojais atima per daug laiko ($p = 0,00$), o 79,2 proc. savo vaikus palaikančių tėvų tam savo laiko negaili.

Lyginant tėvų atsakymus su į tuos pačius teiginius atsakiusių pedagogų nuomone, galima pastebėti, jog požiūriai nedaug skiriasi, išskyrus tai, kad tėvai linkę beveik 20 proc. geriau vertinti teigiamą bendradarbiavimo įtaką jų santykiams su vaikais (žr. 13 pav.).

13 pav. Mokytojų ir tėvų požiūrio į ugdytojų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme pasiskirstymas (N=23; N=131)

Ir pedagogams, ir tėvams buvo užduotas atviras klausimas: „Kuo, Jūsų manymu, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme skiriasi nuo bendradarbiavimo bendrojo lavinimo mokykloje?“. Apibendrinant respondentų atsakymus, galima teigti, jog tėvai (68 proc. atsakiusiųjų) labiau vertina bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme kaip nuoširdesnę, artimesnę, ne tokį formalų, kūrybiškesnę, o svarbiausia – labiau orientuotą į vaiko gerovę. Panašią nuomonę išreiškė 45 proc. į minėtą klausimą atsakiusiųjų mokytojų. Tuo tarpu daugiau mokytojų pabrėžia, jog jų bendradarbiavimas su tėvais neformaliajame muzikiniame ugdyme pasižymi didesniu dėmesiu vaiko kryptingam – muzikiniam ugdymui.

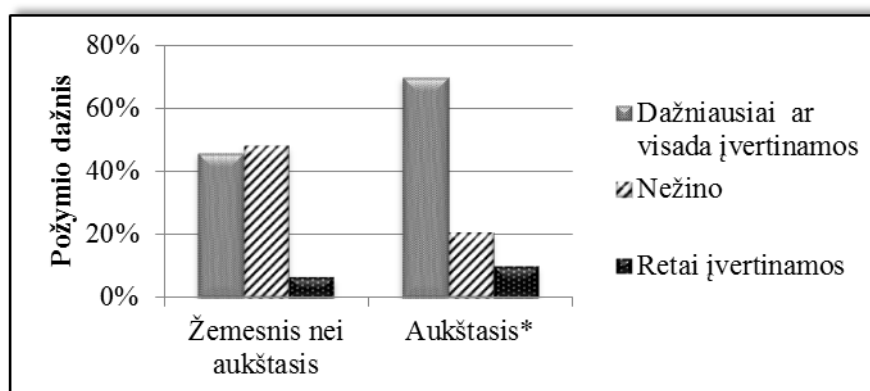
Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti ir tėvų nuomonę apie bendradarbiavimą su „Dagilėlio“ mokyklos pedagogais. Teiginiai sudaryti stengiantis išsiaiškinti situaciją įvairiais bendradarbiavimo kokybę atspindinčiais aspektais (žr. 19 ir 20 lentelę).

Tėvų požiūris į jų bendradarbiavimą su „Dagilėlio“ mokyklos pedagogais (N=131)

Teiginys	Dažniausiai	Nežino	Kartais
Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grįstas abipusiu pasitikėjimu ir pagarba	125 (95,4 %)	5 (3,8 %)	1 (0,8 %)
Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo tikslas yra vaiko gerovė	127 (96,9 %)	4 (3,1 %)	-
Pedagogai atsižvelgia į tėvų nuomonę apie vaikų ugdymo(si) procesą	118 (90,1 %)	11 (8,4 %)	2 (1,5 %)
Tėvų pastangos ir pagalba per mažai vertinamos	11 (8,4 %)	40 (30,5 %)	80 (61,1 %)
Gauname visą mus dominančią informaciją apie sūnaus mokymąsi	127 (96,9 %)	2 (1,5 %)	2 (1,5 %)
Tėvai pirmi rodo iniciatyvą bendradarbiavimui su mokykla	27 (20,6 %)	46 (35,1 %)	58 (44,3 %)
Tėvų komiteto veikla mokykloje mums yra žinoma	87 (66,4 %)	12 (9,2 %)	32 (24,4 %)
Mus tenkina dabartinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas	123 (93,9 %)	4 (3,1 %)	4 (3,1 %)

Respondentų atsakymų duomenys rodo, jog 93,9 proc. tėvų dabartinis bendradarbiavimas su „Dagilėlio“ mokykla tenkina. Beveik visų (96,9 proc.) tyrime dalyvavusių tėvų nuomone, ugdytojai jaučia pasitikėjimą bei pagarbą vieni kitiems, kas yra labai svarbu kokybiškam bendradarbiavimui.

Žemesnio išsilavinimo reikšmė nustatyta ir tėvų abejonėms, jog jų bendradarbiavimo su mokytojais tikslas yra vaiko gerovė ($p < 0,01$). Tuo tarpu dažniau savo pastangų bendradarbiaujant su mokytojais įvertinimą pastebi aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai ($p < 0,01$) (žr. 14 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

14 pav. Tėvų nuomonė apie jų pastangų įvertinimą. Išsilavinimo aspektas (N=131)

Analizuojant atsakymus paaiškėjo, jog labiausiai tėvų nuomonės išsiskyrė dėl to, kas dažniausiai būna bendradarbiavimo iniciatorius. 20,6 proc. tėvų įsitikinę, jog paprastai būtent jie

pirmieji paskatina bendradarbiavimą su mokytojais. Šiek tiek daugiau nei trečdalis tėvų (35,1 proc.) suabejojo pasirinkdami atsakymo variantą.

20 lentelė

Tėvų požiūris į jų bendradarbiavimą su „Dagilėlio“ mokyklos pedagogais (N=131)

Teiginys	Pritaria	Abejoja	Nepritaria
Naudojamės savo teise ir pareiga domėtis vaiko pasiekimais ir dalyvauti mokyklos gyvenime	127(96,9 %)	4 (3,1 %)	-
Pasitikime mūsų sūnų mokančių mokytojų kompetencija	128 (97,7 %)	3 (2,3 %)	-
Mums priimtinas pedagogų bendravimo su ugdytinių tėvais stilius	123 (93,9 %)	8 (6,1 %)	-
Iškylus sunkumams, vaikui mokykloje suteikiama reikalinga pedagoginė ar psichologinė pagalba	112 (85,5 %)	18 (13,7 %)	1 (0,8 %)
Aiškiai pastebime sūnaus muzikinių žinių ir gebėjimų tobulėjimą	125 (95,4 %)	6 (4,6 %)	-
Pastebime sūnaus bendravimo įgūdžių teigiamus pokyčius	113 (86,3 %)	16 (12,2 %)	2 (1,5 %)
Pasinaudojame galimybe stebėti atviras pamokas	54 (41,2 %)	20 (15,3 %)	57 (43,5 %)
Lankomės renginiuose, kuriuose dalyvauja sūnus	126 (96,2 %)	5 (3,8 %)	
Lankomės ir kituose renginiuose, kuriuose dalyvauja mokyklos kolektyvai	99 (75,6 %)	15 (11,5 %)	17 (13,0 %)
Mokyklos renginių kokybė atitinka mūsų lūkesčius	123 (93,9 %)	8 (6,1 %)	-
Darbo apimtys trukdo dažnai lankytis mokykloje	60 (45,8 %)	13 (9,9 %)	58 (44,3 %)

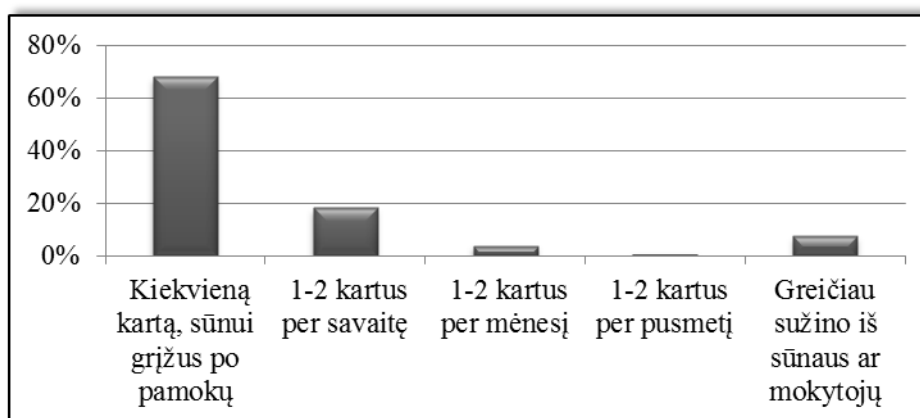
96,9 proc. tėvų naudojami savo teise gauti su vaiko ugdymu(si) susijusią informaciją bei dalyvauti mokyklos gyvenime. Vienas iš pasitikėjimą pedagogais ir ugdytojų bendradarbiavimą skatinančių priemonių galėtų būti atvirų pamokų, kuriose tėvai galėtų susipažinti su mokytojo darbo metodika, vaiko dalyvavimo pamokoje pobūdžiu ar pan. Tačiau tyrimo duomenys rodo, jog šia galimybe pasinaudoja tik 41,2 proc. tėvėlių. Panašu, jog toks rezultatas galėjo lemti pedagogų nuomonę apie atvirų pamokų naudą ugdytojų bendradarbiavimui. Teiginiui pritariančių tebuvo 60,1 proc. respondentų. Galima daryti išvadą, jog ši priemonė gali būti taikoma tik retkarčiais ar esant būtinybei konkreataus vaiko atžvilgiu.

Remiantis 90,1 proc. tėvų atsakymais galima teigti, jog pedagogai juos įtraukia į ugdymo proceso organizavimą bei atsižvelgia į jų nuomonę. Geriems bendradarbiaujančių ugdytojų santykiams įtakos tikriausiai turi ir pedagogų bendravimo su tėvais stilius, kurį palankiai įvertino 93,9 proc. respondentų. Visgi, pastebėta, jog bendradarbiavimo nuoširdumu abejoja tik žemesnį išsilavinimą turintys tėvai ar globėjai, o ypač tėčiai ($p>0,00$).

Lyginant atsakymus apie vaikų įgūdžių tobulėjimą, matome, jog, tėvų nuomone, muzikinių gebėjimų (95,4 proc.) progresas labiau pastebimas nei socialinių įgūdžių (86,3 proc.).

Analizuojant tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo renginių ar jų organizacijos metu galimybes paaiškėjo, jog šis būdas gali būti veiksmingas, nes 96,2 proc. tėvų juose dalyvauja. Vadinasi, pedagogai gali skatinti tėvus prisidėti prie organizacinių reikalų akcentuojant, jog taip jie padės vaikui pasijusti laimingesniu ar pan. Vaiko, o tuo pačiu ir tėvų, muzikinio akiračio plėtimui tinka ir lankymasis kituose muzikiniuose renginiuose ar dalyvavimas mokyklos rengiamuose projektuose. Net 75,6 proc. tėvų atsakymai, jog jie ateina ne tik į savo sūnaus, bet ir kitų mokyklos kolektyvų koncertus, patvirtina rezultatus, jog renginių kokybė tėvų bendruomenę tenkina.

Diagnostinio bloko, skirto išsiaiškinti tėvų požiūrį į domėjimąsi vaiko rezultatais, atsakymų rezultatai parodė, jog dauguma tėvų vienokiu ar kitokiu būdu gana dažnai pasidomi kaip vaikui „Dagilėlyje“ sekasi (žr. 15 pav.).

15 pav. Tėvų domėjimosi vaiko rezultatais „Dagilėlyje“ dažnis ir pobūdis (N=131)

Žinant, jog neformalusis muzikinis ugdymas yra neprivalomas, įdomu buvo išsiaiškinti, ką tėvai mano apie vaikui namuose atlikti skiriamas užduotis. Atsakymo rezultatai pateikiami lentelėje (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

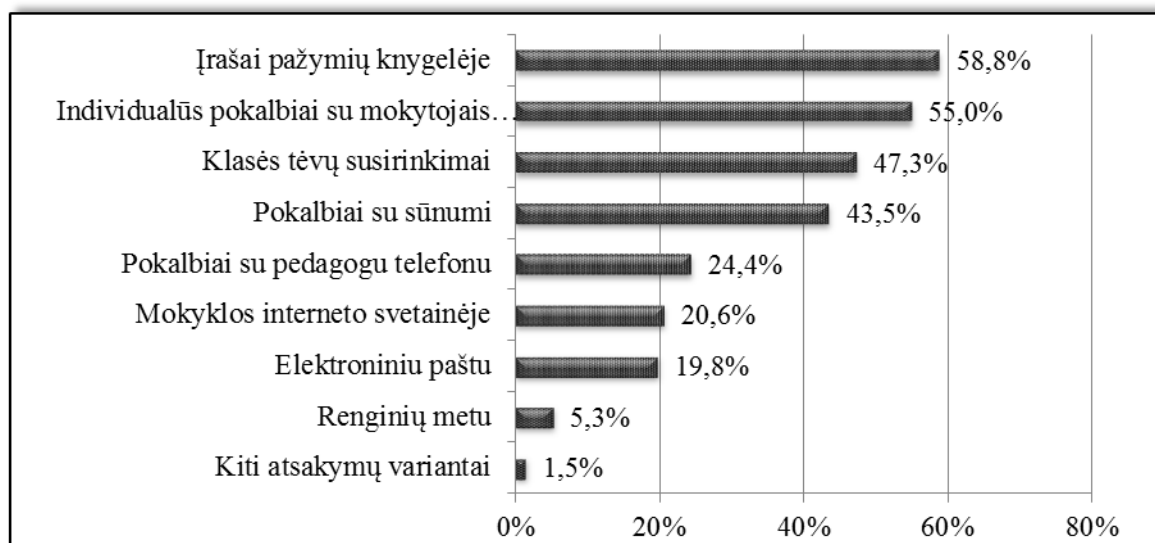
Tėvų požiūris į „Dagilėlyje“ užduodamų namų darbų svarbą (N=131)

Teiginys	Taip	Abejoju	Ne
Namų darbai pamokoms „Dagilėlyje“ tokie pat svarbūs kaip ir bendrojo lavinimo mokykloje.	110 (84,0 %)	14 (10,7 %)	7 (5,3 %)
Patikrinu, ar sūnus atlieka namų darbus pamokoms „Dagilėlyje“	82 (62,6 %)	17 (13,0 %)	32 (24,4 %)
Stengiamės, kad namuose bent šiek tiek pagrotų	124 (94,7 %)	6 (4,6 %)	1 (0,8 %)
Paruošia namų darbus, jei lieka laiko nuo namų darbų bendrojo lavinimo mokyklai	67 (51,1 %)	23 (17,6 %)	41 (31,3 %)
Manau, kad viską turi padaryti „Dagilėlyje“	27 (20,6 %)	47 (35,9 %)	57 (43,5 %)
„Dagilėlyje“ gauna per daug namų darbų	2 (1,5 %)	27 (20,6 %)	102 (77,9 %)

Analizuojant rezultatus paaiškėjo, jog namų darbų svarbumu „Dagilėlyje“ neabejoja 84 proc. tėvų. Nuomonių pasiskirstymui vėl buvo svarbus respondentų išsilavinimas ($p < 0,05$). Žemesnį išsilavinimą turintys tėvai beveik šimtu procentu (93,8 proc.) linkę pritarti, kad namų darbai „Dagilėlyje“ tokie pat svarbūs kaip ir bendrojo lavinimo mokykloje. Tačiau aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų tarpe pastebėta mažesnė pritariančiųjų dalis (78,3 proc.), o 8,4 proc. atsakė neigiamai. Tikriausiai dėl to išsiskyrė ir tėvų nuomonės, kad vaikams namuose visai neturėtų būti užduodama namų darbų ($p < 0,01$). Šiai minčiai pritarti linkę 28,9 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių tėvų ir tik 6,3 proc. – žemesnįjį. Toks pasiskirstymas galėjo lemti 62,6 proc. tėvų atsakymus, kad namų darbus „Dagilėlyje“ sūnus paruošia, jei lieka laiko nuo pasiruošimo bendrojo lavinimo mokyklos pamokoms. Ir visgi, 77,9 proc. tyrimo dalyvių nemano, kad užduodama yra per daug.

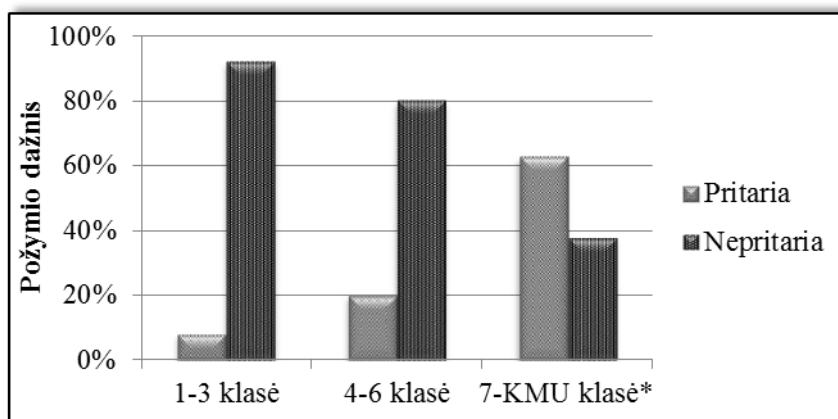
Bene daugiausiai laiko vaikui atima ruošimasis individualaus instrumento pamokoms. Pastovaus darbo būtinybę grojimo įgūdžiams įgyti tėvai supranta, o 94,7 proc. atsakymų rodo, jog jie stengiasi užtikrinti, kad vaikas mokytųsi nuosekliai ir pastoviai. Daugiau nei pusė respondentų (62,6 proc.) teigia, jog kontroliuoja namų darbų ruošimą. Pastebėta, jog pasirinkdami atsakymą suabejojo apklausoje dalyvavę globėjai ($p < 0,01$). Gali būti, jog jie nepasitiki savo žiniomis, kad galėtų vertinti globotinių atliktas užduotis. Ar namų darbai tikrinami, priklausė ir nuo respondentų amžiaus ($p < 0,04$). Net 70,1 proc. respondentų, kuriems yra iki 40 metų atsakė teigiamai, tuo tarpu vyresnių nei 41 metai tėvų, kurie tikrina namų darbus – 47,7 proc.

Respondentų apklausoje buvo teirautasi, kokios, jų nuomone, informacijos apie vaiko mokymą(si) gavimo būdas jiems labiausiai priimtinas. Atsakymų pasiskirstymas pateikiamas paveiksle (16 pav.)

16 pav. Tėvų požiūrio į priimtinausias informacijos gavimo formas pasiskirstymas (N=131)

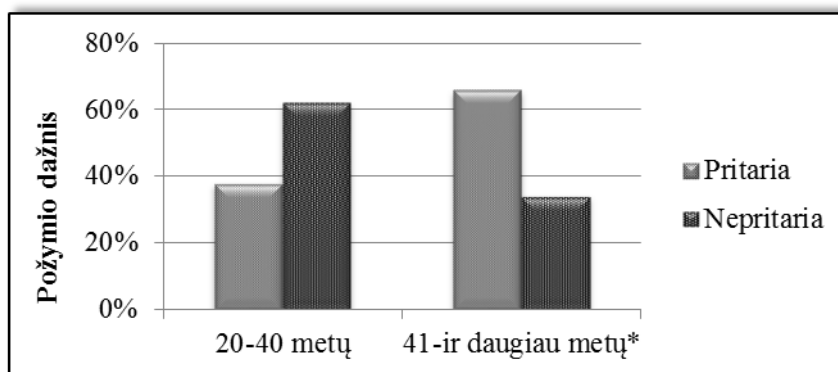
Matome, jog tėvai labiausiai vertina informacijos pateikimą pažymių knygelėse bei individualius pokalbius su mokytoju mokykloje. Analizuojant tyrimo duomenų pasiskirstymo priklausomybę nuo demografinių kintamųjų, pastebėtas ne vienas reikšmingas ryšys, į kurį galėtų atkreipti bendradarbiavimą organizuojantys pedagogai. Pažymėtina, jog elektroninių ryšių priemonėms: mokyklos interneto svetainei ($p > 0,00$) bei elektroniniam paštui ($p < 0,05$) dažniau pirmenybę teikia vyresni tėvai. Pasirodo, nuo respondentų lyties priklauso požiūris į mokyklos internetinės svetainės informatyvumą ($p > 0,04$). Šią bendradarbiavimo formą pasirinko tik aukštąjį išsilavinimą turinčios mamos ($p < 0,03$), kurių vaikai mokosi aukštesnėse klasėse ($p = 0,00$) (žr. 17 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p = 0,00$

17 pav. Tėvų požiūris į mokyklos internetinę svetainę, kaip priimtinausią informacijos gavimo formą. Klasės, kurioje mokosi vaikas, aspektas. (N=131)

Respondentų amžius ypatingai lėmė klasės tėvų susirinkimų populiarumą ($p > 0,00$) (žr. 18 pav.). Pastebėta, kad juos žymiai palankiau vertinti linkę vyresnio nei 41 metų amžiaus respondentai.

*požymio reikšmingumo lygmuo $p > 0,00$

18 pav. Tėvų požiūris į klasės tėvų susirinkimus, kaip priimtinausią informacijos gavimo formą. Amžiaus aspektas. (N=131)

Iš tėvų požiūrio į informacijos gavimą iš sūnaus galima daryti išvadą, jog pokalbius su vaiku apie tai, kaip jam sekasi, taip pat dažniau renkasi vyresnio amžiaus tėvai ($p < 0,03$).

Nustatyta muzikinio išsilavinimo reikšmė pokalbių su pedagogais telefonu ($p > 0,02$) bei renginių metu dažnumui ($p < 0,05$). Muzikinį išsilavinimą turintys tėvai dažniau kalbasi su mokytoju telefonu, tuo tarpu neturintys – renginių metu. Tarp pastarųjų, tyrimo duomenimis, nėra 4-6 klasių tėvų, nes jie šimtu procentų užtikrino, jog renginių metu pasikalbėti su pedagogu nėra populiariausia ir informatyviausia informacijos gavimo forma ($p > 0,03$).

77,9 proc. mokinių tėvų dažniausiai teigia bendraujantys su choro mokytojais. Tai nenuostabu, nes jie yra specialybės mokytojai, o kartu ir klasių vadovai. Tikėtina, jog dėl to analizuojant atsakymų rezultatus klasės, kurioje vaikas mokosi aspektu, nustatytas požymio dažnis $p = 0,00$. 98 proc. 1-3 klasių mokinių tėvų atsakė, jog jie dažniausiai bendrauja su choro mokytoju. Taip pat atsakė 81,3 proc. 7-KMU klasių tėvų. Tačiau 4-6 klasių atsakymuose pastebima retesnio bendravimo su choro mokytojais tendencija. Čia lieka tik 60 proc. teigiamų atsakymų.

Antroje vietoje pagal populiarumą – instrumento mokytojai (58 proc.). Dar mažiau tėvų su solfedžio mokytojais (38,2 proc.). Įdomu, jog su solfedžio mokytojais dažniau bendrauja tėvai, dalyvaujantys meno kolektyvuose ($p < 0,02$).

Kadangi svarbi motyvacijos stokos priežastis būna dėl praleistų pamokų atsiradusios žinių spragos, siekta išsiaiškinti, dėl ko dažniausiai jos praleidžiamos (žr. 22 lentelę).

22 lentelė

Dažniausios pamokų praleidimo priežastys (N=131)

Teiginys	Dažniausiai	Nežinau	Kartais	Niekada
Serga	84 (64,1 %)	-	41 (31,3 %)	6 (4,6 %)
Dėl prasto oro	-	1 (0,8 %)	21 (16,0 %)	109 (83,2 %)
Leidžiame likti namuose, kai būna labai pavargęs	-	5 (3,8 %)	42 (32,1 %)	84 (64,1 %)
Sunkiai suderinamas tvarkaraštis	4 (3,1 %)	2 (1,5 %)	30 (22,9 %)	95 (72,5 %)
Būdami darbe, sunkiai galime sukontroliuoti pamokų lankymą	3 (2,3 %)	1 (0,8 %)	21 (16,0 %)	106 (80,9 %)
Išvykstame šeimos reikalais	10 (7,6 %)	-	75 (57,3 %)	46 (35,1 %)

Pastebime, jog 64,1 proc. atveju dažniausia pamokų praleidimo priežastis būna sergamumas bei 7,6 proc. išvykimas šeimos reikalais. Trečdalis tėvų teigia, jog kartais leidžia vaikui neiti į pamokas „Dagilėlyje“, kai jis būna pavargęs. Pastebėta, jog dėl šios priežasties dažniau leidžia likti namuose tėčiai ($p = 0,00$). Nustatyta, jog dėl darbo apimčių sunkiau vaiko lankymą kontroliuoja vyresni nei 41 metų respondentai ($p > 0,02$).

Siekiant išsiaiškinti mokinių tėvų tarpusavio bendravimo ypatumus bei galimybes įtraukti juos į klasės gyvenimo organizavimą respondentams pateikti teiginiai su galimomis pokalbių temomis (žr. 23 lentelę).

Mokinių tėvų pokalbiuose vyraujančios temos (N=131)

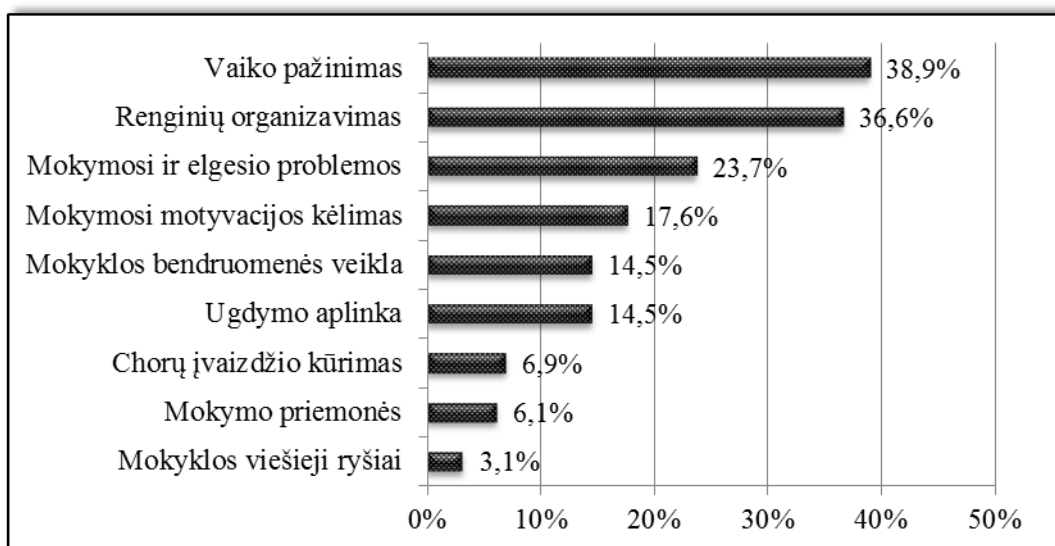
Teiginys	Dažniausiai	Kartais	Niekada
Vaiko mokymosi pasiekimai „Dagilėlyje“	71 (54,2 %)	34 (26,0 %)	26 (19,8 %)
Vaiko mokymosi problemos	48 (36,6 %)	41 (31,3 %)	42 (32,1 %)
Drausmės problemos	29 (22,1 %)	48 (36,6 %)	54 (41,2 %)
Klasės gyvenimo organizaciniai reikalai	63 (48,1 %)	40 (30,5 %)	28 (21,4 %)
Pedagoginis ar psichologinis konsultavimas(is)	14 (10,7 %)	40 (30,5 %)	77 (58,8 %)

Tyrimo duomenys rodo, jog vyraujanti tėvų pokalbių tema yra vaikų mokymosi pasiekimai „Dagilėlyje“. Apie juos dažniausiai pasikalbantys teigia daugiau nei pusė tėvų – 54,2 proc. Ne ką retesnė tema – klasės gyvenimo organizaciniai reikalai. Ją kaip dažniausią pažymėjo 48,1 proc. respondentų. Todėl galima manyti, jog mokytojai, bendradarbiaudami su tėvais organizuojant klasės renginius, gali tikėtis bendro tėvų indėlio. Rečiausiai pokalbiuose minimos pedagoginės ar psichologinės temos. Pastebėta, jog dažniausiai ar kartais šia tema kalbasi 73,7 proc. tėčių ($p>0,01$), tuo tarpu mamų – beveik dvigubai mažiau – 34,7 proc.

Siekiant išsiaiškinti, kaip pedagogai galėtų įtraukti tėvus į bendradarbiavimo su mokykla procesą, respondentų buvo klausama ar jų reikėtų asmeniškai paprašyti, ar savo pagalbą pasiūlytų patys. Suteikta galimybė ir patiems tėvams pasiūlyti jiems patogią formą, tačiau pasiūlymų nesulaukta. Atsakymų rezultatai rodo, jog patys pasiūlytų 35,9 proc. tėvų, o pedagogui paprašyti reikėtų 26,7 proc. Tuo tarpu 33,6 proc. respondentų atsakė visai negalintys bendradarbiauti su mokykla. Iš atsakymų galima spręsti, jog atsakydami į šį klausimą dauguma tėvų galėjo į jį neįsigilinti, kadangi bendradarbiavimas apima ne tik dalyvavimą mokykloje vykšančioje veikloje, o ir vaiko mokymąsi, savijautą mokykloje liečiančiuose klausimuose. Ankstesni atsakymų rezultatai rodo, jog tėvams rūpi vaikų mokymosi rezultatai ir savijauta. Taigi, mažai tikėtina, jog tėvai nesutiktų minėtose srityse bendradarbiauti.

Analizuojant demografinių kintamųjų respondentų rezultatams pastebėta, jog bendradarbiauti teigė negalintys dvigubai daugiau tėčių (63,2 proc.) nei mamų ($p>0,01$). Taip pat paaiškėjo, jog aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai labiau norėtų, kad mokytojas pasakytų jiems apie pagalbos reikalingumą ($p<0,02$).

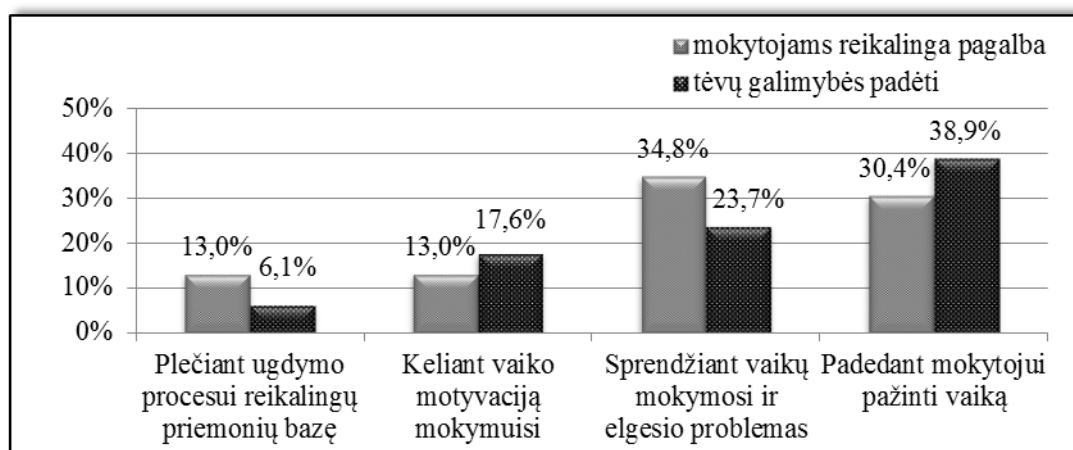
Tėvų požiūris į savo galimybes dalyvauti mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą pateikiamas 19 paveiksle.

19 pav. Tėvų galimybės dalyvauti bendradarbiaujant su mokykla (N=131)

Iš paveikslo duomenų matome, kad labiausiai tėvai linkę bendradarbiauti su mokytojais padedant vaiką pažinti (38,9 proc.). Galima pastebėti, jog mokytojai taip pat pripažino šios pagalbos reikalingumą. Tačiau dėmesį traukia tai, kad mokytojai iš tėvų daugiau pagalbos sulaukia sprendžiant mokymosi problemas. Vadinasi, galima konstatuoti, jog pedagogai su tėvais ne visada suderina savo lūkesčius tarpusavio pagalbos srityje. Galbūt pedagogai turėtų aiškiau įvardyti tėvams, kokios pagalbos jiems reikia. Tuo labiau, kad ir kitų bendradarbiavimo sričių rezultatai ne visiškai sutampa.

Mokytojams reikalingiausios ir tėvų galimos suteikti pagalbos palyginimas pateikiamas 20 paveiksle.

20 pav. Mokytojams reikalingos ir tėvų galimos suteikti pagalbos bendradarbiaujant pasiskirstymas (N=131)

Matome, jog tėvai mokytojui labiausiai gali padėti vaiko pažinimo procese, tačiau prisimenant 7 paveikslo duomenis, panašu, jog mokytojai šios pagalbos neišnaudoja. Gali būti,

jog tam įtakos turi mokytojų vengimas bendradarbiauti su tėvais. Tuo tarpu sprendžiant vaikų mokymosi ir elgesio problemas tėvai gali ir nori pagelbėti tik iš dalies.

Analizuojant demografinių kintamųjų įtaką tyrimo rezultatams pastebėta, jog mamos ir globėjai labiau linkę prisidėti gerinant ugdymo procesui reikalingų priemonių bazę ($p > 0,01$). Aukštąjį ($p < 0,04$) bei muzikinį ($p = 0,04$) išsilavinimą turintys tėvai turi daugiau galimybių padėti organizuojant klasės renginius ar keliones. Tai, kad organizaciniuose klausimuose labiau padėti gali turintys muzikinį išsilavinimą tėvai, gali paaiškinti jų pačių asmeninė patirtis muzikinėje veikloje. Pastaroji priežastis galėjo lemti ir muzikinį išsilavinimą turinčių respondentų norui pagelbėti plėtojant mokyklos viešuosius ryšius ($p = 0,02$).

3.3.3. Moksleivių požiūrio tyrimas.

Sėkmingai neformaliai muzikinei veiklai itin svarbu joje dalyvaujančio vaiko nusiteikimas, savijauta, vidinė motyvacija. Šiais veiksniais remiantis buvo sudarytas pirmasis anketos moksleiviams diagnostinis teiginių blokas. Jų dėka buvo siekiama išsiaiškinti, ką apie savo mokymąsi, savijautą muzikuojant mano „Dagilėlio“ mokiniai (žr. 24 lentelę).

24 lentelė

Mokinių nuomonė apie jų pačių mokymąsi „Dagilėlio“ mokykloje (N=107)

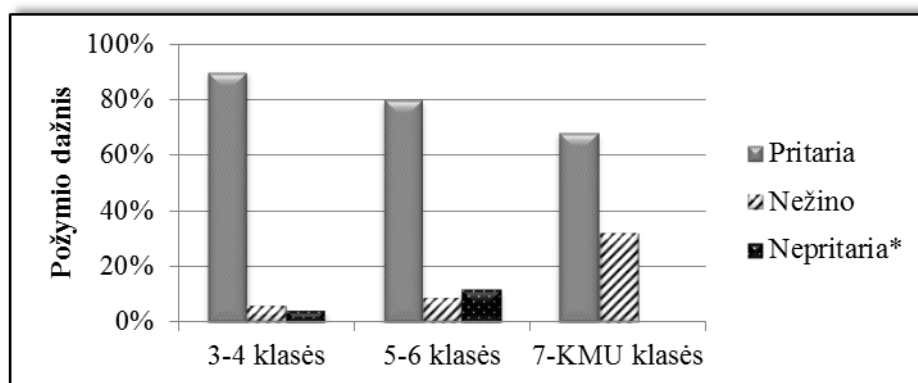
Teiginys	Taip	Nežinau	Ne
Muzikinė veikla man yra labai svarbi	89 (83,2 %)	14 (13,1 %)	4 (3,7 %)
Džiaugiuosi lankydamas „Dagilėlio“ mokyklą	95 (88,8 %)	7 (6,5 %)	5 (4,7 %)
„Dagilėlyje“ mokytis man sekasi puikiai	92 (86,0 %)	13 (12,1 %)	2 (1,9 %)
Muzikuodamas aš atsipalaiduju ir pailsiu	61 (57,0 %)	19 (17,8 %)	27 (25,2 %)
Įgytas muzikines žinias galiu panaudoti ne tik „Dagilėlyje“	90 (84,1 %)	10 (9,3 %)	7 (6,5 %)
Po sėkmingų choro pasirodymų norisi dar geriau mokytis	88 (82,2 %)	13 (12,1 %)	6 (5,6 %)
Pasitaiko problemų bendraujant su mokytojais	28 (26,2 %)	7 (6,5 %)	72 (67,3 %)
Norėčiau turėti daugiau laisvo laiko	65 (60,7 %)	15 (14,0 %)	27 (25,2 %)
Mokytis darosi nuobodu	10 (9,3 %)	16 (15,0 %)	81 (75,7 %)
Man įdomesnė veikla vyksta kituose būreliuose	15 (14,0 %)	25 (23,4 %)	67 (62,6 %)

Remiantis pateiktos lentelės duomenimis galima teigti, jog didžiajai daliai vaikų – virš 80 proc. – muzikinė veikla yra labai svarbi, jie sėkmingai mokosi neverčiami bei džiaugiasi savo veikla. Žvalgomasis tyrimas parodė, jog savu noru į „Dagilėlio“ mokyklą atėjo 56 proc. apklausoje dalyvavusių pradinukų, o 32 proc. teigė, jog pradėjo dainuoti, nes to norėjo tėveliai. Kadangi mokymąsi „Dagilėlyje“ teigiamai įvertino 85 proc. 1-3 klasių vaikų, galima manyti, jog mokykla jų lūkesčius pateisino. Pastebime, jog ši tendencija išlieka ir vyresnėse klasėse. Nerimą kelia neigiamai atsakę moksleiviai. Jų nėra daug (1,9-3,7 proc.), tačiau pedagogams turi rūpėti ir rūpi kiekvieno vaiko savijauta ir sėkmė, todėl į šiuos vaikus būtina atkreipti dėmesį ir,

pasitelkiant į pagalbą tėvus, kiek įmanoma stiprinti jų motyvaciją muzikinei veiklai. Stiprią vidinę motyvaciją rodo 57 proc. moksleivių atsakymai, jog jie muzikuodami atsipalaiduoja ir pailsi. Tačiau 25,2 proc. teigia to neįsivaizduojantys. Suprantama, jog muzikos mokymasis reikalauja ne tiek jau mažai pastangų. Jei vaikui mokytis sekasi sunkiau, tai ir atsipalaiduoti būna nelengva, ko pasekoje dalis vaikų nebegali mėgautis muzikavimu. Gali būti, kad šie vaikai turi daugiau dėmesio bei drausmės problemų ir todėl kyla nesutarimai su mokytojais. Problemų su mokytojais teigia turintys ketvirtadalis moksleivių (26,2 proc.). Vaikų pasitenkinimui muzikine veikla gali turėti įtakos ir aukštėjant klasei didėjantis nuovargis, ką iš dalies patvirtino tėvų atsakymai.

Tikėtina, jog neformalios muzikinės veiklos motyvaciją teigiamai veikia ir galimybė įgytas muzikines žinias panaudoti ne tik „Dagilėlyje“. Dainavimo įgūdžiai, muzikinio rašto pažinimas ne vienam padeda įgyti bendrojo lavinimo mokyklų muzikos mokytojų pripažinimą, kai tuo tarpu neretai vyrauja nuomonė, kad berniukai dainuoja prasčiau ir iš viso tai nevyriška.

Iš atsakymų rezultatų pastebima, jog sėkminga koncertinė veikla teigiamai motyvuoja 82,2 proc. berniukų ar jaunuolių. Tyrimo rezultatų analizė parodė, jog šis veiksnys labiau motyvuoja pradinių klasių berniukus ($p < 0,01$) (žr. 21 pav.).

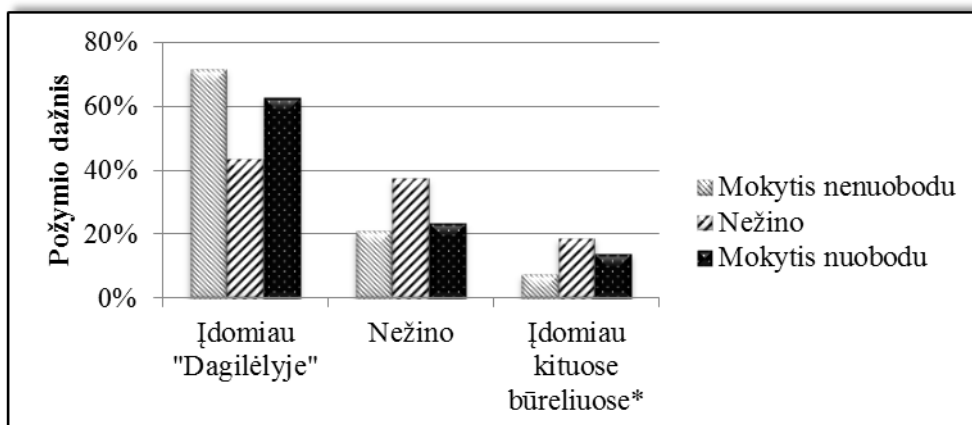
*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

21 pav. Klasės reikšmė moksleivių požiūriui į sėkmingos koncertinės veiklos įtaką norui dar geriau mokytis (N=107)

Matome, jog po sėkmingų koncertų motyvacija geriau mokytis ne taip stiprėja 5-6 klasėse. Tikėtina, jog šiems rezultatams įtakos turi amžiaus tarpsnis – paauglystė. Nors 7-KMU klasėse nepritariančių teiginiui nėra, tačiau čia net trečdalis moksleivių nežinojo, kurį atsakymą pasirinkti.

60,7 proc. respondentų teigia norintys turėti daugiau laisvo laiko, bet tai nenuostabu, nes neformali muzikinė veikla atima nemažai moksleivių laiko. Tačiau 25,2 proc. respondentų, tikėtina, yra pakankamai patenkinti savo veikla, kad nejaustų laisvalaikio stygiaus. Panašu, kad tokį požiūrį lemia vaikų gebėjimas atsipalaiduoti ir pailsėti muzikuojant. Labiau laisvo laiko gali norėti tie moksleiviai, kurie teigė, jog mokytis jiems darosi nuobodu (9,3 proc.) bei įdomesnę

veiklą randantys kituose būreliuose. Nustatyta, jog kuo daugiau būrelių vaikai lanko, tuo dažniau teigia, jog ten vykstanti veikla jiems įdomesnė ($p>0,00$). Tolesnė analizė patvirtino, jog kitų būrelių veikla besidomintys vaikai dažniau nuobodžiauja „Dagilėlyje“ ($p=0,00$) (žr. 22 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p=0,00$

22 pav. Nuobodulio pasireiškimo „Dagilėlyje“ priklausomybė nuo susidomėjimo veikla kituose būreliuose (N=107)

Matome, jog tarp moksleivių, kuriems įdomesnė veikla vyksta kituose būreliuose, beveik dvigubai daugiau yra teigiančių, jog jiems „Dagilėlyje“ nuobodu, nei to neįaučiančių.

Diagnostiniame bloke, kuriuo siekta išsiaiškinti moksleivių nuomonę apie tėvų požiūrį į jų muzikinę veiklą „Dagilėlyje“, pateikti 9 teiginiai (žr. 25 lentelę).

25 lentelė

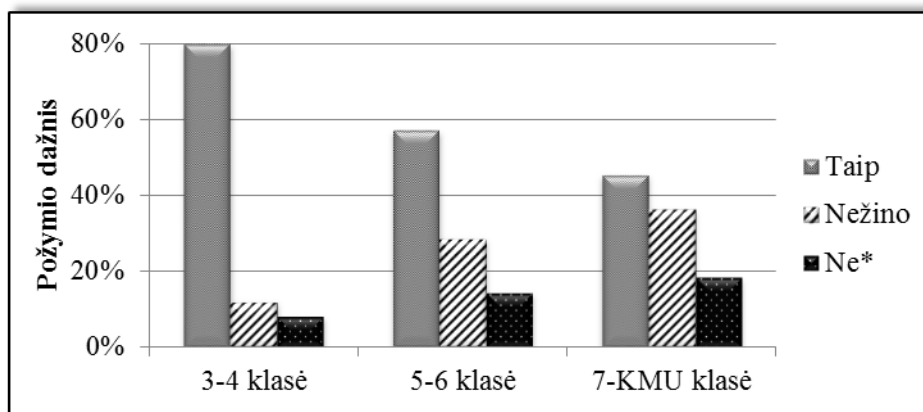
Mokinių nuomonė apie tėvų požiūrį į jų muzikinę veiklą „Dagilėlio“ mokykloje (N=107)

Teiginys	Taip	Nežinau	Ne
Džiaugiasi mano pasiekimais „Dagilėlyje“	105 (98,1 %)	2 (1,9 %)	-
Paskatina mane ir toliau mokytis muzikos	102 (95,3 %)	3 (2,8 %)	2 (1,9 %)
Mano pasiekimais džiaugiasi ir kiti šeimos nariai	97 (90,7 %)	6 (5,6 %)	4 (3,7 %)
Dalyvauja mano koncertuose	102 (95,3 %)	4 (3,7 %)	1 (0,9 %)
Po sėkmingų koncertų pagerėja santykiai su tėvais	70 (65,4 %)	24 (22,4 %)	13 (12,1 %)
Kartu lankomės ir kituose muzikiniuose renginiuose mieste	62 (57,9 %)	11 (10,3 %)	34 (31,8 %)
Žino, kada „Dagilėlyje“ aš jaučiuosi blogai	51 (47,7 %)	18 (16,8 %)	38 (35,5 %)
Labiau domisi pasiekimais bendrojo lavinimo mokykloje	68 (63,6 %)	25 (23,4 %)	14 (13,1 %)
Yra įdomesnių temų pokalbiui	28 (26,2 %)	44 (41,1 %)	35 (32,7 %)

Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, jog beveik absoliučios daugumos vaikų tėvai bei kiti šeimos nariai džiaugiasi jų muzikine veikla ir pasiekimais, palaiko bei dalyvauja

koncertuose, skatina ir toliau mokytis muzikos. Tačiau žvelgiant į kitų teiginių atsakymus matome, jog nuomonės, vis labiau išsiskiria.

Tyrimo rezultatai rodo, jog nuomonė apie santykių su tėvais pokyčius po sėkmingų koncertų kinta priklausomai nuo klasės, kurioje vaikas mokosi ($p < 0,05$) (žr. 23 pav.).

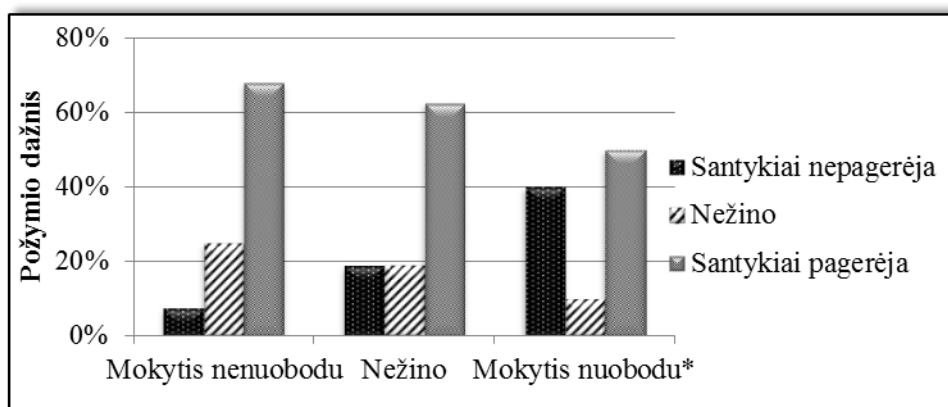

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$

23 pav. Klasės reikšmė moksleivių požiūriui į sėkmingų koncertų įtakai santykiams su tėvais (N=107)

Pastebima, jog kuo aukštesnė klasė, kurioje mokosi respondentai, tuo abejojančių ir teigiančių, jog koncertai neturi įtakos santykiams su tėvais daugėja. Tikėtina, jog tam taip pat turi įtakos amžiaus tarpsnių ypatumai, kai tėvų įtaka vaikui su amžiumi vis mažėja.

Patikrinus galimybę, jog sėkmingų koncertų įtaka santykių su tėvais pagerėjimui gali turėti paties vaiko nusiteikimas mokymuisi, nustatytas požymio lygmuo $p > 0,04$ (žr. 24 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p > 0,04$

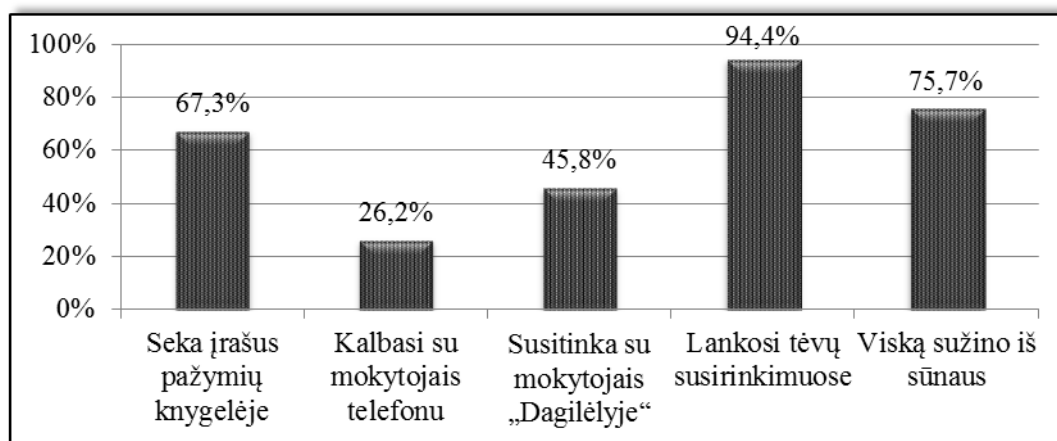
24 pav. Nuobodulio pasireiškimas sėkmingų koncertų įtakos vaikų bei tėvų santykiams aspektu (N=107)

Pastebima, jog moksleiviams, kuriems muzikinė veikla pradeda nusibosti, koncertinė veikla, nors ir sėkminga, nedaro teigiamos įtakos santykiams su tėvais. Nustatyta, jog šie moksleiviai rečiau kalbasi su tėvais jų neformalią muzikinę veiklą liečiančiomis temomis ($p > 0,03$). Taigi, gali būti, jog tėvai nepakankamai įvertina vaikų muzikinės veiklos pasiekimus.

O jei vaikas jaučia, jog jo pasiekimai tėvams nėra įdomūs, muzikinės veiklos motyvacija gali pradėti mažėti, tuo pačiu ir vaiko pasitenkinimas ja. Kadangi daugiausiai vaikų, kuriems mokytis darosi nuobodu, mokosi 5-6 klasėse, galima išvelgti ankstyvosios paauglystės įtakos požymius. Tuo metu santykiai su tėvais neretai tampa komplikuočiau, todėl tarpusavio supratimas ir galimybė kartu džiaugtis muzikinės veiklos rezultatais sumažėja. Ir visgi, vilties suteikia apklausos rezultatai, jog vaikai, kuriems muzikinė veikla nėra svarbi arba abejoja, dažniau teigia, jog po sėkmingų koncertų santykiai su tėvais pagerėja ($p > 0,00$), tik noro dar geriau mokytis jie nejaučia ($p = 0,00$). Vadinasi, stiprinant vidinę šių vaikų motyvaciją muzikinei veiklai į tai reikėtų ypatingai atkreipti dėmesį ir tėvams, ir pedagogams. Pastarieji galėtų panaudoti savo žinias pedagoginiam tėvų švietimui ir labiausiai akcentuoti išiklausymą į vaikų lūkesčius bei tėvų palaikymo svarbą vaikui.

Moksleiviai, kurie nesidžiaugia lankydami „Dagilėlio“ mokyklą, teigia problemų su mokytojais neturintys, tačiau mokytis jiems darosi nuobodu ($p = 0,00$). Gali būti, kad jie mokosi vidutiniškai, yra ramesni, todėl ir vidines problemas pastebėti sunkiau. Pedagogai neretai į tokius vaikus kreipia mažiau dėmesio, nes jei jie nekelia didesnių problemų mokymosi ar drausmės atžvilgiu, tai vidutiniški rezultatai gali būti traktuojami kaip muzikinių ar kitų gebėjimų stoka. Galbūt ne visada pagalvojama apie vaiko vidinės būsenos įtaką jo mokymosi motyvacijai ir rezultatams. Tačiau kita vertus, nuobodulio pasireiškimas gali reikšti ir tai, jog vaikui mokytis per lengva. Galbūt jo muzikiniai gebėjimai yra didesni už kitų grupėje besimokančių vaikų, todėl ir choro, ir solfedžio mokytojai galėtų diferencijuoti užduotis, taip padėdami vaikui savo muzikinį potencialą išnaudoti kuo geriau, tuo pačiu, tikėtina, sustiprėtų ir jo motyvacija mokytis. Siekiant grupėje sužadinti teigiamą konkurenciją, pedagogas sudarydamas vaikų grupes, galėtų atsižvelgti į vaikų gebėjimus. Taip būtų sudarytos sąlygos grupėse pasiekti apylygių rezultatų, tačiau išvengiant problemų, susijusių su mokinių mokymo(si) tempų nesutapimu, kai vieni nuobodžiauja, o kiti nespėja. Tokiu būdu silpnesniesiems būtų sudarytos sąlygos dažniau patirti sėkmę, o gabesniesiems – siekti rezultatų pagal jų galimybes.

Tyrimo duomenimis, vaikai dažniausiai žino, kaip ir kada tėvai bendrauja su juos mokančiais mokytojais. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pateiktas 25 paveiksle.

25 pav. Moksleivių nuomonė apie dažniausią tėvų informavimo jų mokymosi klausimais formą (N=107)

Vaikų nuomonių pasiskirstymui apie tėvų bendravimą su mokytojais ypatingą reikšmę turi klasė, kurioje jie mokosi. Sprendžiant iš to, kad vaikų atsakymai dėl kai kurių bendravimo formų retėja aukštėjant klasei, galima manyti, jog arba tėvai rečiau bendrauja su pedagogais, arba rečiau apie tai kalbasi su vaikais. Klasės, kurioje vaikas mokosi, įtaka pastebėta atsakymuose apie pažymių knygelėlių tikrinimo ($p>0,00$), tėvų pokalbių su mokytojais telefonu ($p=0,00$), individualių pokalbių mokykloje ($p<0,04$), lankymosi tėvų susirinkimuose ($p>0,04$) dažnumą. Tuo tarpu reikia prisiminti, jog tėvų apklausos duomenimis, vaiko klasės svarba atsiskleidė tik atsakymuose apie pokalbių su mokytoju renginių metu ($p>0,03$) bei informacijos naudingumo mokyklos svetainėje ($p=0,00$). Panašu, jog mokinių atsakymų rezultatus greičiausiai lėmė tai, jog tėvai rečiau su vaikais kalbasi apie bendravimą su mokytojais.

Tyrimo duomenimis, vaikų nuomonė apie tėvų lūkesčius jų neformalios muzikinės veiklos atžvilgiu rodo, jog daugiausiai (93,5) yra moksleivių, manančių, jog tėvams ypač svarbu jų muzikinės žinios bei koncertinė veikla. Kiek mažiau pritarė teiginiams, jog tėvams svarbu jų savijauta „Dagilėlyje“ (90,7 proc.) bei aukšti mokymosi rezultatai (86 proc.). Mažiausiai, vaikų nuomone, tėvams rūpi jų užimtumas po pamokų (63,6 proc.).

Iš moksleivių atsakymų rezultatų pastebima, jog 47,7 proc. moksleivių dažniausiai bei 46,7 proc. kartais pamokas praleidžia dėl ligos. Nedidelė dalis respondentų teigia, jog kartais pamokas praleidžia dėl prasto oro (19,6 proc.), kai tėvai dėl nuovargio leidžia pasilikti namuose (24,3 proc.) bei dėl užimtumo kituose būreliuose (20,6 proc.). Kitas priežastis pasirinko dar mažiau moksleivių. Paminėtina, jog paaiškėjo, kad pamokų metu su draugais dažniausiai laiką leidžia 2,8 proc., o kartais – 8,4 proc. respondentų.

Diagnostinis blokas, kuriuo siekta išsiaiškinti moksleivių požiūrį į jo savijautą „Dagilėlyje“ lemiančius veiksnius, sudarytas iš 6 teiginių. Jo rezultatai pateikiami 26 lentelėje.

Moksleivių savijautą „Dagilėlio“ mokykloje lemiantys veiksniai (N=107)

Teiginys	Taip	Ne	Nežinau	Nerūpi
Ar jautiesi geriau, kai tėvai Tave palaiko ir džiaugiasi Tavo pasiekimais „Dagilėlyje“?	94 (87,9 %)	2 (1,9 %)	6 (5,6 %)	5 (4,7 %)
Ar Tau smagu, kai tėvai ateina į Tavo koncertus „Dagilėlyje“?	98 (91,6 %)	-	8 (7,5 %)	1 (0,9 %)
Ar Tau smagiau dalyvauti koncerte ar kitame renginyje, kai žinai, kad jį padėjo organizuoti ir Tavo tėvai?	61 (57,0 %)	8 (7,5 %)	27 (25,2 %)	11 (10,3 %)
Ar jautiesi saugiau, kai „Dagilėlio“ mokytojai ir Tavo tėvai bendrauja draugiškai?	81 (75,7 %)	2 (1,9 %)	15 (14,0 %)	9 (8,4 %)
Ar mokyklos aplinka teigiamai veikia Tavo nuotaiką „Dagilėlyje“?	76 (71,0 %)	6 (5,6 %)	18 (16,8 %)	7 (6,5 %)
Ar jautiesi smagiau, kai kiti žmonės gerai atsiliepia apie „Dagilėlio“ mokyklą?	91 (85,0 %)	4 (3,7 %)	7 (6,5 %)	5 (4,7 %)

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, jog tėvų palaikymas, vaiko mokymosi pasiekimų įvertinimas bei dalyvavimas jo koncertuose teigiamai veikia mokymosi motyvaciją. Tačiau, aukštėjant klasei mažėja besidžiaugiančių tėvų dalyvavimu koncertuose ($p=0,04$), o teigiamai savijautai koncertuose vis mažiau įtakos turi tėvų prisidėjimas prie koncertų organizavimo. Pastebėta, jog tėvų ir mokytojų draugiškas bendravimas aukštėjant klasei vis mažiau įtakos turi ir vaikų saugumo jausmui ($p<0,02$), nors bendras saugumo rodiklis gana aukštas – 71 proc. moksleivių. Gerą savijautą, respondentų nuomone, taip pat lemia ir mokyklos aplinka bei kitų žmonių nuomonė apie „Dagilėlio“ mokyklą.

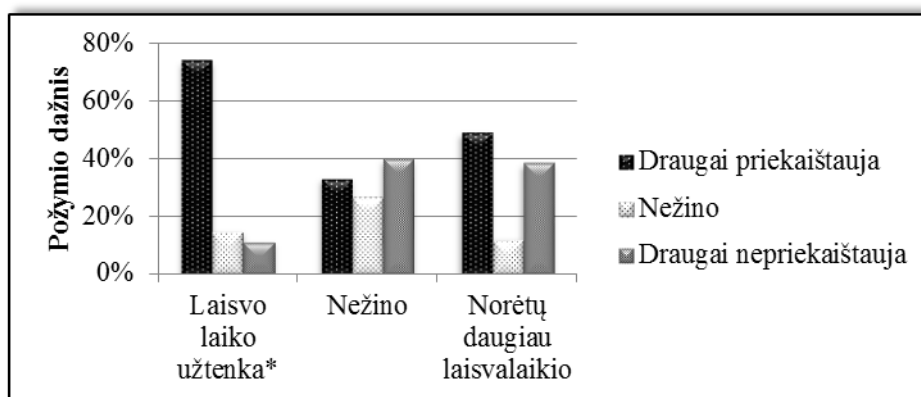
Tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip bendraamžių nuomonė apie muzikinę neformalią veiklą galėtų įtakoti moksleivių savijautą ir požiūrį į muzikinę veiklą (žr. 27 lent.)

Moksleivių požiūris į bendraamžių nuomonę apie jų muzikinę veiklą (N=107)

Teiginys	Taip	Nežinau	Ne
Mokosi kartu su manimi	60 (56,1 %)	12 (11,2 %)	35 (32,7 %)
Jie taip pat mėgsta muziką	54 (50,5 %)	30 (28,0 %)	23 (21,5 %)
Jie pritaria mano pasirinkimui	41 (38,3 %)	42 (39,3 %)	24 (22,4 %)
Ateina į mano choro koncertus	14 (13,1 %)	20 (18,7 %)	73 (68,2 %)
Norėtų ir patys mokytis „Dagilėlyje“	21 (19,6 %)	38 (35,5 %)	48 (44,9 %)
Dalinuosi su jais savo išpūdžiais	66 (61,7 %)	12 (11,2 %)	29 (27,1 %)
Draugai „Dagilėlyje“ man trukdo gerai mokytis	11 (10,3 %)	10 (9,3 %)	86 (80,4 %)
Sako, kad „Dagilėlyje“ praleidžiu per daug laiko	34 (31,8 %)	16 (15,0 %)	57 (53,3 %)
Jie man pavydi	14 (13,1 %)	27 (25,2 %)	66 (61,7 %)
Pasišaipoma iš manęs, kad mokausi muzikos	16 (15,0 %)	12 (11,2 %)	79 (73,8 %)

Tyrimo rezultatai rodo, jog bendraamžiai gali daryti vienokį ar kitokį poveikį „Dagilėlio“ moksleivių motyvacijai dalyvauti neformalioje muzikinėje veikloje. Pirmiausia dėl to, kiek daugiau nei pusė moksleivių teigia, jog jų draugai mokosi kartu su jais, kas gali reikšti, jog jie nemažai laiko praleidžia kartu, vadinasi, galimas ilgalaikis ir dažnas poveikis. Pusę respondentų su bendraamžiais sieja bendras pomėgis – muzika, o tai gali stiprinti jų draugystę. Teigiamą poveikį motyvacijai galima pastebėti 38,3 proc. respondentų atsakymuose, jog bendraamžiai pritaria jų pasirinkimui užsiimti mėgiama muzikine veikla. Du trečdaliai moksleivių dalinasi su draugais „Dagilėlyje“ patiriamais įspūdžiais. Tikėtina, jog jie skleidžia gerą nuomonę apie savo mokyklą, kadangi matome, jog 13 procentų vaikų draugai pavydi sėkmingos muzikinės veiklos, o penktadalio norėtų ir patys mokytis „Dagilėlyje“. Tikėtina, kad toks noras gali kilti, jei manoma, kad šioje mokykloje mokytis gera. Visgi, tik nedidelė dalis (13,1 proc.) moksleivių draugų sulaukia savo koncertuose.

Nerimą kelia tai, jog net 31,8 proc. moksleivių iš draugų sulaukia replikų, kad muzikinei veiklai jie skiria per daug laiko. Buvo patikrinta, ar tai turi įtakos jų norui turėti daugiau laisvalaikio. Analizė parodė, jog kaip tik tie, kurie mano, kad jiems nereikia daugiau laisvo laiko ir sulaukia daugiausiai priekaištų ($p=0,04$) (žr. 26 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p=0,04$

26 pav. Draugų priekaištų įtaka moksleivių požiūriui į laisvalaikio trūkumą (N=107)

Patikrinus, kodėl bendraamžių nuomonė jiems neturi įtakos, paaiškėjo, kad net 92,6 proc. moksleivių, nejauciančių būtinybės turėti daugiau laisvalaikio, muzikinė neformali veikla yra labai svarbi. Taigi, galima daryti svarbią išvadą, jog *stiprią vidinę motyvaciją turintiems moksleiviams bendraamžių neigiamas požiūris nedaro reikšmingos įtakos*. Vadinasi, tai turėtų dar labiau paskatinti ugdytojus bendromis jėgomis kuo aktyviau ugdyti moksleivių vidinę motyvaciją.

Tyrimo duomenys rodo, kad 15 proc. vaikų dėl savo neformalios muzikinės veiklos iš draugų sulaukia pašaipų. Nustatyta, jog dažniau taip atsitinka vyresniųjų klasių moksleiviams. Panašu, jog tai susiję su paauglystės amžiaus ypatumais.

Toliau analizuojant galimą bendraamžių poveikį paaiškėjo, jog vaikai, kurie nejaučia nuobodulio muzikinėje veikloje, statistiškai dvigubai rečiau sulaukia bendraamžių replikų, kad „Dagilėlyje“ praleidžia per daug laiko ($p=0,04$). Taip pat pastebėta, jog tik 10 proc. nuobodžiaujančių dalinasi su draugais savo muzikinės veiklos išpūdžiais, kai tuo tarpu iš nenuobodžiaujančių išpūdžius pasakojasi 70,4 proc. ($p=0,00$).

Moksleivių nuomonei, kad jų sėkmingai muzikinei veiklai trukdo draugai „Dagilėlyje“ gali turėti įtakos drausmės problemos, kurios kyla neretai ir yra susijusios su berniukų fiziniu aktyvumu.

Taigi, pedagogams bei tėvams, vaiko motyvacijai užsiimti neformalia muzikine veikla mažėjant, reikėtų atkreipti dėmesį ir į bendraamžių galimai daromą poveikį. Mokytojai taip pat galėtų daugiau remtis tėvų pagalba vykdant smurto ir patyčių prevenciją.

Paskutiniu diagnostiniu anketos bloku siekta išsiaiškinti, kaip, moksleivių nuomone, jų muzikinės veiklos motyvaciją, sėkmę įtakoja mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas bei kas ją galėtų dar paskatinti. Teiginių pasirinkimo dažniai pateikiami 28 lentelėje.

28 lentelė

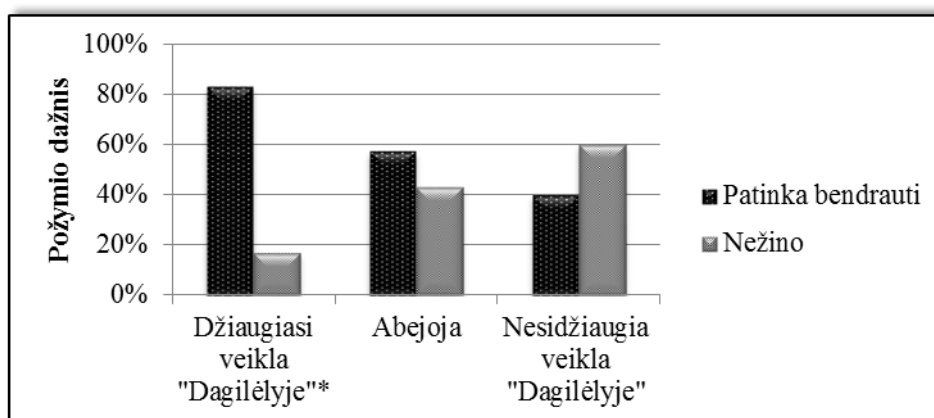
Mokinių požiūris į tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo įtaką jų muzikinei veiklai (N=107)

Teiginys	Taip	Nežinau	Ne
Tėvams patinka bendrauti su mano mokytojais	85 (79,4 %)	22 (20,6 %)	-
Tėvams patinka lankytis „Dagilėlio“ mokykloje	73 (68,2 %)	33 (30,8 %)	1 (0,9 %)
Ir tėvai, ir mokytojai stengiasi, kad man geriau sektųsi	92 (86,0 %)	14 (13,1 %)	1 (0,9 %)
Tėvai ir mokytojai stengiasi, kad niekas „Dagilėlyje“ manęs neskriaustų	82 (76,6 %)	18 (16,8 %)	7 (6,5 %)
Tėvai ir mokytojai džiaugiasi vieni kitiems padėdami	77 (72,0 %)	29 (27,1 %)	1 (0,9 %)
Džiaugiuosi, kai tėvai ir mokytojai kartu puošia mokyklos aplinką	71 (66,4 %)	28 (26,2 %)	8 (7,5 %)
Džiaugiuosi, kad tėvai padeda mokyklai įsigyti mano mokymuisi reikalingų priemonių	83 (77,6 %)	20 (18,7 %)	4 (3,7 %)
Norėčiau daugiau bendrų išvykų ir kitokių pramogų su „Dagilėlio“ klasės draugais	84 (78,5 %)	17 (15,9 %)	6 (5,6 %)
Tėvai labai užimti, todėl mažai bendrauja su „Dagilėlio“ mokytojais	20 (18,7 %)	23 (21,5 %)	64 (59,8 %)

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, jog dauguma moksleivių teigiamai vertina pedagogų ir tėvų pastangas jų neformalią muzikinę veiklą padaryti sėkmingesnę. Ugdytojų

bendravimas ir bendradarbiavimas, daugumos vaikų akimis, nuoširdus ir teikia džiaugsmą. Jei vaikai tai pastebi, vadinasi, mokytojai ir tėvai pakankamai gerai sutaria, vieni kitiems padeda ir džiaugiasi susitikimais. Pastebėta, jog mažiau tuo abejoti linkę 3-4 klasių berniukai ($p < 0,02$). Net 84 proc. jų atsakė teigiamai. Tačiau vyresniųjų tarpe, įsitikinusių, jog tėvams patinka lankytis „Dagilėlyje“, buvo tik 54-55 proc. Panašu, jog šio amžiaus moksleiviai mažiau kreipia dėmesį į ugdytojų santykius arba tiesiog rečiau apie tai kalbasi su tėvais. Panaši situacija atsiskleidė ir moksleivių požiūryje į mokytojų ir tėvų pastangas padėti vaikams pasiekti sėkmę ($p < 0,03$). Čia taip pat pastebima vyresniųjų savarankiškumo apraiškos, tikriausiai dėl to, kad jie nemėgsta pernelyg aktyvaus tėvų kontroliavimo.

Analizuojant tyrimo duomenis pastebėta, jog vaikų požiūris į ugdytojų bendravimą priklauso nuo to, kaip jie patys jaučiasi „Dagilėlyje“ ($p > 0,02$) (žr. 27 paveikslą).

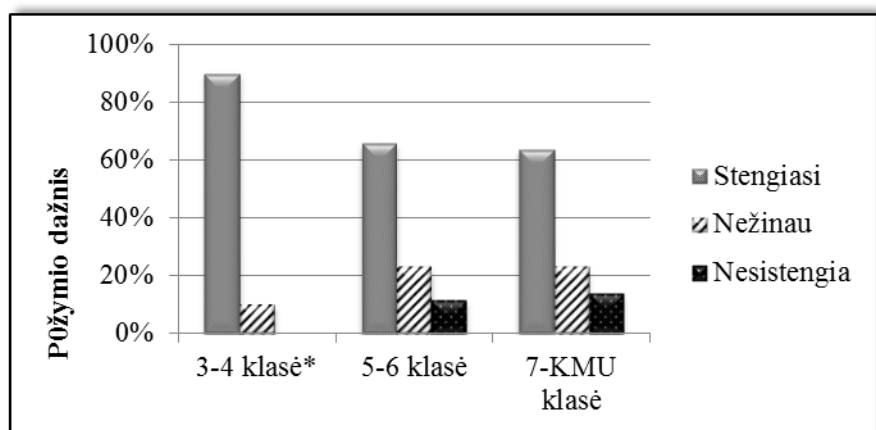
*požymio reikšmingumo lygmuo $p > 0,02$

27 pav. Vaiko savijautos įtaka požiūriui į tėvų ir mokytojų tarpusavio santykius (N=107)

Remiantis atsakymų rezultatais, galima daryti išvadą, jog kuo vaikai geriau jaučiasi mokykloje, tuo palankiau jie vertina ir ugdytojų bendravimą. Kita vertus, prasčiau jaustis vaikas gali dėl kylančių mokymosi ar elgesio problemų. Jei jos kelia įtampą tarp mokytojų ir tėvų, suprantama, kad šie taip pat negali pasakoti vaikui apie gerus santykius.

Du trečdaliai moksleivių vertina ir bendras ugdytojų pastangas gražinti jų mokymo(si) aplinką bei suteikti visas reikalingas ugdymo priemones.

Tyrimo rezultatai parodė ir moksleivių požiūrio į tėvų ir mokytojų pastangas apsaugoti vaiką nuo kitų smurto ypatumus. Pastebėta, jog 3-4 klasių berniukai optimistiškiau vertina ugdytojus pastangas ($p < 0,03$) (žr. 28 pav.).

*požymio reikšmingumo lygmuo $p < 0,03$

28 pav. Moksleivių požiūris į tėvų ir mokytojų pastangas apsaugoti juos nuo smurto mokykloje, klasės, kurioje mokosi, aspektu (N=107)

Gautus rezultatus galima būtų aiškinti tuo, jog jaunesni vaikai atviriau pasipasakoja suaugusiems apie patiriamas skriaudas, todėl šie gali greičiau sureaguoti ir užkirsti tam kelią.

Žvalgomojo tyrimo metu išsiaiškinta, jog 16 proc. apklausoje dalyvavusių pradinėse klasių mokinių jaučia nerimą dėl juos skriaudžiančių klasiokų bei vyresnių mokinių. Vaikai įvardijo, jog dažniausiai juos pravardžiuoja ir užkabinėja. Tačiau jie pakankamai pasitiki suaugusiais, galinčiais pagelbėti tokiais atvejais. Visgi, pastebėta, jog aukštėjant klasei, pasitikėjimas mokytojais kiek silpnėja, o tėvais – didėja. Tuo tarpu paauglystės laikotarpiu, ypatingai berniukai, dažniau bando problemas spręsti patys, nes mano, jog skūstis nevyriška ir gėda.

Bendros išvykos su „Dagilėlio“ mokyklos draugais, 78,5 proc. moksleivių teigimu, suteiktą galimybę pasidžiaugti bendrais patyrimais, išpūdžiais. Taigi, ugdytojams būtų puiki galimybė vaikus motyvuoti mokymuisi pažintinėmis ir pramoginėmis kelionėmis, susijusiomis su jų muzikine veikla. Žinoma, šis paskatinimas kažin ar būtų veiksmingas tiems, kurie negali pasinaudoti galimybe nuvykti į tolimesnį miestą dėl finansinių šeimos sunkumų.

Analizuojant moksleivių požiūrį į paskutinį diagnostinio bloko teiginį, matome, jog dėl didelio užimtumo, vaikų nuomone, tik 18,7 proc. tėvų mažiau bendrauja su pedagogais. Taip pat pastebėta kad tik tarp tų, kurių tėvai turi daugiau laisvo laiko moksleivių, didesnis procentas teigiančių, jog mokytis jiems nenuobodu ($p < 0,04$). Galima daryti išvadą, jog tėvai turi daugiau galimybių bendrauti su vaiku, džiaugtis jo pasiekimais ir, žinoma, daugiau laiko įsijungti į bendradarbiavimą su mokytojais. Taigi, tikėtina, kad jiems geriau sekasi palaikyti vaikų motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Atsakymuose į atvirą klausimą „Ką dar galėtų bendrai nuveikti tavo tėvai ir „Dagilėlio“ mokytojai, kad tau geriau sektųsi ir būtų smagiau mokytis muzikos?“ atsispindi moksleivių nuomonė apie tolesnes tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo galimybes. Į šį klausimą nežinojo ar nenorėjo atsakyti 59 moksleiviai. Galima tik spėti, jog arba jiems atrodo, kad viskas šioje srityje

gerai, arba nelabai domisi. Apdorojus likusius rezultatus, moksleivių atsakymai buvo suskirstyti į kelias kategorijas ir pateikti 29 lentelėje. Palankiai vertinančių bendradarbiavimą ir įsitikinusių, jog ugdytojai padaro viską, kad užtikrintų vaikų sėkmę neformaliajame muzikiniame ugdyime, buvo 20 respondentų. Jų atsakymai priskirti kategorijai *Teigiamai vertina bendradarbiavimą*.

Kategorijos *Koncertinė pramoginė veikla* atsakymai atspindi vaikų lūkesčius susijusius su bendrų (su draugais, tėvais, mokytojais) laisvalaikio praleidimo formų galimybėmis (3 resp.). Mokinių nuomonę, jog jiems būtinas palaikymas sėkmingai muzikinei veiklai atspindi kategorijos *Paskatinimai ir pagalba* atsakymai (10 resp.). Laisvalaikio trūkumą bei norą užsiimti ir kita veikla galime pastebėti 4 respondentų atsakymuose. Jie priskirti kategorijai *Užimtumas*. Likusieji 7 pavieniai moksleivių pasiūlymai, susiję su mokytojų asmenybės bruožais, naujų draugų poreikiu, mokymo lygio diferencijavimo pamokose lūkesčiu, savarankiškumo siekimo apraiškomis bei noru, kad tėvai daugiau dalyvautų mokyklos gyvenime, priskirti kategorijai *Kitos galimos bendradarbiavimo sritys*.

29 lentelė

Moksleivių nuomonė apie tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo galimybes jų muzikinės veiklos sėkmei ir gerai savijautai užtikrinti

Kategorija	Teiginių pavyzdžiai
Teigiamai vertina bendradarbiavimą	<i>Man ir dabar smagu mokytis „Dagilėlyje“ labai smagu mokytis ir jame nieko netrūksta Geriau ir būti negali Man padėti daugiau nereiktų, nes mano tėveliai man labai daug padeda ir man sekasi puikiai</i>
Koncertinė pramoginė veikla	<i>Daugiau koncertų, išvykų, pramogų Norėčiau daugiau bendrų išvykų kartu su tėveliais ir mokytojais</i>
Paskatinimai ir pagalba	<i>Įteikti geriausio ketvirtoko pianisto diplomą Padėti man mokytis Skatinti, kad man geriau sektųsi Mokytojai turėtų ir toliau mane taip gerai mokyti, o tėvai skatinti mane gerai mokytis Mano muzikos mokytojai sako, kad man viskas sekasi gerai, tačiau man rodos, kad reiktų 1-2 daugiau solfedžio ir instrumento pamokų Tėvai paskatinti kišenpinigiais, mokytojai – saldainiais</i>
Užimtumas	<i>Kad padarytų daugiau laisvų dienų ir atostogų Paskirti patogesnę pamokų laiką, kad spėčiau į kitus būrelius</i>
Kitos galimos bendradarbiavimo sritys	<i>Tikrai, kad mokytojai būtų geresni, švelnesni Nupirkti pianiną Padėti susirasti geresnių draugų Parinkti geresnius vaikus į vieną pogrupį, o blogesnius – į kitą Pats turiu visko pasiekti. Ir džiaugiuosi, kad tėvai nesikiša į mano reikalus, jei man kas nutinka, pats stengiuosi išspręsti savo problemas Galėtų tėvams būti daugiau veiklos</i>

3.4. Tyrimo apibendrinimas

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog ugdymo proceso dalyviai pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme vertina teigiamai. Respondentų nuomone, jis yra nuoširdesnis, artimesnis, labiau orientuotas į individualų vaiką ir jo muzikinės raiškos sėkmę bei gerą savijautą. Taigi, pedagogai turi daugiau galimybių įtraukti tėvus į bendradarbiavimo procesą nei formaliajame ugdyme.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas labai svarbus sėkmingam vaikų muzikinių gabumų ugdymui, jo pasitikėjimo savimi, bendravimo įgūdžių formavimuisi, mokymosi rezultatams, tėvų ir vaikų santykių tobulinimui, geranoriškos ir darbingos mokyklos atmosferos palaikymui.

Geranoriškos tėvų ir pedagogų pastangos sudaryti kuo geresnes sąlygas sėkmingai muzikinei veiklai stiprina vaikų saugumo jausmą ir taip skatina juos laisviau išreikšti save.

Bendra koncertinė, pramoginė veikla skatina ugdymo dalyvių bendrumo jausmą, leidžia geriau vieniems kitus pažinti, rasti tinkamesnius problemų sprendimo būdus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas yra labai svarbus vidinės vaiko motyvacijos muzikinei neformaliai veiklai formavimuisi. Ypač mokiniams svarbus šeimos palaikymas.

Bendraamžių neigiamą poveikį vaiko norui muzikuoti taip pat galima susilpninti stiprinant jo vidinę motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai.

Pedagogas turėtų būti pagrindinis bendradarbiavimo proceso organizatorius, kurio pastangomis tėvai dar geriau pažintų savo vaikus bei įsitikintų esą be galo svarbūs jų neformalios muzikinės veiklos sėkmei.

Tyrimo metu išryškėjusios lūkesčių ir požiūrių nesutapimų tendencijos, gali sudaryti kliūtis vaikų motyvacijos muzikinei veiklai stiprinimui. Jų išvengti padėtų tik glaudesnis, atviresnis pedagogų ir tėvų bendravimas bei aiškus lūkesčių išsakymas.

Išvados

1. Neformaliojo ugdymo misija – padėti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos. Šio ugdymo svarbą pabrėžia ir Europos Sąjungos dokumentai. Neformalus muzikinis ugdymas pasižymi didesnėmis galimybėmis vaikų dvasiniam, doroviniam ir meniniam auklėjimui, didesne įtaka vertybinių nuostatų formavimuisi nei formaliajame ugdyme. Neformaliojo muzikinio ugdymo reikšmę vaikams Lietuvoje patvirtina ir naujausi tyrimai, kurių išvadose teigiama, jog muzikinis neformalusis ugdymas yra viena dažniausiai moksleivių pasirenkamų veiklų. Tačiau jos poreikis, deja, nėra pakankamai patenkinamas, todėl *muzikinio neformalaus ugdymo galimybes būtina plėsti*.

2. Neformalusis muzikinis ugdymas laikomas ne tokiau disciplinuotu, laisvai pasirenkamu ir labiau į vaiko saviraišką orientuotu procesu, nors toli gražu ne menkesnės svarbos. Kadangi ugdymo proceso dalyvių bendravimas jame būna laisvesnis, artimesnis, nuoširdesnis, kūrybiškesnis, o svarbiausia – ypatingai orientuotas į konkretų vaiką, jo savijautą ir muzikinės veiklos sėkmę, atsiranda daugiau galimybių į ugdymo procesą įjungti ir tėvus. Deja, mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme dar *nesulaukė pakankamai mokslininkų dėmesio*, todėl pedagogai, pasirinkdami bendradarbiavimo formas, dažniausiai naudojami bendrojo lavinimo mokyklų patirtimi.

3. Motyvacijos neformaliai muzikinei veiklai stoka dažniau pasireiškia profesionalius atlikėjus rengiančiose muzikos, meno mokyklose. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas jose *gali tapti pagrindine vaiko motyvacijos stiprinimo priemone, sąlygojančia moksleivių mokymo(si) sėkmę neformaliajame muzikiniame ugdyme*. Bendradarbiavimas ugdytojams leidžia įtakoti vaikų motyvaciją muzikinei veiklai lemiančius veiksnius, kurių svarbiausiais galima išskirti: *vaiko individualias savybes, šeimą, pedagogo asmenybę ir kompetencijas, bendraamžius*.

4. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, jog ugdymo proceso dalyvių (mokytojų, tėvų ir moksleivių) požiūris į bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme yra palankus. Tačiau pasitvirtino ir tyrimo hipotezė, jog lūkesčių ir požiūrių nesutapimo tendencijos lemia mažiau rezultatyvų ugdytojų bendradarbiavimą stiprinant vaikų motyvaciją muzikinei veiklai. Pedagogų požiūrį į motyvaciją lemiančius veiksnius bei pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą labiausiai lėmė respondentų lytis, tėvų požiūrį – išsilavinimas bei muzikinė patirtis. Paašškėjo, jog pedagogai vyrai linkę mažiau vertinti bendradarbiavimo su mokinių tėvais naudą, kas atsispindi ir jų ugdymo proceso organizavimo ypatumuose. Panaši tendencija pastebima ir aukštojo išsilavinimo neturinčių tėvų požiūryje, kuris turi neigiamos įtakos vaikų muzikinės veiklos motyvacijai. Muzikinės patirties turintys tėvai labiausiai tikisi, jog vaikas neformalioje

muzikinėje veikloje jaustūsi gerai, o jos neturintys – kad bus plėtojami vaiko muzikiniai gabumai.

5. Mokinių požiūrio tyrimas atskleidė, jog jų muzikinės veiklos sėkmei didžiausią įtaką daro vidinė motyvacija, kurią mokslininkai laiko stipriausia ir vertingiausia mokymosi motyvacijos forma. Vidinis vaiko nusiteikimas muzikinei neformaliai veiklai padeda išvengti netgi negatyvaus bendraamžių požiūrio įtakos norui muzikuoti.

6. Paaiškėjo, jog pedagogai nepakankamai įvertina bendradarbiavimo su tėvais naudą jų santykiams su vaikais. Tuo tarpu moksleiviams tėvų palaikymas bei dalyvavimas neformalios muzikinės veiklos procese yra ypatingai svarbus. Tėvų nesidomėjimas vaiko savijauta ir rezultatais neigiamai veikia jo pasitenkinimą pačia muzikine veikla, o tuo pačiu ir vidinę vaiko motyvaciją.

7. Svarbiausia sąlyga sėkmingam tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui stiprinant vaiko motyvaciją neformaliai muzikinei veiklai – betarpiškas bendravimas, supratimas, aiškus lūkesčių išsakymas ir bendras sprendimų ieškojimas. Neužtikrinus minėtų sąlygų atsiranda įvairių interpretacijų, nesutarimų, kurie kenkia svarbiausiam ugdymo proceso dalyviui – vaikui.

8. Pedagogai, organizuodami bendradarbiavimo su tėvais procesą, turėtų nuo pat pradžių siekti betarpiško bendravimo, tarpusavio supratimo, aiškaus lūkesčių išsakymo ir bendro sprendimų ieškojimo. Pedagogui itin svarbu bendradarbiavimą su tėvais gebėti organizuoti taip, kad jis atliktų ir šviečiamąjį darbą, ir suteiktų kuo daugiau malonumo bendravimo nuoširdumu, kūrybiškumu, tuo pačiu įtikintų tėvus, jog jie be galo svarbūs savo vaikų sėkmei. Tokiu būdu ugdymo dalyviai labiau pasitikės vieni kitais, vaikas jausis saugesnis, o tuo pačiu, tikėtina, labiau mėgausis neformalia muzikine veikla.

LITERATŪRA

1. Aleknaitė - Bieliauskienė R. (2009). Muzikos mokyklos ir bendruomenės sąveikos ypatumai globalizacijos iššūkius patiriančioje visuomenėje // *Socialinis darbas*, 8(2), p. 86-96.
2. Ališauskienė S. (2005). *Ankstyvoji intervencija vaikystėje: monografija*. Šiauliai.
3. Astrauskaitė M. (2008). Tėvai ir mokykla – atsakomybės dalybos // *Aš ir psichologija*, 4, p. 23-27.
4. Balčytis E. (2005). Kompleksinio muzikinio ugdymo koncepcija // *Kūrybos erdvės*, 2, p. 13-21.
5. Balčytis E. (2000). Apie muzikinio ugdymo sistemą Lietuvos mokyklose // *Muzikinio ugdymo aktualijos: metodinių straipsnių rinkinys studentams ir mokytojams*. Šiauliai. P. 9-24.
6. Balčytis E. (2002). Muzikinio ugdymo reikšmė, tikslai ir turinys // *Muzikinio ugdymo aktualijos 2: metodinių straipsnių rinkinys studentams ir mokytojams*. Šiauliai. P. 4-21.
7. Balčytis E. (2006). Dainavimo tradicijų saugojimo ir puoselėjimo patirtis bei problemos Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose // Konferencijos „Kultūros tradicijos jaunimo meninio ugdymo sistemoje“ medžiaga. [žiūrėta 2012-04-27]. Prieiga per internetą: <http://www.llkc.lt/lfcc/m/m_files/wfiles/file286.rtf>.
8. Balevičienė S., Kožemiakina V., Paurienė L., Vaicekauskienė V., Zablackė R., Valantinas A. (2010). *Lietuvos švietimas. Tik faktai*. Vilnius.
9. Barkauskaitė M. (2004). Moksleivių dorinis ugdymas popamokinėje veikloje // *Pedagogika*, 72, p. 20-25.
10. Barkauskaitė M., Motiejūnienė E. (2004). Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės // *Pedagogika*, 70, p. 38-43.
11. Beišienė L. (2008). Vaikų hiperaktyvumas: tėvų patirtis ir pagalba // *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 2(2), p. 131-141.
12. Bitinas B. (1995). *Auklėjimo procesas*. Šiauliai.
13. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius.
14. Bitinas B. (2004). *Hodegetika: auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius.
15. Bowen N. K., Bowen G. L. (1998). The mediating role of educational meaning in the relationship between home academic culture and academic performance // *Family Relations*, 47, p. 45-51.
16. Būdienė V., Zabulionis A., Želvys R. (2001). *Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas*. Vilnius.
17. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.
18. Coie J. D., Dodge K. A., Kupersmidt J. Peer group behavior and social status // S. R. Asher, J. D. Coie (eds.) *Peer rejection in childhood*. New York. P. 17-42.

19. Csikszentmihalyi M. (1997). Finding flow – the psychology of engagement with everyday life. New York.
20. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. (2006). Vilnius.
21. Dapkienė S. (2002). Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai. Šiauliai.
22. Daunoravičienė V. (2009). Muzikos mokyklos, kaip atviros socialinei aplinkai institucijos, misija miesto bendruomenėje // Muzikos barai. [žiūrėta 2011-03-17]. Prieiga per internetą: <<http://www.muzikosbarai.lt/index.php?id=488>>
23. Davidson J., Faulkner R. ir McPherson G. (2009). Motivation musical learning. // The psychologist Vol. 22(12), p. 1026-1029. [žiūrėta 2012-05-06] Prieiga per internetą: <http://www.thepsychologist.org.uk/archive/archive_home.cfm?volumeID=22&editionID=182&ArticleID=1601>.
24. Dobranskienė R. (2004). Mokyklos bendruomenės vadyba. Klaipėda.
25. Dzenuškaitė S. (1991). Mokinių nepamokinės veiklos tobulinimas. Vilnius.
26. Epstein J. L., Salinas K. C. (2004). Schools as learning Communities. // Educational leadership, Vol. 61(8), p. 12-18. [Žiūrėta: 2012 02 28]. Prieiga per internetą: <http://pdonline.ascd.org/pd_online/success_di/el200405_epstein.htm>.
27. Europos Tarybos parlamentinės Asamblėjos rekomendacijos. (2000). [žiūrėta: 2011 04 03] Prieiga per internetą: <<http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta00/EREC1437.htm>>
28. Forgeard M., Winner E., Norton A., Schlaug G. (2008). Practicing a Musical Instrument in Childhood is Associated with Enhanced Verbal Ability and Nonverbal Reasoning. [žiūrėta 2012-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.plosone.org/article/info:doi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0003566>>.
29. Freeman J. (2005) Permission to be gifted: how conceptions of giftedness can change lives // Sternberg I., Davidson N. Conceptions of giftedness. Cambridge. P. 80–97.
30. Gabių ir talentingų vaikų programa. (2009). [žiūrėta: 2011 12 10]. Prieiga per internetą: <<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=D4641718-40D0-4FC9-822A-90E3 DACEA2AF>>.
31. Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa. (2006). [žiūrėta: 2011 12 10]. Prieiga per internetą: <<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=AB97B84A-CEEA-44BF-8602-5DAEA7D01EBA>>.
32. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). Pedagoginė psichologija. Vilnius.
33. Girdzijauskas A. (2004). Meninio ugdymo įtaka formuojant moksleivių dorovinę poziciją // Pedagogika, 72, p. 31-37.
34. Gordon E. E., Cameron Ch. (1999). Vaiko muzikalumo puoselėjimas. Vilnius.

35. Grakauskaitė-Karkockienė D. (2002). Kūrybos psichologija. Vilnius.
36. Grincevičienė V. (2004). Mokytojo kompetencijos: į pedagogo asmenybę orientuoti moksleivių lūkesčiai // *Pedagogika*, 71, p. 51-55.
37. Grincevičienė V. (2009). Į mokymosi rezultatus orientuota motyvacija: mokinių ir mokytojų požiūris // *Pedagogika*, 94, p. 28-34.
38. Gučas A. (1990). Vaiko ir paauglio psichologija. Kaunas.
39. Hallahan, D. P., Kauffman, J. M. (2003). Ypatingieji mokiniai: specialiojo ugdymo įvadas. Vilnius.
40. Harris R. N., Snyder C. R. (1986). The role of uncertain self-esteem in self-handicapping // *Journal of personality and social psychology*, Vol. 51, p. 451-458.
41. Jareckaitė S. (2008). Aukštesniųjų klasių mokinių muzikinis-estetinis ugdymas chorine veikla // *Acta Pedagogica Vilnensia*, 21, p. 117-127.
42. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
43. Jovaiša L. (2001). Edukologijos pradmenys. Šiauliai.
44. Jovaiša L. (2003). Hodegetika. Vilnius.
45. Jucevičiūtė V. (2005). Vyresniųjų paauglių emocinių būsenų per muzikos pamokas ir muzikinių interesų ryšys // *Pedagogika*, 80, p. 141-145.
46. Juodaitytė A., Karzinauskienė R. (2007). Kokybės vadybos principų raiška mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procesuose // *Mokytojų ugdymas*, 9, p. 24-41.
47. Karalienė J. (1998). Jaunojo pianisto ugdymo programos humanizavimas // *Muzikinio ugdymo problemos: žvilgsnis į XXI amžių: II mokslinės praktinės konferencijos pranešimai*. Vilnius. P. 93-99.
48. Katiniienė A. (1992). Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius.
49. Kendall F. (2001). Ypatingi tėvai – ypatingi vaikai. Vilnius.
50. Kievišas J., Gaučaitė R. (2000). Vaiko veikla meninio ugdymo procese. Šiauliai.
51. Kievišas J., Kievišas J. (2004). Meninis ugdymas kaip asmens dvasingumo veiksnys // *Pedagogika*, 2, p. 50-55.
52. Kirliauskienė R. (2005). Muzikos mokytojo savireguliacija. Vilnius.
53. Kontautienė R. (2006). Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Klaipėda.
54. Krumm V. (1999). Pedagoginis mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas: mokytojo pozicija // *Mokykla*, 7.
55. Kvieskienė G. (2003). Socializacija ir vaiko gerovė: monografija. Vilnius.
56. Kvieskienė G., Petronienė O., Bitinas B., Prakapas R., Mockevičienė D. (2006). Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumas ir sąnaudos. Tyrimo ataskaita. Vilnius.
57. Lakis. J. (2008). Konfliktų sprendimas ir valdymas. Vilnius.

58. Lasauskienė J. (2010). Muzikos mokytojo veikla ir kompetencijos. Vilnius.
59. Lehmann I. (2009). Motyvacija: kaip tėvai galėtų padėti savo vaikams. Vilnius.
60. Levinson D. (1978). The seasons of a man's life. New York.
61. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ugdymas. (2003). Vilnius.
62. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003). [Žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=302313>
63. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011). [Žiūrėta 2011-08-02]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=395105&p_query=&p_tr2=>>.
64. Maslow A. H. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius.
65. Matonis V. (2002). Meno dalykų pedagogo profilis // Muzikinio ugdymo aktualijos 2: metodinių straipsnių rinkinys studentams ir mokytojams. Šiauliai. P. 55-66.
66. Merfeldaitė O. (2009). Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas sprendžiant vaikų socializacijos problemas // Socialinis ugdymas, 8 (19), p. 59-71.
67. Miliūnienė L., Vaitkevičius J. V., Bakanovienė T., Mockevičienė D. (2009). Sveikatos rizikos veiksnių savikontrolė neformaliajame ugdyme. Šiauliai.
68. Miller A. (2011). Gabaus vaiko drama ir tikrosios savasties paieška. Vilnius.
69. Myers D. G. (2000). Psichologija. Vilnius.
70. Mokytojo pavyzdinis pareigybės aprašymas. Projektas. (2010). [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/docs/d_panele/Mokytojo_aprasas_04-28.pdf>
71. Muzikos mokyklų programiniai reikalavimai (2002). Švietimo ir mokslo ministerija, įsakymas Nr. 986.
72. Navickienė L. (2005). Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje: metodinė medžiaga mokytojui. Vilnius.
73. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija. (2005). [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=269178&p_query=>>.
74. Pečeliūnas R. (2004). Tėvų įtaka ugdant vaikų dvasingumą // Meninio ugdymo aktualijos 3: straipsnių rinkinys. Šiauliai. P. 61-68.
75. Pečeliūnas R. (2007). Popamokinė meninė veikla kaip dvasingumo ugdymo forma // Meninio ugdymo aktualijos 4: tarptautinės mokslinės konferencijos „Dvasingumo sklaida meninio ugdymo realybėje“ pranešimų medžiaga. Šiauliai. P. 55-62.
76. Pileckaitė-Markovienė M., Nasvytienė D., Bumblytė D. (2004). Vystymosi psichologija vaikystėje. Vilnius.
77. Pileckaitė-Markovienė M. (2002). Vidinė darna ir jos raiškos vaikystėje savitumai. Vilnius.

78. Piličiauskas A. (1987). Vizualus atlikėjo poveikis. Kaunas.
79. Piličiauskas A. (1998). Muzikos pažinimas. Vilnius.
80. Piličiauskas A. (2000). Ankstyvasis muzikinis ugdymas: dėmesys žmogaus sveikatai. // Muzikinio ugdymo aktualijos: metodinių straipsnių rinkinys studentams ir mokytojams. Šiauliai. P. 42-49.
81. Piličiauskas A. (2005). Jaunojo atlikėjo kūrybiškumo ir savarankiškumo ugdymas: galimybės, būdai, reikšmė // Muzikos atlikėjo ir pedagogo kūrybinė ir sociokultūrinė veikla: Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. Panevėžys. P. 9-14.
82. Piličiauskas A. (2009). Tėvai – ugdymo partneriai, arba „Kur du stos, visados...“ // Pedagoginės aktualijos Piličiausko akimis, 37. [žiūrėta 2012 04 27]. Prieiga per internetą: <http://www.piliciauskas.lt/PAPA/papa37/PAPA-37.pdf>.
83. Prakupavičienė V. (2009). Sociokultūrinė meninės veiklos prasmė muzikos mokykloje // Dvasingumas žmogaus pasaulyje: kolektyvinė monografija. Vilnius. P. 352-360.
84. Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašas. (2009). [žiūrėta 2012 05 06]. Prieiga per internetą: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=2D6B3787-43D3-4273-A401-AA80E814F75B>.
85. Psichologijos žodynas. 2003. Vilnius.
86. Rajeckas V. (2004). Pedagogikos pagrindai. Vilnius.
87. Ramaneckienė I. (2002). Papildomojo ugdymo šiandiena ir galbūt rytdiena. // Papildomasis ugdymas II: straipsnių rinkinys. Šiauliai. P. 3-7.
88. Ratkus J. (2000). Ugdymas ir popamokinė pasaulio pažinimo veikla. Šiauliai.
89. Rimm S. B. (1998). Sumažėjusio pažangumo sindromas: priežastys ir gydymas. Vilnius:
90. Rinkevičius R. (2004). Dvasinio ugdymo problema muzikos pedagogikoje // Pedagogika, 72, p. 72-78.
91. Rinkevičius Z. (2002). Muzikinis mąstymas ir jo ugdymas mokykloje. Klaipėda.
92. Rinkevičius Z. (2005). Muzikos pedagogika. Klaipėda.
93. Rinkevičius Z. (2009). Ką reiškia mokytis muzikos? Klaipėda.
94. Rinkevičius Z. Rinkevičienė R. (2006). Žmogaus ugdymas muzika. Klaipėda.
95. Ryan R., Deci E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being // American Psychologist, 55, p. 68-78.
96. Rogers C. (1991). Grouping the Gifted and Talented: questions and answers // Roper review, 16, p. 8-12.
97. Ruf D. L. (1998). Environmental, Familial and Personal Factors that Affect the Selfactualization of Highly Gifted Adults: Case studies: Unpublished Doctoral Dissertation, University of Minesota. Mineapolis.

98. Rupšienė L. (2000). Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys: monografija. Klaipėda.
99. Rupšienė L. (2001). Berniukų mokymosi motyvacijos ypatumai // *Pedagogika*, 53, p. 117-121.
100. Ruškus J., Žvirdauskas D., Stanišauskienė V. (2009). Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai: mokslo studija. Vilnius.
101. Sankauskienė R. (2009). Ikimokyklinio muzikinio ugdymo metodika. Panevėžys.
102. Silverman L. K. (1993). *Counseling the Gifted and Talented*. Denver.
103. Skakauskienė M. (2011). Gabių vaikų ugdymo situacija Lietuvoje. [Žiūrėta: 2012 02 17]. Prieiga per internetą: <http://www.pskretingos.lt/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=255&Itemid=27>.
104. Strakšienė D. (2004a). Mokinių interesai ir preferencijos – muzikinio ugdymo tobulinimo prielaida // *Tiltai*, 20. Klaipėda. P. 100-103.
105. Strakšienė D. (2004b). Mokytojo tipas – bendradarbiavimo muzikos pamokoje prielaida // *Pedagogika*, 72, p. 143-150.
106. Strakšienė D. (2009). Muzikos kūrinų didaktinės refleksijos ugdymas muzikavimu. Šiauliai.
107. Strimaitienė V. (2007). Tėvų palaikymas vaiko mokymosi kelyje. Vilnius.
108. Stundžė L. (2009). Lytis ir organizacija: komunikacinis aspektas // *Informacijos mokslai*, 49, p. 99-117.
109. Suslavičius A. (2006). *Socialinė psichologija*. Vilnius.
110. Šečkuvienė H. (2004a). Muzikinių gabumų problema mokant muzikos // *Žvirblių takas*, 1, p. 55-57.
111. Šečkuvienė H. (2004b). Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilnius.
112. Šečkuvienė H., Abramauskienė J. Paauglių mokymosi motyvacijos veiksniai // *Pedagogika*, 78, p. 127-132.
113. Šimelionienė A. (2008). Kaip atpažinti vaiko gabumus? Vilnius.
114. Šukytė D. (2007). Neformalusis vaikų ugdymas ir jo realizavimui įtaką darantys veiksniai. // *Socialinis ugdymas*, 3(14). p. 79-87.
115. Targamadžė V., Rakauskienė V. (2007). V-VII klasių mokinių mokymosi motyvacijos edukacinių veiksnių modeliavimo eskizas. // *Socialinis ugdymas*, 4(15), p. 51-66.
116. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (2005). Vilnius.
117. Tepperwein K. (2000). *Menas mokytis nepavargstant*. Vilnius.

118. Vaikų ir jaunimo socializacijos programa. (2004). [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=296403&p_query=&p_tr2=>>.
119. Vaikų pasirenkamojo švietimo finansavimo modelio aprašas. 2010. [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/strategija/docs/iss/20100826/Pasirenkamojo%20FM_2010%2008%2026.pdf>.
120. Vaitkevičius J. (1995). Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius.
121. Vaitkevičius R., Saudargienė A. (2006). Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose. Kaunas.
122. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos. (2003). [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą < <http://www.smm.lt/strategija/docs/vss/strategija2003-12.pdf>>.
123. Vilkelienė A. (2003). Ypatingųjų vaikų integruotas muzikinis ugdymas. Vilnius.
124. Winner E. (1996). Gifted Children: Myths and Realities. New York.
125. Zaleskienė I. (1994). Moksleivių papildomas ugdymas. Vilnius.
126. Žiemytė I. Kodėl užverčiamas pianino dangtis. 2011 02 11. [žiūrėta 2011-08-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.kulturpolis.lt/main.php/id/3263/lang/1/nID/7064>>.
127. Глассер У. (1991). Школы без неудачников. Москва.
128. Лебедев О. Е. (2003). Развитие социальных функций системы дополнительного образования детей // Дополнительное образование детей. Москва. С. 6-58.
129. Радина Н. (1999). Об использовании гендерного анализа в чешских исследованиях // Вопросы психологии, 2, с. 22-27.

PRIEDAI

1 priedas. Anketų ugdymo dalyviams klausimynų struktūra

Klausimyno mokytojams struktūra ir diagnostiniai blokai

Eil. Nr.	Diagnostinis blokas	Pateiktų teiginių ir/ar klausimų skaičius
1.	Mokytojų požiūris į motyvaciją skatinančius veiksnius	15
2.	Mokytojų požiūris į mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme	16
3.	Mokytojų požiūris į tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme skatinančius veiksnius	11
4.	Populiariausios mokytojų bendravimo su mokinių tėvais formos ir ypatumai	25
5.	Mokytojų nuomonė apie problemų kylančių ugdymo proceso metu sprendimą bei bendradarbiavimo su tėvais sunkumus	15
6.	Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo inicijavimas bei lūkesčių suderinamumas	8

Klausimyno tėvams struktūra ir diagnostiniai blokai

Eil. Nr.	Diagnostinis blokas	Pateiktų teiginių ir/ar klausimų skaičius
1.	Tėvų lūkesčiai, susiję su vaiko neformaliąja muzikine veikla	8
2.	Tėvų požiūris į vaiko neformalios muzikinės veiklos sėkmę bei ją sąlygojančius veiksnius	23
3.	Tėvų požiūris į bendradarbiavimą su mokytojais neformaliajame muzikiniame ugdyme	9
4.	Tėvų nuomonė apie bendradarbiavimo su „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos mokytojais ypatumus	20
5.	Tėvų požiūris į namų darbus bei lankomumo svarbą neformaliajame muzikiniame ugdyme	12
6.	Tėvų požiūris į priimtinausias bendradarbiavimo su pedagogais formas ir galimybes	10

Klausimyno moksleiviams struktūra ir diagnostiniai blokai

Eil. Nr.	Diagnostinis blokas	Pateiktų teiginių ir/ar klausimų skaičius
1.	Mokinių nuomonė apie jų muzikinę veiklą „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje	10
2.	Mokinių nuomonė apie tėvų požiūrį į jo muzikinę neformalią veiklą	19
3.	Dažniausios pamokų praleidimo priežastys	7
4.	Tėvų dalyvavimo neformalioje muzikinėje veikloje bei aplinkos veiksnių įtaka vaiko savijautai	6
5.	Mokinių nuomonė apie draugų, bendraamžių požiūrį į jo muzikinę neformalią veiklą	10
6.	Mokinių nuomonė apie tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo ypatumus „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje	10

Mielas pedagoge,

Vaiko talento atskleidimas ir meninės veiklos sėkmė yra vienas svarbiausių mūsų tikslų. Jo įgyvendinimui ypatingai svarbus tampa *tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas* ugdymo procese. Siekiant išsiaiškinti „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos pedagogų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo privalumus, trūkumus ir galimybes, prašome atsakyti į anketos klausimus. Tikimės, kad gauti tyrimo rezultatai padės pagerinti ugdymo kokybę, vaikų savijautą mokykloje bei jų mokymosi rezultatus. Anketa yra anoniminė, todėl nei savo vardo, nei pavardės įrašyti nereikia. Jūsų nuomonę geriausiai atitinkantį atsakymo variantą pažymėkite kryželiu (X). Iš anksto dėkojame už supratimą ir nuoširdžius atsakymus.

Sėkmės!

Jūsų lytis: Vyras Moteris

Jūsų amžius: 20 - 30
31 - 40
41 - 50
51 ir daugiau

Koks Jūsų išsilavinimas?

ukštesnysis
Nebaigtas aukštasis
Aukštasis (bakalauras)
Aukštasis (magistras)

Jūsų kvalifikacinė kategorija:

Mokytojas
Vyresnysis mokytojas
Mokytojas metodininkas
Mokytojas ekspertas

Pedagoginio darbo stažas (metais):

0 - 5
6 - 10
11 - 15
16 - 20
21 - 25
26 ir daugiau

Jūsų vedamų užsiėmimų pobūdis:

Individualūs
Grupiniai
Įvairūs

Ar sutinkate, kad vaiko motyvaciją užsiimti neformalia muzikine veikla skatina:

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Teigiamas tėvų požiūris į muzikinį ugdymą					
Tėvų muzikinis išsilavinimas					
Vaiko muzikiniai gabumai ir interesai					
Tėvų pagalba vaikui					
Bendraamžių požiūris į muzikinę veiklą					
Krūvio bendrojo lavinimo mokykloje pasiskirstymas					
Gaunami pagyrimai ir paskatinimai					
Tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimas					
Mokytojų profesinė kompetencija					
Mokytojų asmeninės savybės ir bendravimo stilius					
Koncertinė muzikinė veikla					
Koncertinis atlikėjų įvaizdis					
Kolektyvų muzikinis repertuaras					
Jauki mokymosi aplinka					
Aktyvi papildoma veikla kituose būreliuose					

Jūsų nuomone, mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme:

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Ypatingai svarbus vaiko gabumų ugdymui					
Turėtų būti labiau orientuotas į vaiko dvasinio pasaulio turtinimą, negu į aukštus mokymosi rezultatus					
Teigiamai veikia tėvų ir vaikų santykius					
Vaiko neformaliojo muzikinį ugdymo procesą daro sėkmingesniu					
Padaeda vaikui įgyti pasitikėjimo savimi					
Padaeda vaikui tobulinti bendravimo įgūdžius, mažina elgesio problemas					
Yra veiksminga smurto ir patyčių prevencijos priemonė					
Formuoja geranorišką ir darbingą mokyklos bendruomenės atmosferą					

Kuo, Jūsų manymu, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme skiriasi nuo bendradarbiavimo bendrojo lavinimo mokykloje? (įrašykite)

.....

.....

Ar sutinkate su šiais teiginiais?

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Mokytojai turėtų būti bendradarbiavimo su mokinių tėvais iniciatoriai					
Tėvai mielai sutinka bendradarbiauti su mokytoju ugdymo proceso metu					
Tėvai linkę padėti savo vaikams atskleisti jų gabumus					
Tėvų pedagoginis švietimas yra būtinas siekiant kokybiško bendradarbiavimo					
Bendra ugdytinių, ugdytojų ir ugdytinių tėvų veikla skatina geranoriškos klasės ir mokyklos bendruomenės atmosferos formavimąsi					
Po sėkmingų koncertų bendravimas su tėvais tampa geranoriškesnis					
Tėvų dalyvavimas koncertuose skatina vaikus atsakingiau jiems ruoštis					

Ar sutinkate, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą neformaliajame muzikiniame ugdyme skatina:

Teiginys	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
Gerai mokinių mokymosi rezultatai					
Sėkminga chorų koncertinė veikla					
Tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime					
Bendri tėvų ir vaikų renginiai					
Tėvų pedagoginis švietimas					
Atvirų pamokų organizavimas					
Palankus mokytojo požiūris į tėvų dalyvavimą ugdymo procese					
Mokytojo asmeninės savybės ir bendravimo stilius					
Vaiką mokančių mokytojų bendradarbiavimas					
Gerai atsiliepiamai apie mokyklą					
Sėkminga mokyklos projektinė veikla					

Kaip dažnai bendraujate su ugdytinių tėvais?

	1-5 kartus per savaitę	1-3 kartus per mėnesį	1-3 kartus per pusmetį	Šiuo būdu nebendrauju
Klasės tėvų susirinkimuose				
Pokalbiai telefonu				
Individualūs pokalbiai mokykloje				
Klasės renginių metu				
Įrašais pažymių knygelėje				
Informacija mokyklos internetinėje svetainėje				
Elektroniniu paštu				
Kita (įrašykite)				

Kokia dažniausia Jūsų pokalbio su mokinių tėvais tema?

Teiginys	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Vaiko mokymosi pasiekimai „Dagilėlyje“				
Vaiko mokymosi problemos				
Drausmės problemos				
Klasės gyvenimo organizaciniai reikalai				
Pedagoginis ar psichologinis konsultavimas (-is)				
Kita (įrašykite)				

Kiek vidutiniškai laiko skiriate individualiam pokalbiui su mokinio tėvais?

- Iki 5 minučių
 5 - 10 minučių
 10 - 20 minučių
 20 ir daugiau minučių
 Individualiai laiko neskiriu
 Kita (įrašykite)

Ar pritariate šiems teiginiams?

Teiginys	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
Tėvai per daug reikalauja iš mokytojų auklėjant vaikus					
Paprastai vengiu bendrauti su mokinių tėvais					
Tėvai pakankamai kompetentingi muzikiniame ugdyme					
Tėvai supranta pamokų praleidimo žalą ugdymo procesui					
Sprendžiant iškilusias mokymo(si) problemas, sunku rasti bendrą kalbą su tėvais					
Dėl drausmės problemų tėvai labiau linkę kaltinti kitus vaikus					
Tėvai labiau tiki savo vaikais, nei mokytojais					
Nesutarimai su tėvais išsprendžia greitai					

Ar įtraukiate tėvus į:

Teiginys	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Ugdymo proceso planavimą				
Klasės renginių ir kelionių organizavimą				
Mokyklos aplinkos tvarkymą				
Bendrus mokyklos rengiamus projektus				
Plėtojant mokyklos viešuosius ryšius				
Plėtojant mokyklos ugdymo priemonių bazę				

Ar pritariate šioms teiginiams?

Teiginys	Visada	Dažnai	Abejoju	Kartais	Niekada
Drausmės problemas pamokose pavyksta išspręsti be tėvų pagalbos					
Pokalbis su tėvais yra veiksminga drausminamoji priemonė					
Geriau, kad vaikas žinotų apie mokytojo pokalbį su tėvais					
Po mokytojo pokalbio su tėvais vaikas tampa uždaresnis					
Problemiškų vaikų tėvai mažiau linkę bendrauti ir bendradarbiauti su mokytoju					
Vaikas jaučiasi saugiau, kai žino apie pastovų mokytojų ir tėvų bendravimą					
Motyvuoti vaikai kelia mažiau mokymosi ir drausmės problemų					

Kokia tėvų pagalba Jums dažniausiai būna reikalinga? (Sunumeruokite atsakymus nuo 1 iki 8, pradedant svarbiausiuoju)	Kokios tėvų pagalbos dažniausiai sulaukiate? (Sunumeruokite atsakymus nuo 1 iki 8, pradedant svarbiausiuoju)
Sprendžiant vaikų mokymosi problemas	Sprendžiant vaikų mokymosi problemas
Sprendžiant vaikų elgesio problemas	Sprendžiant vaikų elgesio problemas
Keliant vaiko motyvaciją mokymuisi	Keliant vaiko motyvaciją mokymuisi
Organizuojant renginius ir keliones	Organizuojant renginius ir keliones
Siekiant pažinti mokinį	Siekiant pažinti mokinį
Gerinant ugdymo aplinką	Gerinant ugdymo aplinką
Plečiant ugdymo procesui reikalingų priemonių bazę	Plečiant ugdymo procesui reikalingų priemonių bazę
Kita (įrašykite)	Kita (įrašykite)

Kaip įtraukiate tėvus į bendradarbiavimo procesą?

Teiginys	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Asmeniškai paprašau konkrečių tėvų pagalbos				
Tėvai patys pasiūlo savo pagalbą				
Tik paskatinu bendrai veiklai, o tėvai patys organizuojasi				
Paprašau klasės tėvų komiteto narių pagalbos				
Vengiu tėvų pagalbos				
Kita (įrašykite)				

Kokias anketoje dar nepaminėtas pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas galėtumėte pasiūlyti savo kolegoms? (Įrašykite)

.....

.....

.....

Ačiū už Jūsų nuomonę ir bendradarbiavimą!

Mieli tėveliai,

Ypatingą reikšmę vaiko meninio ugdymo procese turi *Tėvų ir Pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas*. Dažnai nuo jo priklauso vaiko motyvacija ir gera savijauta mokykloje. Siekiant išsiaiškinti tėvų ir „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos pedagogų bendradarbiavimo ugdymo procese realią situaciją, privalumus, trūkumus ir galimybes, prašome Jūsų nuoširdžiai atsakyti į anketos klausimus. Anketa yra anoniminė, todėl nei savo vardo, nei pavardės įrašyti nereikia. Mums svarbūs bendri atsakymų rezultatai, kurie yra labai reikšmingi sėkmingai vaiko muzikinei veiklai ir saviraiškai. Jūsų nuomonę geriausiai atitinkantį atsakymo variantą pažymėkite kryželiu (X). Sėkmės!

Jūs esate moksleivio: Tėtis Mama Kitas jam svarbus asmuo

Jūsų amžius:

- 20 - 30
- 31 - 40
- 41 - 50
- 51 ir daugiau

Kurioje Klasėje „Dagilėlyje“ mokosi Jūsų sūnus?

- 1 - 3
- 4 - 6
- 7 - KMU

Koks Jūsų išsilavinimas?

- Pagrindinis
- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštesnysis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis

Jūsų muzikinė patirtis...

- Muzikos pamokos mokykloje
- Sustiprintas muzikinis ugdymas mokykloje
- Muzikos mokykla
- Muzikos paskaitos studijų metu
- Dalyvavimas meno kolektyvuose

Kas Jums yra svarbiausia sūnaus muzikiniame ugdyme?

(Atsakymus sunumeruokite nuo 1 iki 8, pradedant svarbiausiuoju)

Vaiko muzikinių gabumų atskleidimas ir ugdymas	
Profesionalūs muzikiniai vaiko įgūdžiai	
Kad sūnus gerai jaustųsi užsiimdamas mėgstama veikla	
Nauda ateityje (studijuojant, gyvenime ar pan.)	
Mažesnė žalingų įpročių formavimosi tikimybė	
Vaiko užimtumas po pamokų	
Vaiko mokymosi rezultatai	
Koncertinė vaiko veikla	

Ar pritariate šiems teiginiams?

Teiginys	Visada	Dažnai	Abejoju	Kartais	Niekada
Džiaugiamės sūnaus pasiekimais muzikinėje veikloje					
Sūnus žino mūsų nuomonę apie jo pasiekimus muzikinėje veikloje					
Sūnus pasidalina savo sėkme ir problemomis „Dagilėlyje“					
Sūnus laimingas užsiimdamas muzikine veikla					
Sūnus noriai dalyvauja koncertuose					
Sprendžiant problemas, sunku rasti bendrą kalbą su „Dagilėlio“ mokytojais					
Dėl kitų vaikų elgesio sūnui sunku gerai mokytis					
Sūnaus pasiekimus neigiamai veikia nuovargis dėl aktyvios papildomos veiklos kituose būreliuose					

Ar sutinkate, kad vaiko motyvaciją užsiimti neformalia muzikine veikla skatina:

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Teigiamas tėvų požiūris į muzikinį ugdymą					
Tėvų muzikinis išsilavinimas					
Vaiko muzikiniai gabumai ir interesai					
Tėvų pagalba vaikui					
Gaunami pagyrimai ir paskatinimai					
Tėvų ir mokytojų lūkesčių suderinimas					
Bendraamžių požiūris į muzikinę veiklą					
Racionalus krūvio pasiskirstymas bendrojo lavinimo mokykloje					
Mokytojų profesinė kompetencija					
Mokytojų asmeninės savybės ir bendravimo stilius					
Koncertinė muzikinė veikla					
Chorų koncertinis įvaizdis					
Chorų repertuaras					
Mokymo(si) aplinka					
Kita (įrašykite)					

Kuo, Jūsų manymu, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme skiriasi nuo bendradarbiavimo bendrojo lavinimo mokykloje? (įrašykite)

.....

Jūsų nuomone, mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas neformaliajame muzikiniame ugdyme:

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Ypatingai svarbus vaiko gabumų ugdymui					
Turėtų būti labiau orientuotas į vaiko dvasinio pasaulio turtinimą, negu į aukštus mokymosi rezultatus					
Tobulina tėvų ir vaikų santykius					
Padedą vaikui įgyti pasitikėjimo savimi					
Padedą vaikui tobulinti bendravimo įgūdžius					
Yra veiksminga smurto ir patyčių mokykloje prevencijos priemonė					
Formuoja geranorišką ir darbingą mokyklos bendruomenės atmosferą					
Atima per daug laiko					

Įvertinkite tėvų ir „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos pedagogų bendradarbiavimo kokybę:

Teiginys	Visada	Dažnai	Nežinau	Kartais	Niekada
Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grįstas abipusiu pasitikėjimu ir pagarba					
Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo tikslas yra vaiko gerovė					
Pedagogai atsižvelgia į tėvų nuomonę apie vaikų ugdymo(si) procesą					
Tėvų pastangos ir pagalba nepakankamai vertinami					
Gauname visą mus dominančią informaciją apie sūnaus mokymąsi					
Tėvai pirmi rodo iniciatyvą bendradarbiavimui su mokykla					
Tėvų komiteto veikla mokykloje mums yra žinoma					
Mus tenkina dabartinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas					

Ar pritariate šiems teiginiams?

Teiginys	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
Naudojamės savo teise ir pareiga domėtis vaiko pasiekimais ir dalyvauti mokyklos gyvenime					
Pasitikime mūsų sūnų mokančių mokytojų kompetencija					
Mums priimtinas pedagogų bendravimo su ugdytinių tėvais stilius					
Iškilius sunkumams, vaikui mokykloje suteikiama reikalinga pedagoginė ar psichologinė pagalba					
Aiškiai pastebime sūnaus muzikinių žinių ir gebėjimų tobulėjimą					
Pastebime sūnaus bendravimo įgūdžių teigiamus pokyčius					
Pasinaudojame galimybe stebėti atviras pamokas					
Lankomės renginiuose, kuriuose dalyvauja sūnus					
Lankomės ir kituose renginiuose, kuriuose dalyvauja mokyklos kolektyvai					
Mokyklos renginių kokybė atitinka mūsų lūkesčius					
Darbo apimtys trukdo dažnai lankytis mokykloje					

Kaip dažnai domitės vaiko rezultatais „Dagilėlyje“?

- Kiekvieną kartą, jam grįžus po pamokų
- 1-2 kartus per savaitę
- 1-2 kartus per mėnesį
- 1-2 kartus per pusmetį
- Nespėju pasidomėti, nes viską sužinau anksčiau iš sūnaus arba mokytojų

Ką manote apie „Dagilėlyje“ sūnui užduodamus namų darbus bei jų atlikimą?

Teiginys	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
Namų darbai pamokoms „Dagilėlyje“ tokie pat svarbūs kaip ir bendrojo lavinimo mokykloje.					
Patikrinu, ar sūnus atlieka namų darbus pamokoms „Dagilėlyje“					
Stengiamės, kad namuose bent šiek tiek pagrotų					
Paruošia namų darbus, jei lieka laiko nuo namų darbų bendrojo lavinimo mokyklai					
Manau, kad viską turi padaryti „Dagilėlyje“					
„Dagilėlyje“ gauna per daug namų darbų					

Kuris informacijos apie sūnaus mokymąsi gavimo būdas Jums yra išsamiausias ir priimtinausias?

- Klasės tėvų susirinkimai
- Pokalbiai su sūnumi
- Pokalbiai su pedagogu telefonu
- Individualūs pokalbiai mokykloje
- Renginių metu
- Įrašais pažymių knygelėje
- Mokyklos interneto svetainėje
- Elektroniniu paštu
- Kita (įrašykite)

Su kuriais pedagogais bendraujate dažniausiai?

- Choro Solfedžio Instrumento Kitais Nei su vienu iš jų
- (muzikos istorijos, solinio dainavimo)

Pamokas „Dagilėlyje“ sūnus praleidžia dėl to, kad:

Teiginys	Visada	Dažnai	Nežinau	Kartais	Niekada
Serga					
Dėl prasto oro					
Leidžiame likti namuose, kai būna labai pavargęs					
Sunkiai suderinamas tvarkaraštis					
Būdami darbe, sunkiai galime sukontroliuoti pamokų lankymą					
Išvykstame šeimos reikalais					
Kita (įrašykite)					

Kokia dažniausia Jūsų pokalbio su kitų mokinių tėvais tema?

Teiginys	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Vaiko mokymosi pasiekimai „Dagilėlyje“				
Vaiko mokymosi problemos				
Drausmės problemos				
Klasės gyvenimo organizaciniai reikalai				
Pedagoginis ar psichologinis konsultavimas (-is)				
Kita (įrašykite)				

Kaip skatinate savo sūnų neformaliajai muzikinei veiklai?

- Pagyrimais
 Bendra pramogine veikla
 Piniginėmis premijomis
 Neskatinu
 Kita (įrašykite)

Kad įsijungtumėte į mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą, reikėtų:

- Jūsų asmeniškai paprašyti
 Pasisiūlytumėte patys
 Negaliu dalyvauti
 Kita (įrašykite)

Į kurią mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo veiklą galėtumėte ir norėtumėte įsijungti?

- Sprendžiant vaikų mokymosi ir elgesio problemas
 Keliant vaiko motyvaciją mokymuisi
 Padedant mokytojui pažinti vaiką
 Organizuojant klasės renginius ir keliones
 Gerinant ugdymo aplinką
 Plečiant ugdymo procesui reikalingų priemonių bazę
 Mokyklos bendruomenės ir tėvų komiteto veikloje
 Plėtojant mokyklos viešuosius ryšius
 Choro koncertinio įvaizdžio kūrime
 Nedalyvaučiau niekur
 Kita (įrašykite)

Kokių dar nepaminėtų „Dagilėlio“ mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo formų pasigendate ar galite pasiūlyti? (įrašykite)

.....

.....

Ačiū už Jūsų nuomonę ir bendradarbiavimą!

Mielas moksleivi,

Rankose laikai anketą, kuria siekiama išsiaiškinti, ar tavo mokytojų ir tėvų bendravimas padeda tau mokytis „Dagilėlio“ mokykloje. Tikimės, kad tavo nuomonė prisidės prie glaudesnio mokyklos bendruomenės narių bendradarbiavimo. Anketa yra anoniminė, todėl savo pavardės ir vardo nereikia rašyti. Mums svarbi bendra mokinių nuomonė. Norėtume, kad apgalvotum atsakymus ir atsakytum nuoširdžiai. Tau tinkamą atsakymo variantą pažymėk kryželiu (X). Sėkmės!

Kurioje klasėje mokaisi „Dagilėlyje“?

3 - 4 5 - 6 7 - KMU

Kiek būrelių dar lankai be „Dagilėlio“?

Nelankau daugiau nieko 1 2 3 ar daugiau

Kaip Tau sekasi „Dagilėlyje“?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Muzikinė veikla man yra labai svarbi					
Džiaugiuosi lankydamas „Dagilėlio“ mokyklą					
„Dagilėlyje“ mokytis man sekasi puikiai					
Muzikuodamas aš atsipalaiduju ir pailsiu					
Įgytas muzikines žinias galiu panaudoti ne tik „Dagilėlyje“					
Po sėkmingų choro pasirodymų norisi dar geriau mokytis					
Pasitaiko problemų bendraujant su mokytojais					
Norėčiau turėti daugiau laisvo laiko					
Mokytis darosi nuobodu					
Man įdomesnė veikla vyksta kituose būreliuose					

Ką apie Tavo muzikinę veiklą mano tėvai?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Džiaugiasi mano pasiekimais „Dagilėlyje“					
Paskatina mane ir toliau mokytis muzikos					
Mano pasiekimais džiaugiasi ir kiti šeimos nariai					
Dalyvauja mano koncertuose					
Po sėkmingų koncertų pagerėja santykiai su tėvais					
Kartu lankomės ir kituose muzikiniuose renginiuose mieste					
Žino, kada „Dagilėlyje“ aš jaučiuosi blogai					
Labiau domisi pasiekimais bendrojo lavinimo mokykloje					
Yra įdomesnių temų pokalbiui					

Kaip tėvai domisi Tavo mokymosi rezultatais „Dagilėlyje“?

Teiginys	Visada	Dažnai	Nežinau	Kartais	Niekada
Seka įrašus pažymių knygelėje					
Kalbasi su mokytojais telefonu					
Susitinka su mokytojais „Dagilėlyje“					
Lankosi tėvų susirinkimuose					
Viską sužino iš manęs					
Kita (įrašyk) ...					

Į ką labiausiai kreipia dėmesį Tavo tėvai?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Kad mano pažymiai „Dagilėlyje“ būtų kuo aukštesni					
Kad aš gerai jausčiausi „Dagilėlyje“					
Kad aš dalyvaučiau koncertuose					
Kad įgyčiau kuo daugiau muzikinių žinių					
Kad būčiau užimtas po pamokų					
Kita (įrašyk)					

Tikriausiai visiems pasitaiko praleisti pamokų. Kokios priežastys Tau paprastai sutrukdo ateiti į pamokas „Dagilėlyje“?

Teiginys	Visada	Dažnai	Nežinau	Kartais	Niekada
Sergu					
Lauke blogas oras					
Kai prasta nuotaika					
Laiką leidžiu su draugais					
Tėvai leidžia likti namuose, kai būnu labai pavargęs					
Tuo metu būnu kitame būrelyje					
Manau, kad tai nieko tokio					
Kita (įrašyk)					

Ar jautiesi geriau, kai tėvai Tave palaiko ir džiaugiasi Tavo pasiekimais „Dagilėlyje“?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ar Tau smagu, kai tėvai ateina į Tavo koncertus „Dagilėlyje“?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ar Tau smagiau dalyvauti koncerte ar kitame renginyje, kai žinai, kad jį padėjo organizuoti ir Tavo tėvai?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ar jautiesi saugiau, kai „Dagilėlio“ mokytojai ir Tavo tėvai bendrauja draugiškai?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ar mokyklos aplinka teigiamai veikia Tavo nuotaiką „Dagilėlyje“?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ar jautiesi smagiau, kai kiti žmonės gerai atsiliepia apie „Dagilėlio“ mokyklą?

Taip Ne Nežinau Man tai nerūpi

Ką apie Tavo mokymąsi „Dagilėlyje“ mano Tavo draugai?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Mokosi kartu su manimi					
Jie taip pat mėgsta muziką					
Jie pritaria mano pasirinkimui					
Ateina į mano choro koncertus					
Norėtų ir patys mokytis „Dagilėlyje“					
Dalinosi su jais savo įspūdžiais					
Draugai „Dagilėlyje“ man trukdo gerai mokytis					
Sako, kad „Dagilėlyje“ praleidžiu per daug laiko					
Jie man pavydi					
Pasišaipoma iš manęs, kad mokausi muzikos					

Gal galėtum pasidalinti savo nuomone apie „Dagilėlio“ mokytojų ir Tavo tėvų bendradarbiavimą?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Tėvams patinka bendrauti su mano mokytojais					
Tėvams patinka lankytis „Dagilėlio“ mokykloje					
Ir vieni, ir kiti stengiasi, kad man geriau sektųsi					
Tėvai ir mokytojai stengiasi, kad niekas „Dagilėlyje“ manęs neskriaustų					
Tėvai ir mokytojai džiaugiasi vieni kitiems padėdami					
Džiaugiuosi, kai tėvai ir mokytojai kartu puošia mokyklos aplinką					
Džiaugiuosi, kad tėvai padeda mokyklai įsigyti mano mokymuisi reikalingų priemonių					
Norėčiau daugiau bendrų išvykų ir kitokių pramogų su „Dagilėlio“ klasės draugais					
Tėvai labai užimti, todėl mažai bendrauja su „Dagilėlio“ mokytojais					

Ką dar galėtum bendrai nuveikti Tavo tėvai ir „Dagilėlio“ mokytojai, kad Tau geriau sektųsi ir būtų smagiau mokytis muzikos? (Įrašyk)

.....

.....

.....

.....

Ačiū už Tavo nuomonę ir bendradarbiavimą!

